

פרשת מצורע א וידבר יהוה אל־משה לאמר: ב זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו והובא אל־הכהן:

akranıyla ağzında barış [sözcükleriyle] konuşuyor; ama içinde tuzağını kuruyor” (Yirmeyau 9:7) (Rabenu Behaye).

Laşon Ara yapmak, Tora’nın beş kitabını ihlal etmekle eşdeğer kabul edilir. Tsaraat konusu içinde “Tora – Kanun” sözcüğünün tam beş kez geçmesi, buna işaret eder (13:59, p. 2, p. 33, p. 54, p. 57) (Meam Loetz).

Rabi Yosi ben Zimra, Teilim’deki “Sana ne versin ve sana ne eklesin, ey sinsi dil” (Teilim 120:3) pasuğunu şu Midraş’la açıklar: Tanrı, dile hitaben şöyle söyler: “İnsanın tüm [hareketli] organları dikey doğrultuda, sen ise yatay. İnsanın tüm organları dışarıda, sen ise hem içeridesin hem de seni biri kemikten diğeri etten iki duvarla [dişler ve dudaklarla] çevirdim. Artık, Laşon Ara yapmaman için Tanrı “sana [daha] ne versin; sana ne eklesin ey sinsi dil!”.

Hahamlarımız, Laşon Ara yapmanın, Tanrı’yı bile inkar etmekle eşdeğer sayılacağını eklerler. Pasukta Laşon Ara yapan kişilerle ilgili olarak söylendiği gibi: “Hani demişlerdi: Dilimiz sayesinde [başkalarına] üstün geleceğiz; dudaklarımız [nasılsa] emrimizde; kim bize efendi olabilir ki!” (Teilim 12:5). Başka bir deyişle, bugün “dilimiz sayesinde üstün geleceğiz” diyenler, yarın “kim bize efendi olabilir?” diyecek, Tanrı’nın hükümdarlığını bile kabul etmeyecektir. Bu nedenle Tanrı, “Laşon Ara yapan kişi ile Ben aynı dünyada barınamayız” der (Talmud – Arahin 15b).

“Ağzımın, bedenine günah işletmesine izin verme; meleğin önünde bunum kazara olduğunu söyleme. Neden Tanrı sesin yüzünden öfkelen sin ve elinin ürününü yok etsin?” (Koelet 5:5). Bulunduğu bağlam içinde bu pasuk, kişiye, yerine getirmeyeceği vaatleri (Neder) ağzından çıkarmaması, zira bedeninin bunları yerine getirmemesi halinde ceza göreceği tembihinde bulunmaktadır. Öte yandan pasuk daha geniş bir bakışla da açıklanabilir: “Ağzından, daha sonra bedenine zarar getirecek sözler çıkmasına izin verme. Laşon Ara yapma; aksi takdirde bedeninin [tsaraat lekeleriyle] zarar görecektir. Gizlice konuştuğunu, kimsenin duymayacağını düşünme; çünkü yanında, ağzından çıkan her bir sözcüğü kaydetmekte olan bir melek mevcuttur.”

Midraş’a göre, Tanrı’nın, yasak meyveyi yemesi için Hava’yı kandıran yılan, Tanrı hakkında Laşon Ara yaptığı için verdiği lanetlerden biri, yaşamı boyunca derisinin tsaraat ile kaplı olmasıdır. Dolayısıyla bir kişi, başkaları hakkında Laşon Ara yaptığı takdirde, tıpkı yılan gibi cezalandırılma riskini almış olur. Tora akranına gizlice darbe vuran kişiyi lanetli ilan ederken (Devarim 27:24), asıl kastedilen, “dille vurulan darbe”dir. Genelde Laşon Ara yapan kişi, kurbanın fark etmemesi için bunu gizlice yapar. Tora, işte böyle bir kişiyi lanetli ilan etmektedir.

Etrafımızda Laşon Ara konusunda oldukça diplere batmış birçok kişi olduğunu, ama derilerinde hiçbir sorunları olmadığını görmek bizi şaşırtmamalıdır. Zira Tora’da bahsedilen tsaraat rahatsızlığı temelde manevi nedenlere dayandığı için, fiziksel olarak açığa çıkmadığı zaman, daha da ağırdır. Çünkü bu, hastalığın neden olduğu tumanın doğrudan ruhu etkilediği anlamına gelir.

Midraş şu olayı aktarır: Şehirden şehire dolaşan bir seyyar satıcı, etrafa seslenmektedir: “Kim yaşam iksiri ister? Yaşam iksiri almak isteyen var mı?” Bu kişi Rabi Yanay’ın evinin önünden geçerken, söyledikleri, hahamın kulağına ulaşır ve Rabi Yanay onu çağırır: “Evime gel; iksirini denemek istiyorum” der. Fakat satıcı “Bu iksir sizin için değil” der. “Ne sizin için ne de sizin gibiler için”. Yine de Rabi Yanay ısrar edince adam daveti kabul eder. Ev sahibi “şu sattığın yaşam iksiri nerede?” diye sorunca, satıcı cebinden bir Teilim kitabı çıkarır ve “Kim yaşamı arzuluyor, iyiyi görmek üzere günleri seviyor[sa, şöyle davransın:] Dilini kötüden koru, dudaklarını da sinsice konuşmaktan [sakın]” (Teilim 34:13-14) pasuklarını gösterir. Rabi Yanay bunun üzerine, “Hayatım boyunca bu pasuğun ne demek istediğini anlamamıştım. Şimdi bu satıcı söyleyince anlıyorum. Kral Şelomo’nun ‘Ağzımı ve dilini tutmayı bilen, ruhunu sıkıntılardan korur’ (Mişle 21:23) pasuğuyla söylediği de bu! Dilini tutup Laşon Ara yapmayan kişi, ruhunu tsaraat belasından korur!”

Midraş buraya kadardır. İlk bakışta basit bir olay gibi görünse de, bu Midraş’ta sorgulanacak bazı noktalar mevcuttur: [1] Rabi Yanay, satıcı

Metsora

14

[45. Metsoranın Arınma Süreci]

¹ Tanrı, Moşe'ye konuşarak [şöyle] dedi: ² "Arınma gününde bir *metsora* ile ilgili kanun şöyle olacaktır: [Bu kişi,] Koen'e [yakın bir yere] getirilir.

14.

1-8. Metsoranın arınma sürecinin ilk aşaması.

Metsora ile ilgili benzersiz kurallar, her ne kadar bu kişinin *tame* oluşu fiziksel belirtilerle ifade buluyorsa da, bunun gerçek nedeninin aslında onun düşkün manevi durumu olduğunu ortaya koymaktadır.

Toplulun dışında kalmak, bir *metsoraya*, kendi kişisel kusurları hakkında bir özeleştirici sürecinden geçmesi ve *Təşuva* yapması için bir fırsat verir. Böylece yeniden ulusun bir parçası olabilecektir. Ve bu değişim zihninde ve kalbinde gerçekleşir gerçekleşmez, ona bu rahatsızlığı gönderen Tanrı, bedenindeki hastalık işaretlerini ortadan kaldıracak, bunun ardından *metsora* da geri dönüş sürecine girecektir (Hirsch).

Bu aşamaya gelindiğinde *metsoraya* özgü üç evreden oluşan bir arınma süreci başlar. Prosedürün ilk evresi kampın ya da şehir surlarının dışında, iki kuşla gerçekleştirilir. Bu bir *korban* işlemi değildir; dolayısıyla kuşların güvercin ya da kumru olmasına gerek yoktur. Tek şart, *Kaşer* bir cinsten ve sağlıklı olmalarıdır. Kuşlarla yapılan [ve aşağıda tanımlanan bu] İşlem tamamlanıp bu evre geçilince *metsora* artık kampa girebilir. Fakat halen *tamedir* ve buna bağlı bazı kısıtlamalar hala geçerlidir. Bir haftalık bekleme döneminden sonra arınma sürecini tamamlayacak olan *korbanları* getirir.

2. Arınma gününde – Tora "arınma günü"nden bahsetmektedir. Aslında bu kullanım ilk bakışta pek gerekli değildir [zira sadece "arındığında" veya "arındığı zaman" da denebilirdi] (*Mizrahi*). Buna rağmen "gün"den bahsedilmesi Koen'in, *metsoranın* artık arınma törenine başlayabileceğine dair deklarasyonunu, sadece gündüz vakti yapabileceğini öğretir; zira "gün" anlamındaki **Yom** sözcüğü, özellikle gündüz vaktini ifade eder. Kısacası bu deklarasyon, gece vakti yapılamaz (*Torat Koanim*; *Talmud* – *Megila* 21a; Raşi).

Metsora – *Tsaraat* hastasına bu isim verilir. Hahamlarımız bu sözcüğü "**Motsi Şem Ra** – [Biri

Hakkında] Kötü İsim Çıkaran" ifadesinin sıkışmış hali olarak tanımlamakla, *tsaraat* rahatsızlığının temel manevi nedenine işaret etmeyi amaçlamışlardır: *Laşon Ara*.

Laşon Ara.

Tora'nın bu konuya büyük önem vermiş olduğunu çeşitli çalışmalarıyla ortaya koyan *Hafets Hayim* (Rabi Yisrael Meir Koen Kagan), *Laşon Ara* günahını şu şekilde tanımlamaktadır: "Bir kişinin aleyhinde olan ya da zarar görmesine neden olabilecek her türlü konuşma".

Eğer kişi, bir başkasının aleyhinde konuşmuşsa – bu konuşmadan o kişiye herhangi bir zarar gelmeyeceği çok açık olsa bile – bu yine de *Laşon Ara*'dır. Zira sadece bir kişinin eksiklikleriyle uğraşmak bile, başlı başına bir yasaktır. Öte yandan, bir kişiye – ister parasal, ister bedensel, ister ruhsal ya da manevi, veya herhangi bir başka şekilde – zarar verecek her türlü konuşma, söylenen sözler olumsuzluk içermese bile, *Laşon Ara*'dır.

Talmud'da Hahamlar "Ölüm ve yaşam dilin elindedir" (Mişle 18:21) pasuğunu sorgularlar: Dilin eli mi vardır ki?! Ve cevap verirler: Amaç bize bir mesaj vermektir: El nasıl insanı öldürebilme yeteneğine sahipse, aynı şekilde dil de öldürebilir (*Talmud* – *Arahin* 15b). Hahamlarımız daha da ileri giderler: *Laşon Ara*, cinayetten bile daha ağırdır. Çünkü bir katil, tek kişiyi öldürür. *Laşon Ara* konuşan kişi ise, üç kişiyi bu dünyadan çıkarır: Hakkında *Laşon Ara* yaptığı kişiyi, bu sözlerini dinleyeni ve kendisini. Bu da, *Laşon Ara* günahının sadece konuşanı değil, dinleyeni de sorumlu hale getirdiğini öğretmektedir (krş. *Daat Zekenim*). İşin aslı, dinleyenin suçu, anlatanından daha ağırdır (*Talmud* – *Arahin* 15b; *Yad* – *Deot* 7:16).

Midraş'tan: Hangisi daha kötüdür; kılıçla öldüren mi yoksa okla öldüren mi? Kılıç, sadece yakından öldürebilir. Ama ok böyle değildir; uzaktakilere de ulaşabilir. Bu nedenle *Laşon Ara*, oka benzetilir. Peygamber Yirmeyau, halka yönelik sert kehanetinde şöyle demektedir: "Dilleri, gerilmiş [yaydaki] bir ok gibi; sinsice konuşuyor;

וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן

3

אֶל־מַחֲוֵיז לַמַּחֲנֶה וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה נִרְפָּא נִגְעַת־הַצָּרַעַת

מִן־הַצָּרוּעַ: דַּוְצָה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמַּטֵּהר שְׁתֵּי־צַפְרִים חִיּוֹת טְהוֹרוֹת 4

וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנֵי תוֹלַעַת יַאֲזֹב:

İbn Ezra “gelir” yerine “*getirilir*” denmesine ilginç bir sebep verir: Bu kişi, *tsaraat* belirtilerinin tamamen geçtiğini görünce, “nasılsa her şey yoluna girdi” düşüncesiyle, arınma süreci boyunca üzerine düşen [ve *korban* olarak getirmesi gereken üç hayvan düşünüldüğünde hiç de ucuz gibi görünmeyen] yükümlülükleri getirmekten kaçınabilir. Bu nedenle kendi istemese bile, başkaları onu gelmeye mecbur ederler. Anlaşıldığı kadarıyla İbn Ezra önemli bir ders verme amacındadır: İnsan sıkıntıda olduğu zaman, hemen Tanrı’ya yaklaşması, dualar etmesi ve kendini toparlaması doğaldır. Bu elbette iyidir; zira bu durumda bile kendini düzeltmeye yanaşmayan kişi ümitsizliğin sınırındadır. Fakat asıl sınav, her şey tekrar yoluna girdiği zaman başlar. İnsanlar rahat oldukları zaman Tanrı’ya yönelik yükümlülüklerini göz ardı etmeye meyillidirler. Bu nedenle Tora, bu kişinin iyileştikten sonraki yükümlülüklerini yerine getirmesinde, çevresini de sorumlu hale getirmektedir. Bu da, *Teşuva* yapmış bir kişinin, kendisini doğru yolda yürümeye teşvik edecek, destekleyecek bir ortamda olmaya özen göstermesinin önemine işaret eder.

Alternatif olarak “Koen’in yetkisi altına teslim edilir” (Saadya Gaon; *Aktav Veakabala*; *The Living Torah*). Ya da “[konu] Koen’e iletilir” (Hizkuni; *Daat Mikra*).

❧ İlk Aşama Öncesi Durum.

Bir *metsora*, arınma sürecine başlamadan önce çok üst düzeyde bir *tuma* kaynağıdır. Bu haliyle sadece bir binanın çatısı altında olması, hiçbir şeye temas etmese bile, o bina ile içindeki her şey ve herkesin *tame* olmasına neden olur (*Mişna* – *Kelim* 1:4). Ondan *tuma* kapan her şey “**Av Atuma** – *Temel Tuma Kaynağı*” haline gelir (geniş bilgi için bkz. 11:32-36 açk.).

3. Kampın – Üç kampın ya da Erets-Yisrael’de şehir surlarının. Zira *metsora*, hastalığının kesinleştiği ilan edildiğinde kamp ya da şehir dışına çıkmak zorundadır (Raşi; *Yad* – *Tumat Tsaraat* 10:7; bkz. 13:46 açk.).

Hastadaki tsaraat lekesinin iyileştiğini – Tam çeviriyle “*tsaraat lekesinin iyileştiğini [ve] tsaraat hastasından [ayrıldığını]*” (*Daat Mikra*). *Tuma* işaretleri ortadan kalktığı takdirde, leke tamamen yok olmadıysa bile, arınma sürecine geçilebilir (krş. Hirsch).

4. Arınmakta olan kişi için ... alınır – Tam çeviriyle “*arınmakta olan kişi için [birisi] .. alır*”. Bu, herhangi bir kişi olabilir; Koen olması şart değildir (*Torat Koanim*). Bir görüşe göre tüm bu kelimler *metsoraya* ait, ya da onun parasıyla alınmış olmalıdır. Bazıları bu “birisi”nin yine Koen olduğunu söylerler (İbn Ezra).

Ya da “*arınmakta olan [kişi] adına*”. Daha doğrusu, “arınmakta olan” kim ya da ne olursa olsun – bu, erkek, kadın, çocuk ya da ev olabilir. Dolayısıyla burada kullanılan şeyler, erkek bir *metsoranın* arınmasına niyetlenilerek alınmışa bile bir kadın *metsora* (= *metsoraat*) için de kullanılabilir. Ya da aksine kadın için alınmışsa, erkek için de kullanılabilir. Üstelik bir insanın arınması için alınmışsa bile, bir evin; ya da bir ev için alınmışsa bile, bir insanın arınmasında da kullanılabilir (*Torat Koanim*).

Canlı – Kuşların canlı olması gerektiği açıktır; zira biri p. 5’te kesilmekte, diğeri de p. 7’de serbest bırakılmaktadır. Dolayısıyla burada verilmek istenen anlam farklı olmalıdır (*Mizrachi*; *Sifte Hahamim*). Hahamlarımız, burada, ölümcül kusurları olmayan kuşların kastedildiğini öğretirler. Başka bir deyişle bu kuşlar *terefa* [=“yırtılmış”]; yani en çok 12 ay yaşamasına imkan tanıyacak bir hastalığa ya da eksikliğe sahip olmamalıdır (*Talmud* – *Hulin* 140a; Raşi). Bkz. 7:24.

Alternatif olarak “canlı”dan kasıt, “tüm organlarıyla canlı”dır; ki bu, hayati olmasa da bir organı, örneğin bir parmağı, ayağı vs. eksik olan kuşları kullanım dışı bırakır (*Talmud* – *Hulin* 140a; Ramban; Hirsch).

Kaşer – *Torat Koanim*; *Talmud* – *Hulin* 140a; Raşi; İbn Ezra. Bkz. 11:13-19.

³ *Koen* kampın dışına çıkar. *Koen* inceleme yapar ve hastadaki *tsaraat* lekesinin iyileştiğini tespit edince, ⁴ *Koen* talimat verir ve arınmakta olan kişi için iki canlı *Kaşer* kuş, bir sedir dalı, [bir miktar] kırmızı [yün] ve bir zufa otu alınır.

kendisine anlatmadan önce pasuğun ne anlama geldiğini bilmediğini söylemektedir. Oysa pasukları olduğu gibi en basit anlamıyla okuyan herkes, satıcının söylediklerini söyleyebilir. Öyleyse satıcının sözlerinde, Rabi Yanay için “yenilik” ifade eden ne gibi bilgece bir nokta söz konusudur? [2] Her şey bir yana, pasukta ne gibi bir zorluk vardır ki, Rabi Yanay, bu zorluğu satıcı olmadan çözümleyememiştir?

Cevap yukarıda söylenen noktaya göre verilebilir: Elbette Rabi Yanay da, Tora’da bahsedilen *tsaraat* belasının *Laşon Ara* günahının sonucu olduğu öğretilmesini bilmektedir. Ne var ki merakını yenememiştir: Etrafta *Laşon Ara* yapan o kadar çok insan varken, kimsede *tsaraat* olmamasının ne gibi bir açıklaması olabilir? Pasukta da şöyle bir zorluk söz konusudur: “Yaşamı arzulayan” kişi, elbette “iyiyi görmek üzere günleri seviyor”dur. İfadenin bu ikinci kısmına ne gerek vardır? Bu ikinci kısım ne katmaktadır?

Seyyar satıcı, gelip cevabı vermektedir: Pasuğun iki kısmından biri bedensel, diğeri de ruhsal sağlığa işaret etmektedir. Bu durumda satıcının “Kim yaşam iksiri ister?” şeklindeki sorusunun gerçek anlamı “Kim hem beden hem de ruhen sağlıklı olmayı ister?” şeklindedir. Ve Hahamlarımız’ın öğrettikleri gibi, bir *metsora*, ölü ile eşdeğer olduğuna göre (krş. Bamidbar 12:12), kastedilen şudur: Hem bedensel hem de ruhsal açıdan *tsaraatı* bertaraf etmenin sırrı, *Laşon Ara* günahından sakınmaktır.

İşte bu noktada, *tsaraatın* sadece bedeni değil, ruhu da etkileyebileceğini gören Rabi Yanay, sorularına cevap bulmuştur. Bu nedenle Kral Şelomo’nun sözleri de onun için daha açık hale gelmiştir: “Ağzını ve dilini tutmayı bilen, ruhunu sıkıntılardan korur” (Mişle 21:23). “Sıkıntılar” anlamındaki *Tsarot* sözcüğü, ses bakımından *Tsaraat* ile büyük benzerliğe sahiptir. Dolayısıyla pasuk “Ağzını ve dilini tutmayı bilen, ruhunu *tsaraattan* korur” şeklinde de anlaşılabilir. Pasuk ruhtan bahsetmektedir ve bu, *tsaraatın* ruhu da etkilediğini öğretir.

“Ölüm ve yaşam dilin elindedir” (Mişle 18:21). Hahamlarımız açıklarlar: “Eğer *Laşon Ara* yaparsa - ölüm; eğer Tora ile uğraşırsa - yaşam”. *Laşon Ara*’nın en kuvvetli ilacı Tora’dır. Pasukta

söylenildiği gibi “*Dili tedavi eden, yaşam ağacıdır*” (Mişle 15:4) ve “*Ets Hayim – Yaşam Ağacı*” ifadesi, Tora için kullanılan tanımlardan biridir (Mişle 3:18). Tora öğrenimiyle meşgul olan kişi, kendisini *Laşon Ara*’dan koruyacaktır.

Tora bu nedenle bu pasukta “*Arınma gününde bir metsoranın kanunu* (İbr: **Tora**) şöyle olacaktır” demektedir. Bu, *Laşon Ara*’dan sorumlu olduğu için belki bedensel, ama kesin olarak ruhsal *tsaraata* yakalanmış olan] kişinin, arınmaya – yani *Teşuva* yapmaya – karar verdiği gün başvuracağı ilacın Tora olduğunu ima eder (*Meam Loetz*).

Şöyle olacaktır – Başka bir deyişle, burada tanımlanan işlemlerin dışına çıkılmayacaktır. Dolayısıyla en ufak bir farklılık yapıldığı takdirde işlem geçersizdir (*Talmud – Menahot* 5a).

İster bir *metsora*, isterse de üzerinde *tsaraat* lekesi olan bir ev için olsun, burada sayılan malzemeler – sedir dalı, zufa otu, koyu kırmızı yün, iki kuş ve kaynak suyu – ile gerçekleştirilen arınma süreci, Tora’nın 613 emrinden biridir. *Mitsvat* Ase No. 79. Bu malzemeler özellikle *tsaraattan* arınma prosedüründe kullanılır ve her biri, *metsoraya* yönelik mesajlar içerir. Bunlar aşağıdaki açıklamalarda verilecektir (*Sefer Ahinuh*).

Koen’e [yakın bir yere] getirilir – Vakıit kaybetmemeli (*Torat Koanim*), lekesi geçer geçmez, gerekirse zorla *Koen*’e getirilmelidir (Ramban; *Aamek Davar*). Sadece *metsora* değil, aynı zamanda *Koen* de vakıit kaybetmeden davranmalıdır; zira bir kişinin arınmasını geciktirmeye hakkı yoktur. *Metsoranın* gereğinden fazla süre *tame* kalmaması için, *Koen*’in *tsaraatın* geçtiğini tespit ettiği gün, arınma sürecine hemen geçilir (*Daat Mikra*).

Henüz hiçbir işlemden geçmediği için *metsoranın* kampa girmesi söz konusu değildir. Bu nedenle arınma sürecinin ilk aşaması kamp dışında gerçekleşecek, bu amaçla *Koen* kamp dışına çıkacaktır. Bu nedenle *metsora* da kampın yakınında, *Koen*’in fazla zahmet etmesine gerek olmadan çıkıp onunla buluşacağı bir yere getirilir (*Behor Şor*; *Sforno*; *Ralbag*). Zira onu *tame* ilan edenin *Koen* olması gibi, saf ilan edecek olan da *Koen*’dir (*Torat Koanim*).

gerekir. *Tsaraata* yol açan günahlar arasında iftira ve dedikodu şeklinde davranışlar sayılabilir; ancak bunların da temelinde yatan daha derin bir karakter özelliği söz konusudur: Kibir. Bu, son derece zararlı, yıkıcı ve kaçınılması gereken bir karakter özelliğidir; zira kibir, insana, başkaları hakkında duygusuzca konuşma hakkı olduğu kanısına yol açan küçümseme ve önemsememe hislerinin kaynağıdır. *Metsoranın* yaptığı *Teşuva*, kendisini kökten değiştirme konusunda kesin bir kararı gerektirir. Bu değişim, yapılan işlemin birer parçası olan üç unsurla sembolize edilir: Sedir dalı, kırmızı bir yün ve zufa otu (bkz. sıradaki açıklamalar).

Sedir dalı – Bazen 30m.ye kadar ulaşabilen yüksekliği ve 2-3m.yi bulabilen gövde çapıyla, oldukça heybetli bir ağaç olan sedir (*Cedrus libani* = Lübnan Sediri), kibri simgeler; dolayısıyla günahkara, bu duruma gelmesine, kendisini başkalarından daha yüksekte ve şerefli görmesinin neden olduğu mesajı verilmektedir (*Midraş – Tanhuma* 3; Raşi; *Minhat Yeuda*). Dalın en az bir *ama* (yaklaşık yarım metre) uzunluğunda olması ve üzerindeki yapraklarıyla birlikte getirilmesi gerekir. Ayrıca kalınlığı da en az, bir karyola direğinin ara kesitinin dörtte biri kadar olmalıdır (*Mişna – Negaim* 14:6; *Torat Koanim*; *Yad – Tumat Tsaraat* 11:1). Bazıları, kalınlığın keski sapı kadar olduğu görüşündedir (*Torat Koanim*, Raavad o.a.). Anlaşıldığı kadarıyla *Talmud* dönemindeki karyola direkleri yaklaşık bir yumurtanın çapına sahipti (krş. *Talmud – Betsa* 3b).

Kırmızı [yün] – Taranmış ama henüz eğrilmemiş yünün (*Mişna – Negaim* 14:1, *Tosafot Yom Tov* o.a.; Bartanura'lı Rabi Ovadya o.a.; Raşi), kırmızı rengin kaynağı olan kırmızı böceğinden elde edilen boya ile renklendirilmesi sonucunda elde edilir. Bu kırmızı rengin tonu koyucadır ve vişne, kan ya da yakut rengine çaldığı söylenir. Bkz. Şemot 25:4 açık. Geleneğe göre, kullanılacak yün miktarı 1 *şekel* (yaklaşık 22,8gr.) olmalıdır (*Talmud – Yoma* 42a; *Yad – Tumat Tsaraat* 11:1).

Bahsedilen, oldukça küçük bir böcektir ve kibirden arınmakta olan *metsoranın* yeni mütevazı halini simgeler.

Zufa otu – Bu, Yunanca'daki *hyssop* sözcüğünün karşılığıdır (*Septuaginta*); ki sözcüğün İbranicesi olan *Ezov* ile *hyssop* arasında bariz bir ses benzerliği vardır. Dolayısıyla “*zufa otu*” çevirisi de sadece bu ses benzerliğine dayanıyor olabilir ve olasılıkla kesin çeviri bu değildir. Melahim I 5:13'te bu bitkinin, yosun ve liken gibi duvarlarda bittiği yazılıdır. Bunun, “*zufa otu*” olarak bilinen, nane ailesine mensup Avrupa bitkisi olmadığı neredeyse kesindir. Bahsedilen, olasılıkla kekik cinsinden, mercanköşk ya da merzengüş olarak bilinen bir bitkidir. Rambam'a göre bu, Arapça karşılığı *za'atar* ya da *za'atran* (Saadya Gaon) olan ve Erets-Yisrael'de yaygın olarak bulunan bir baharat bitkisidir (Rambam'ın tıbbi yazıları). Hatta bazı yazılarda Türkçe karşılık olarak “*zater otu*” tanımı kullanılmaktadır. “Dağ geyik otu” ve “kekikotu” ismini kullananlar da vardır. Bkz. Şemot 12:22 açık.

Kullanılacak olan dalın en az bir *tefah* (8-10cm.) uzunluğunda olması gerekir (*Talmud – Nida* 26a; *Yad – Tumat Tsaraat* 11:1).

Ezov bodur bir bitkidir ve “kendisini sedir gibi yüksek gören kibirli kişinin” antitezini simgeler. Kısacası böcekten elde edilen renkle boyanmış yün ile zufa otu, kibir günahından sorumlu kişinin tedavisidir (*Midraş – Tanhuma* 3; Raşi). Sedirle zufa otu, Kral Şelomo'nun bilgeliğini tanımlarken kullanılan sözlerde de zıt kutuplar olarak sunulmaktadır (bkz. Melahim I 5:13; İbn Ezra).

Pasukta kullanılan “**Tsipor** – **Kuş**” sözcüğünün ne tip kuşları ifade ettiği hakkında bir görüş ayrılığı vardır. *Torat Koanim*’e göre, bu sözcük hem **Kaşer** olanları hem de **Kaşer** olmayanları kapsar. Dolayısıyla tam anlamıyla “**saf**” demek olan *Teora* sözcüğünün, “**Kaşer**” demek olduğu açıklamasının gerçekten bir anlamı vardır. Zira **Tsipor** **Kaşer** olan “**ve**” olmayanları ifade ettiğine göre, burada sadece **Kaşer olanların** kastedildiğini belirtmeye gerek vardır (*Mizrahi*). Öte yandan *Talmud*’a göre **Tsipor** sözcüğü sadece **Kaşer** kuşları ifade eder. Bu durumda, “**Kaşer**” tanımına gerek olmamalıdır. Yine de şöyle bir açıklama geti-rilebilir: Her ne kadar [*Talmud*’a göre] **Tsipor** sadece **Kaşer** kuşları ifade ediyorsa da, bu örnekteki kuş, günahkar kişinin olumsuz davranışını [yani çenesini tutamamasını (s.a.)] simgelediği için, aklımıza burada istisnai olarak **Kaşer** olmayan bir kuşun kastedildiği gelebilirdi. Bu yanılgıya düşmememiz için, Tora özellikle “**Kaşer**” vurgusunu yapmaktadır (*Minhat Yeuda*; *Sifte Hahamim*).

Kuş – İbranice **Tsipor**. *Metsora* bu duruma, çenesini tutamayıp, dedikodular, iftiralar ve olumsuz konuşmalarda bulunma suretiyle düşmüştür. Bunu işaret edercesine, arınma süreci de, sürekli olarak öten, cıvıldaayan ve cırcır eden kuşlarla gerçekleşecektir (*Talmud* – *Arahin* 16b; *Raşi*). Belirli bir kuş ismi verilmediğine göre, belirtilen özelliklere sahip herhangi iki kuş olabilir (*İbn Ezra*).

Ramban kastedilen kuşların, özellikle küçük çaplı olup, çoğunlukla sabahları öten cinsten olduklarını söyler. Hahamlarımız özellikle **Tsipor** **Deror** tabirini kullanırlar (*Mişna* – *Negaim* 14:1; krş. *Teilim* 84:4, *Mişle* 26:2). Bununla tam olarak neyi kastettiklerini bilemiyoruz. Bir görüşe göre “özgür kuş” şeklindeki tam anlamı doğrultusunda, kırlarda yaşayan ve boyunduruk kabul etmeyen küçük kuşları ifade eder. Kırdarken serbestçe dolaşıp neşeyle ötmesine karşın (krş. *Mişle* 26:2), insanların kısıtlaması altındayken yemek yemeyi reddeder ve sonunda ölür (25:10, *İbn Ezra* o.a.). Diğer bir görüşe göre **Deror** sözcüğü “**Dar** – *Barınmak*” ile aynı köktendir ve kırdaki olduğu gibi, evde de yaşayabilen küçük kuşları belirtir (Ramban). Rabi Samson Raphael Hirsch bu iki açıklamayı birleştirir: Evdeyken bile, kırdaki gibi yaşayan – yani evdeyken bile boyunduruk kabul etmeyen özgür ruhlu kuşlar.

Bazıları bunu Latince’de *hirundo*, Fransızca’da ise *hirondelle* olarak adlandırılan kırlangıç olarak tanımlar (*Mişle* 26:2, *Raşi* o.a.; *Teilim* 84:4, *Septuaginta* o.a.). Yine de, kırlangıç cinsleri arasında **Kaşer** olanlar ve olmayanlar vardır (krş. *Radak*, *Şeraşim*, **Derar** k.b.; *Peri Hadaş* – *Orah Hayim* 497:9; *Peri Megadim*, *Mişbetsot Zaaav*, *Yore Dea* 82:7).

Başka kaynaklara göre ise *Deror* Latince’de *passer*, Eski İspanyolca’da *parisa* olarak bilinen serçedir (*Teilim* 84:4, *Radak* o.a.; *Mişna* – *Negaim* 14:4, *Tiferet Yisrael* o.a.).

Talmud’da *metsoranın* arınmasında kullanılan kuş, *senunit* ismiyle tanımlanır (*Hulin* 62a; Ramban; krş. *Talmud* – *Hulin* 139b, *Tosafot* o.a., **Ta Şema** k.b.; *Şulhan Aruh* – *Yore Dea* 82:7, *Nekudot Akesef* o.a.). *Talmud*, bu kuşun sadece beyaz göğüslü olanlarının **Kaşer** olduğunu, siyah göğüslülerin ise **Kaşer** olmadığını belirtir (*Hulin* 62a; krş. *Raşba*, *Torat Abayit* 65a).

Targum Yonatan, *Yirmeyau* 8:7’de geçen **Agur** sözcüğünü *senunit* şeklinde çevirir. *Agur* da bir kırlangıç türünü tanımlar (*Raşi* o.a.; *Radak* o.a.). İtalyanca’da *rondenella* (*Radak*, *Şeraşim*). Başkaları ise *senuniti*, İspanyolca’da *gayo*, Eski İspanyolca’da *gayt* (*Radak*, *Şeraşim*) olarak bilinen alakarga [ya da kestane kargası] olarak tanımlarlar (*Garrulus glandarius*). *Talmud*’un da belirttiği üzere, alakarga, karga ile yakından bağlantılı olan, ama daha renkli görünümüne sahip bir kuştur. Bir dereceye kadar insan konuşmasını taklit edebilir (krş. *Radak*, *Şeraşim*).

Tam çeviriyle “iki kuşlar”. Sadece “kuşlar” dense, asgari çoğul “iki” olduğu için, iki kuş kullanılcığı zaten anlaşılırdı. Buna rağmen ayrıca “iki” denmesi, alınan kuşların görünüş, boy, değer bakımlarından eş olmalarının tercih edildiğini öğretir. Ayrıca ikisinin birlikte alınması gerekir. Fakat bunlar vazgeçilmez şartlar değildir; farklı özelliklere sahip ya da farklı günlerde satın alınmış olsalar bile kullanılabilirler (*Mişna* – *Negaim* 14:5; *Talmud* – *Yoma* 62b). Yine de iki kuşun en azından aynı tür olması gerekir (Ramban).

❧ Kibirden Tevazua.

Bir günahın telafi edilebilmesi için, kişinin, kendisini günaha iten ahlaki kusurundan arınması

- ה וצוה הכהן ושחט את־הצפור 5
- האחת אל־כל־יִחְרַשׁ עַל־מִים חַיִּים: ואת־הצפור החיה יקח את־ה 6
- ואת־עַץ הָאָרְזִי ואת־שֵׁנִי הַתּוֹלַעַת ואת־הָאֵזֹב וטבל אותם ואת 7
- הצפור החיה בדם הצפור השחטה על המים החיים: וזהו על 8
- המטה מן־הצרעת שבע פעמים וטהרו ושלח את־הצפור החיה 8
- על־פְּנֵי הַשָּׂדֶה: ה וכבסו המטהר את־בגדיו וגלח את־כל־שעריו 8
- ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל־המחנה וישב מחוץ ל־אהלו 8
- שבעת ימים:

(reviit = $\frac{1}{4} \log \sim = 75\text{-}100\text{ml.}$) (Mişna – Negaim 14:1; Torat Koanim; Talmud – Sota 16b; Raşi; Yad – Tumat Tsaraat 11:1).

Tam çeviriden çıkan bir başka sonuç da “kanın, suyun üzerinde” olması gerektiğidir. Başka bir deyişle doğrudan “suyun üzerinde” olan şey “kil kap” değil, kandır. Bu, kesim sırasında da kil kabın kaynak suyu üzerinde olması gibi bir şart olmadığına işaretler (Torat Koanim; bkz. ö.p. açk.).

7. Yedi kez serperek – Sedir dalı, zufa otu ve koyu kırmızı yünden oluşan demet ile canlı kuşun birlikte daldırıldığı su-kan karışımı, metsoranın, bir görüşe göre elinin tersine, diğer bir görüşe göre de alnına doğru yedi kez serpilir (Mişna – Negaim 14:1; Torat Koanim). Her serpmeden önce daldırma işlemi tekrarlanır (Daat Mikra).

[Bir nebze] Arındırır – Bu işlemin ardından, metsoranın artık yırtık giysiler ve uzatılmış saçla dolaşması şartı ortadan kalkar (Sforno). Nitekim sıradaki pasukta görüldüğü üzere, metsora tamamen tıraş olacaktır.

Kıra doğru – Ya da “işlenmiş tarlaya doğru” (krş. Hirsch). Kırk yıllık çöl yolculuğu sırasında, Koen kuşu çöle gönderirdi (Meşeh Hohma). Erets-Yisrael’de ise Koen, yüzünü ne [deniz kıyısındaki bir şehirdeyse] denize, ne şehrin içine, ne de [çöl kıyısındaki bir şehirdeyse] çöle doğru döner (Tiferet Yisrael). Bu, p. 53’te tanımlanan benzer uygulamada kuşun “şehir dışına, kıra doğru” salıverilmesi konusundaki gereklilikten öğre-

nilmektedir. “Şehir dışına” – yani içine değil; “kıra doğru” – yani denize değil. Bunun yerine, Koen şehrin içine girer ve kuşu sur dışına doğru salıverir (Mişna – Negaim 14:2; Tosefta – Negaim 5; Torat Koanim).

Salıverir – Bu, tam Teşuva yaptığı takdirde, metsoranın bir daha bu belaya yakalanmayacağını simgeler (Daat Zekenim). Kuş serbest bırakıldıktan sonra geri gelirse tekrar uzaklaştırılır. Yüz kere de gelse, yüz kere geri gönderilir (Tosefta – Negaim 5; Yad – Tumat Tsaraat 11:1). Fakat diğerinin aksine bu kuştan yarar sağlanabilir (Daat Mikra). Yani ilgisiz bir kişi bu kuşu yakalayıp istediği gibi kullanabilir.

8. [Koen] – Yad – Tumat Tsaraat 11:1, 11,3; krş. Tosefta – Negaim 8:6; Vilna’lı Gaon.

Tüm kıllarını tıraş eder – Balkabağı gibi (Talmud – Sota 16a). Usturayla (Torat Koanim).

Mikveye dalarak – Ve gün batımını bekleyerek (İbn Ezra).

[İlk aşama için] Arınmış olur – Artık kampa girebilecektir (Sforno).

Çadırının dışında kalmalıdır – “Çadır” sözcüğü, kişinin karısını tanımlayan bir örtmecedir (Talmud – Moed Katan 15b; krş. Devarim 5:27). Benzer bir kullanım 16:6’da da “ev” sözcüğünde vardır (Talmud – Yoma 2a). Dolayısıyla pasuk “metsoranın çadırına girmesi yasaktır” şeklinde anlaşılmamalıdır. Gerçek anlam, metsoranın, söz konusu yedi gün boyunca eşyle birlikte

⁵ “Koen talimat verir ve [birisi,] kuşlardan birini, kil bir kabın içine doğru, [oradaki] kaynak suyunun üzerinde keser. ⁶ Canlı kuşa gelince; [Koen] onu, sedir dalını, kırmızı [yünü] ve zufa otunu alır; onları ve canlı kuşu, kesilen kuşun kaynak suyuyla karışmış olan kanına daldırır; ⁷ tsaraattan arınmakta olan kişinin üzerine [bu karışımı] yedi kez serpererek onu [bir nebze] arındırır ve canlı kuşu kıra doğru salıverir.

⁸ “Arınmakta olan kişi giysilerini mikveye daldırır, [Koen, onun] tüm kıllarını tıraş eder. [Bu kişi] Mikveye dalarak [ilk aşama için] arınmış olur ve sonrasında kampa girebilir; ancak yedi gün boyunca çadırının dışında kalmalıdır.

5. [Birisi] ... keser – Kesim [kuş korbanlarında olduğu gibi *Melika* (bkz. 1:15 açık.) şeklinde değil] *Şehita* kurallarına göre yapılır; yani boyun ön taraftan özel bir bıçakla kesilir. Bu işlemin kimin tarafından yapılabileceği – Koen olması şart mı değil mi – konusunda görüş ayrılığı vardır (*Torat Koanim*; İbn Ezra). Kesim için belirli bir yer şartı yoktur; herhangi bir yerde yapılabilir. Bu aşamadaki işlemler tamamlandıktan sonra, kesilen kuş [kendisinden yarar sağlanması yasak olduğu için] hemen orada açılan bir çukurcuğa gömülür (*Mişna – Negaim* 14:1; *Yad – Tumat Taaraat* 11:1).

Kuşlardan birini – Tam çeviriyle “kuşlardan [belirli] olanı”. Yani iki kuş arasında, daha güzel, seçkin, değerli olanını (*Torat Koanim*).

Kil bir kabın içine doğru – Tam çeviriyle “kil bir kaba”. Ya da “kil bir kabın üstünde” (İbn Ezra). Fakat bunların hepsi aynı anlamdadır.

Tıpkı kullanılan kaynak suyu gibi (s.a.), buradaki kil kabın da başka hiçbir işte kullanılmamış, yeni bir kap olması gerekir (*Mişna – Negaim* 14:1, Rabi Pinhas Keati o.a.; *Talmud – Sota* 15b; *Yad – Tumat Tsaraat* 11:1).

Kaynak suyunun üzerinde – İbranice *Mayim Hayim*. Tam anlamıyla “yaşayan su”. Kabın içine doğal bir kaynaktan çekilmiş su konacaktır. Kaynak suyunun özelliği, doğal bir su kaynağından doğrudan alınıp, başka hiçbir işlemde kullanılmamış olmasıdır. Ayrıca bu suyun berrak olması, tuzlu ya da ılık olmaması gerekir (*Torat Koanim*).

Pasuk tam çeviriyle “kuşlardan birini, kil bir kaba doğru, kaynak suyunun üzerinde keser” demektir. Fakat “kaynak suyunun üzeri” ifadesi, kil kabın durumunu ifade ediyor değildir. Kabın kaynak suyu üzerinde olmasına gerek yoktur. İfade, kesimin yerini belirtmektedir. Yani kuş, kaynak suyu-

nun üzerinde kesilecektir. Kaynak suyu ise kabın içindedir (*Mişmeret Akodeş*). Kısacası; kil kabın içine bir miktar kaynak suyu koyulur ve kesim bu suyun üzerinde gerçekleştirilerek, kanın suya akması sağlanır (*Torat Koanim*; Raşi; İbn Ezra).

6. Canlı kuşa gelince – Pasuk şimdi “canlı kuş”tan bahsetmekte, pasuğun devamında da “onları ve canlı kuşu” demektedir. “Canlı kuş” ifadesini iki kez kullanmaya ne gerek vardır? İkinci kullanımda su-kan karışımına kuş ve diğer üç malzemenin birlikte daldırılacağı söylenmektedir. Buradaki ilk kullanımda ise canlı kuş ayrıca vurgulanmaktadır. Bu da daldırma işlemiyle ilgili bir detayı açıklama amaçlıdır: Diğer üç malzeme bir arada bağlanacak, canlı kuş ise onlara bağlanmadan yanlarına eklenecek ve tüm bunlar hep birlikte su-kan karışımına daldırılacaktır (*Torat Koanim*; Raşi; *Sefer Azikaron*; bkz. s.a.).

Onları – Sedir dalını, zufa otunu ve yünü. Kırmızı yün diğer ikisinden uzundur ve bir araya getirildikten sonra yünün artan kısmı ile bu üçü birbirine bağlanır. Kuş ise onlarla bağlanmaz; ama kanatlarının ve kuyruğunun ucundan onlara bitiştirilir (*Mişna – Negaim* 14:1; *Tiferet Yisrael* o.a.; Rabi Pinhas Keati o.a.). Bir görüşe göre bu işlem, ilk kuş kesilmeden önce gerçekleştirilir (Raşi). Tüm bunlar sağ elde tutulup karışıma hep beraber daldırılır (*Torat Koanim*; Raşi; ö.a.). Bu işlemlerin hepsini Koen yapar.

Kaynak suyuyla karışmış olan kanına – İbn Ezra; *The Living Torah*; *Daat Mikra*. Tam çeviriyle “kesilen kuşun, kaynak suyunun üzerindeki kanına”. Buradan, daldırma işleminde hem kanın hem de suyun önemli olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle, birbiriyle karışmasına karşın, ne kanın ne de suyun baskın olması gerekir. Bu da, kaba koyulan su miktarının, küçük bir kuşun kanına baskın gelmeyecek miktarı geçmemesi gerektiği anlamına gelir. Bu miktar tam bir *reviite* eşittir

ט וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יִגְלַח אֶת-כָּל-שְׁעָרוֹ
אֶת-רֹאשׁוֹ וְאֶת-זִקְנוֹ וְאֵת גְּבֵת עֵינָיו וְאֶת-כָּל-שְׁעָרוֹ יִגְלַח וְכַבֵּס
אֶת-בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת-בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהַר:

vurgulanma nedeni; bu üç yerin, *metsoranın* günahını simgelemesidir. Bedenin en üst noktasında bulunan saçlar, kibri temsil eder. Bu kişi de, kendisini, kötülediği insanlardan daha iyi ve daha saygıdeğer görmüştür. Sakal, ağız bölgesini sınırlar. Bu da, *metsoranın* ağzı ile işlediği günaha gönderme yapar. Kaşlar ise gözlerin hemen üstüne yer alır ve “*Tsarut Ayin – Göz Darlığı* [= *Kıskançlık ve Çekemezlik*]” günahını ima eder. Zira bu özelliği, *metsorayı*, başkalarının ismini karalamaya sevk etmiştir (*Keli Yakar*).

Öte yandan bu kullanım, kanuni açıdan da önem taşır. Bu, Tora’nın birçok yerde kullandığı, anlamda genelleme ya da daraltma stiline bir örnektir. Bu stil, iki farklı şekilde değerlendirilebilir. Aşağıda, bu iki farklı yöntemin kullanımıyla belirli bir kuralın nasıl türetildiğine örnekler verilecektir.

Örneklere geçmeden önce bir konuyu açığa kavuşturmakta fayda vardır. Bu çalışmanın çeşitli yerlerinde de belirtildiği üzere, “Tora’dan bir kanun türetmek”ten kasıt, bilinmeyen bir kanunun, Tora’daki pasuklar üzerinde düşünülüp tartışılarak, yorum sonucu üretildiği *değildir*. Zira tüm kanunlar Sinay’da Moşe Rabenu’ya sözlü olarak verilmiş, Yazılı Tora’nın eşliğinde nesilden nesle aktarılagelmiştir. Bu süreç sırasında kanunlarla ilgili bazı detaylar hakkında, farklı okullar arasında görüş ayrılıkları baş göstermiştir. Bu nedenle, *Mişna* ve *Talmud* derlendiği zaman, her otoritenin, kendi hocasından öğrenmiş olduğu kanunu herkesin hemfikir olduğu yöntemlerle kanıtlaması gerekmiştir. Söz konusu kanıtlar, gerek Yazılı Tora’daki pasukların, geleneksel türetim yöntemlerinin kullanılması ile değerlendirilmesi, gerekse de önceki nesillerden gelen sözlü bilgilerin kanıt olarak sunulması gibi şekillerde verilmiş ve tüm bunlar *Talmud*’da kaydedilmiştir. Dolayısıyla *Talmud*’da yapılan şey, yazılı metnin yorumlanmasıyla kanun üretimi *değil*, aksine, sözlü olarak zaten bilinen konuların, bahsedilen yöntemlerle Yazılı Tora’da sağlam birer temele oturtulmasından ibarettir.

Sırada, bu pasukla ilgili kanunun, iki farklı okulun sistemine göre temellendirilmesini örnekleyen iki paragraf verilmektedir. Rabi Yişmael’in ait olduğu okula göre, bu pasukta söylenmek istenen kanun, bir *metsoranın* bedenindeki, burun içi ve koltuk altı haricindeki tüm kılların tıraş edilmesi gerektiği şeklindedir. Rabi Yişmael bunu kanıtlamak için, geleneksel kanıtlama yöntemlerinden birini kullanmaktadır. Rabi Akiva’nın ait olduğu okula göre ise, tıraş edilmeyecek olan tek bölge burun içidir ve o da bunu, bir başka kabul edilmiş yöntemle kanıtlamaktadır. Sonuç olarak iki görüş uygulamada az da olsa farklı olmalarına karşın, her ikisi de sağlam geleneksel temellere oturtulduğu için “*Divre Elokim Hayim – Yaşayan Tanrı’nın Sözleri*” sınıfındadır ve her ikisi de aynı derecede değerli ve geçerlidir. Pratikte ise, uygulama farklılığı olmaması gerekir; dolayısıyla bu görüşlerden biri – bu örnekte Rabi Akiva’nın – çeşitli [ve yine, *Alaha*’nın belirlenmesi konusundaki köklü kurallara bağlı olan] kriterler göz önünde bulundurularak *Alaha* olarak kabul edilmiştir. Fakat bu, Rabi Yişmael’in görüşünün yanlış olduğu anlamına gelmez. Sadece uygulamada standardın gerekliliğinin bir sonucudur.

Belki de, Tora öğrenimi, farklı görüşlerin kaynakları ve anlamları konusunda temel niteliğindeki bu açıklamanın yapılması gereken yer burası değildir. Yine de, bu pasuğun iki farklı okul tarafından, farklı ama yine de geleneksel kriterlere tamamen uygun şekillerde açıklanmasını bir fırsat olarak gördük. Şimdi, pasuktaki sıra dışılığa ve bunun, farklı görüşlere göre açıklanmasına girebiliriz:

Tora’nın açıklanmasında kullanılan 13 türetim yönteminden biri şöyle der: “Önce genel ifade, sonra özel ifade, sonra tekrar genel ifade varsa, asıl kastedilen, özel ifade ile benzer nitelikteki her durumdur”. Bu örneği ele alırsak: Pasuk önce tüm kılların tıraş edilmesi gerektiğini söylemiştir (“genel ifade”). Sonra özele inerek sadece baş, sakal ve kaşlardan bahsetmiştir (“özel ifade”). En son olarak da tekrar “tüm kıllar” diyerek yapıyı

⁹ “Yedinci günde [Koen, bu kişinin] tüm kıllarını tıraş eder – başını, sakalını, kaşlarını ve [diğer tüm] kıllarını tıraş etmelidir. [Sonra bu kişi] Giysilerini *mikveye* daldırır; bedenini de *mikveye* daldırır ve [ikinci aşama için] arınmış olur.

olmasının yasak olduğu şeklindedir (*Mişna – Negaim* 14:2; *Torat Koanim*; Raşi; *Yad – Tumat Tsaraat* 11:1). Ama çadırına girebilir.

“*Aolo – Çadırın*” sözcüğü, bir erkeğin iyeliğini ifade eden *Vav* harfiyle sona ermektedir. Dolayısıyla bu kural sadece erkek bir *metsora* için geçerlidir. Fakat kadın bir *metsora* (=metsoraat), bu aşamada kocasıyla evlilik yaşamına dönebilir (*Talmud – Keritot* 8b).

🌀 İlk Aşamadan Sonraki Durum.

Bir *metsora*, arınma sürecinin ilk aşamasını tamamladıktan sonra, kampın dışında olmasını gerektiren kısıtlama ortadan kalkar ve kampa girebilir. Bu noktada, artık bir binaya girdiği takdirde içindekileri *tame* yapmaz. Yine de *metso-ra* halen arınma sürecini tamamlamış değildir; kendisi hala bir *Şerets* (11:41) statüsünde *tamedir* – yani biri onu [temas etmeden] taşıdığı takdirde *tame* olmaz; ama *metsora* hala temas ettiği insan ve eşyaları *tame* yapmaya devam eder (*Mişna – Negaim* 14:2, Rabi Pinhas Keati o.a.). Kendisi “*Av Atuma – Temel Tuma Kaynağı*”dır; temas ettiği kişi ya da nesneler de “*Rişon Letuma – Tuma Kaynağından Birinci Derecede Etkilenmiş*” konumundadır (*Mişna – Kelim* 1:1; *Yad – Tumat Tsaraat* 11:1; geniş bilgi için bkz. 11:32-36 açık.). Nitekim ikinci aşamanın sonunda, yedi gün boyunca giydiği giysilerini de *mikveye* daldırması gerekecektir (s.p.).

9. Yedinci günde – “Günde” – yani gündüz vakti (*Torat Koanim*; bkz. p. 2 açık.).

Tüm kıllarını tıraş eder – Koen, *metsoranın* bedeninin dış yüzeyinde kalan tüm kılları, sinekkağı stiline [*Alahasal* tabirle “balkabağı gibi”] usturayla tıraş eder (*Yad – Tumat Tsaraat* 11:1). Tıraş edilmemiş sadece iki adet bile kıl kalsa, hiçbir şey yapılmamış gibidir (*Mişna – Negaim* 14:4).

Yedinci gündeki bu tıraş, Tora’nın 613 emrinden biridir. *Mitsvat Ase* No. 80. Bu tıraşın temelinde, yeniden doğuş ve sıfırlanma temasının olduğu söylenebilir (bkz. *Mikveye dalar* k.b.). Kişi kendisini yeniden doğmuş gibi hissedecek, tıpkı tüm

kıllarının yeniden çıkması gibi, o da yepyeni günden itibaren mümkün olduğu kadar arınmış bir yaşama adımını atacaktır (*Sefer Ahimuh*).

Bir *metsoranın* arınma süreci içinde, kuşun kesilmesi, bedendeki tüm kılların tıraş edilmesi ve su-kan karşınının serpilmesi işlemleri, sadece *metsora* erkek ise yapılır; kadın ise yapılmaz. Diğer tüm işlemler hem erkek hem de kadınlar için yapılır. Benzer şekilde bu işlemler sadece Koen tarafından yapılabilir; diğer işlemler, Koen olmayan biri tarafından da gerçekleştirilebilir. Yine, bu işlemler özellikle gündüz vakti yapılır; diğer işlemler hem gece hem de gündüz yapılabilir (*Yad – Tumat Tsaraat* 11:5).

Başını – Tora, bir erkeğin, saçını, özellikle favori bölgesini ve sakalındaki beş noktayı tümüyle tıraş etmesini yasaklar (bkz. 19:27 açık.). Fakat bu kural, *metsoranın* arınma süreci içindeki tüm kılların tıraş edilmesi aşamasını kapsamaz. Tora bunu vurgulamak için burada baş ve sakal kısımlarından özellikle bahsetmektedir (*Talmud – Yevamot* 5a). Benzer şekilde, normal şartlarda saç ve sakal tıraşı olmaması gereken bir *Nazir* (Bamidbar 6:5) ve sakallarının kenarlarını tıraş etmesi özel bir emirle yasaklanmış olan bir Koen (21:5) de, *metsora* durumuna düştükleri takdirde, arınma sürecinin bir parçası olarak tıraş olurlar (*Talmud – Nazir* 41a). Yine, Leviler de, kutsal göreve atandıkları zaman, tamamen tıraş edilmişlerdir (Bamidbar 8:7). Dolayısıyla bir *metsoranın*, bir *Nazir*’in ve göreve atanmış olan Leviler’in tıraş edilmeleri, usturayla tıraş konusundaki genel yasağa dahil olmadığı gibi, aksine, bu tıraş bir mitsvadır da (*Mişna – Negaim* 14:4).

Başını, sakalını, kaşlarını ve [diğer tüm] kıllarını – Pasuk tüm kılların tıraş edileceğini söyledikten sonra, baş [=saç], sakal ve kaşlardan bahsetmekte, sonra tekrar tüm kıllara geri dönmektedir. Bu oldukça sıra dışı ve garip bir kulanımdır. Fakat işin doğrusu, Tora’nın geneli boyunca buna benzer kullanımlara sıkça rastlanır. Zira bu, bir kerede birçok mesajın bir arada verilebilmesi için kullanılan sabit bir yapıdır.

Sembolik ve eğitsel olarak, saç, sakal ve kaşların

י וּבֵינֵם הַשְּׁמִינִי יִקַּח

10

שְׁנֵי-כִבְשִׁים תְּמִימִם וְכִבְשָׁה אֶחָת בֶּת-שְׁנֵתָה תְּמִימָה וּשְׁלֹשָׁה
עֶשְׂרֹנִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְלֹג אֶחָד שֶׁמֶן יֵא וְהָעֹמֶד
הַכֹּהֵן הַמִּטְהָר אֶת הָאִישׁ הַמִּטְהָר וְאֹתָם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד:

11

tamamen yakılacak, *Hatat* ve *Aşam-korbanları* da, *Mizbeah*'ta yakılan kısımları haricinde, *Koen'e* ait olacaktır (6:19 ačk.; 7:1 ačk.; krş. İbn Ezra).

Yağla yoğrulmuş – Bkz. 2:1.

3/10 [efa] – 1/10 efa, aynı zamanda “*İsaron – Onda Bir*” olarak da adlandırılır ve 43,2 yumurtanın hacmine denktir (bkz. 2:1 ačk. Bu kitapta kullandığımız ölçülere göre bu yaklaşık 2,2lt.dir; fakat farklı görüşlerin olduğu akıldan tutulmalıdır. Örneğin *Daat Mikra*'ya göre bu, yaklaşık 3,5lt.dir). Burada bunun üç katı miktarda kaliteli un (bkz. a.y.) getirilecektir.

Metsora üç hayvan *korbanı* getirecektir: *Ola*, *Aşam* ve *Hatat-korbanları*. Genel olarak *Ola-korbanları* [ve *Şelamim-korbanları*], yanında 1/10 efa kaliteli undan oluşan bir *Minha* [ve bir miktar şarapla yapılan *Neseh*] ile birlikte getirilir (bkz. *Bamidbar* 15:1-16). *Aşam* ve *Hatat-korbanları* ise, normal şartlarda *Minha* ile birlikte getirilmezler. Fakat *metsoranın* getirdiği *korbanlar* bu konuda istisnadır ve onun getirdiği *Aşam* ve *Hatat-korbanları* da, yanlarında birer *isaronluk* kaliteli undan oluşan *Minha* ile birlikte gelir (*Talmud – Menahot* 90b; Raşi; *Mizrahi*; *Sifte Hahamim*). Nitekim, sadece tek bir hayvan getirmekle yükümlü olan fakir bir *metsoranın* getirmesi gereken un miktarı da sadece 1/10 efadır (p. 21) [başka bir deyişle, eğer burada, *Ola-korbanı* için getirilen 1/10 efanın dışındaki diğer 2/10 efalık un *Aşam* ve *Hatat-korbanları* için değil de başka bir şey için olsaydı, bu 2/10 efalık fazlalık fakir *metsoradan* da istenirdi; ama durum böyle değildir].

Aşam ve *Hatat-korbanları* normalde *Minha* eşliğinde getirilmemesine karşın, *metsoranın* bu onura layık görülmesinin nedeni, yaptığı *Teşuva*'nın samimiyetinin herkesçe görülür olması olabilir. Zira Tanrı da bunu onaylamış, derisindeki rahatsızlığın geçmesini sağlamıştır.

Bir log yağ – Bu, zeytinyağıdır. Bir *log*, 6 yumurta hacmine denk gelen bir sıvı ölçüsüdür. Günümüz ölçüleriyle bunun yaklaşık 300-420ml. civarında olduğu düşünülür (krş. 2:1 ačk.). Bu yağ, işlem sırasında *Kodeş Akodaşim* yönünde yedi kez serpilecek, *metsoranın* kulak kıkırdağıyla sağ el ve ayak baş parmaklarına sürülecektir (p. 15-18; Raşi). Başka bir deyişle, burada getirilen *Minha*'da unun yoğrulmasında kullanılacak olan yağ bu değildir (*Minhat Yeuda*; *Sifte Hahamim*).

Alır – Bir *metsoranın* arınma sürecinin üçüncü aşaması olarak burada sayılan *korbanları* getirmesi, *Tora*'nın 613 emrine dahildir. *Mitsvat Ase* No. 82. Bundan sonraki bölümde bahsedilen, fakir bir *metsoranın* *Aşam-korbanı* olarak bir kuzu, *Hatat* ve *Ola-korbanları* olarak da iki kumru ya da güvercin yavrusu getirmesi gerekliliği de bu *mitsvaya* dahildir (*Sefer Ahimuh*).

11. Bunları – Yani üç hayvanı, *Minha* olarak getirilen un-yağ bulamacını ve 1 *log* yağı (*Torat Koanim*).

Buluşma Çadırı'nın girişi[nin karşısında] – *Metsora* tüm *korbanlarını* tamamlayana kadar kutsal bölgeye giremez. Dolayısıyla avlunun doğu kapısının hemen dışında bekler (*Torat Koanim*; *Talmud – Sota* 7a; Raşi; *Yad – Mehusere Kapara* 4:2). Bu şekilde *Mişkan*'ın girişinin tam karşısında, yani “Tanrı'nın Huzuru'nda” olur (*Minhat Yeuda*; *Sifte Hahamim*). Zira yüzü batıya, yani tam *Kodeş Akodaşim*'in olduğu yöne dönük olacaktır.

Bet-Amikdaş'ta doğudaki bu kapının adı “*Şaar Nikanor* – *Nikanor Kapısı*” idi. Bu kapı *Nikanor* adlı bir hayırsever tarafından bağışlanmıştı. Olay şöyle gelişir: *Nikanor* 5x20 *ama* [~2,5x10m.] ölçülerindeki bu iki pirinç kapıyı İskenderiye'de özel sanatkarlara yaptırdı. Kapılar bir gemiyle getirilirken bir fırtına çıkar ve kapılardan birini denize atmak zorunda kalırlar. Fakat bu da işe yaramayınca ikinciye atmaya hazırlanırken,

¹⁰ “Sekizinci günde [bu kişi] iki kusursuz [erkek] kuzu, ilk yaşında kusursuz bir [dişi] kuzu, *Minha* [için,] yağla yoğrulmuş 3/10 [efa] en kaliteli un ve bir *log* yağ alır.

¹¹ Arındırma işleminden sorumlu *Koen*, arınmakta olan kişiyi ve bunları, Tanrı’nın Huzuru’nda, Buluşma Çadırı’nın girişi[nin karşısında] tutar.

tamamlamıştır (tekrar “genel ifade”). Bu durumda Tora’nın kastetmek istediği, ortadaki özel ifade ile aynı nitelikteki her şeydir. Yani bu örnekte, özel ifadede saç, sakal ve kaşlardan bahsedilmektedir ve bu üçünün ortak özelliği, vücudun dışarıdan görünen yerlerinde, kılların belirgin bir şekilde toplandığı bölgeler olmalarıdır. Dolayısıyla tıraş edilmesi gereken yerler de bu özelliğe sahip olan bölgelerdir. Sonuç olarak, koltuk altı ve burun içi kılları tıraş edilmez; çünkü gözle görülmez. Benzer şekilde kollar ve bacaklardaki kıllar tıraş edilmez; çünkü buraları, kılların belirgin şekilde toplandığı yerler değildir. Pasuğun bu görüşle açıklanışı, *Talmud*’da (*Sota* 16b) Rabi Yişmael’in görüşüdür.

Rabi Akiva, pasuğu başka bir yöntemle açıklar. Bu yöneme göre Tora, bir kanunla ilgili olarak önce arttırma, sonra azaltma, sonra tekrar arttırma yaptığı takdirde, kanun, tek bir istisna hariç, bahsedilen sınıftaki her şey için geçerli olur. Örnekle anlayalım: Burada kanun, kılların tıraş edilmesi ile ilgilidir. Tora önce “tüm” kılların tıraş edilmesini söyleyerek, hedef için tam “arttırma”da bulunmuş, sonra özele inip sadece baş, sakal ve kaştan bahsederek hedefte bir “azaltma”/indirgeme yapmış, son olarak da tekrar “tüm kıllar” diyerek hedefi bir kez daha “arttırmıştır”. Bu durumda kılların tıraş edilmesiyle ilgili kanun, tek istisna haricinde, vücuttaki tüm kıllar için geçerlilik kazanmaktadır. Rabi Akiva’ya göre bu tek istisna, burun içi kıllarıdır. Onun dışında, *metsoranın* bedenindeki diğer tüm kıllar tıraş edilecektir. Önce de belirtildiği gibi, *Alaha*, Rabi Akiva’ya göre kabul edilmiştir (*Yad – Tumat Tsaraat* 11:1).

Tıraş etmelidir – Pasuğun başında tıraş etme gerekliliğinden bahsedilmiştir. Bu ikinci kullanım, bir detaya işaret etmektedir: Tıraş konusu bir sorumluluktur. Dolayısıyla yedinci günde tıraş etmediyse, sekizinci, yoksa, dokuzuncu, onuncu vs. günlerde mutlaka tıraş olmalıdır (*Torat Koanim*).

Bedenini de mikveye daldırır – *Metsoranın* arınma süreci bağlamında verilmesine karşın, bu ifade, 613 mitsvadan biri olarak, her ne sebeple

olursa olsun, tüm arınma süreçlerinde *mikveye* dalmanın, sürecin ayrılmaz bir parçası olduğunu belirtir. *Mitsvat Ase* No. 81 (*Sefer Ahinuh*).

Her arınma süreci, bir yeniden doğuşu ifade eder. Buna bağlı olarak Hahamlarımız *mikveyi* ana rahmine benzetirler. Kişi *mikvedeyken*, tıpkı ana rahminde olduğu gibi su içindedir ve dünyayla tüm bağlantısı kesilmiş durumdadır. Bunun ötesinde, su, dünyada canlı yaşamı var olmadan ve karalar bile ortaya çıkmadan önce her tarafı kaplamaktaydı (bkz. Bereşit 1:2-9). Dolayısıyla kaynak suyu, insana bu yepyeniliği, dokunulmamışlığı hatırlatıcı özelliğe sahiptir. *Mikve* ile ilgili kısa bilgi için bkz. 11:36 açık.

[İkinci aşama için] Arınmış olur – *Mikveye* dalışından gün batımına kadar *Tevul Yom* statüsündedir (bkz. 7:7 açık.). Artık temasıyla insan ve eşyalara *tuma* aktarmaz ve *Maaser* yiyebilir. Yine de hala, *Terumaya* veya *korban* etlerine dokunduğu takdirde onlara *tuma* aktarır. Gün battığı zaman ise arınmanın ikinci aşaması tamamlanmış olur. Böylece eşyle birlikte olma kısıtlaması da kalkar (*Sforno*). Fakat bu noktada bile henüz tam olarak arınmış değildir ve *Mehusar Kapara* konumundadır (bkz. 7:7 açık.). Bu konumdayken [eğer *Koen*’se] *Teruma* yiyebilir. Ertesi gün *korban*larını getirdikten sonra da tamamen arınacak (p. 19) ve *korban* etlerini de yiyebilir konuma gelecektir (*Mişna – Negaim* 14:3; Rabi Pinhas Keati o.a.).

10-20. Arınmanın Son Aşaması: Korbanlar.

10. [Dişi] Kuzu – p. 12, erkek kuzulardan birinin *Aşam-korbanı* olarak getirildiğini söylemektedir. p. 19-20’de, kalan iki hayvandan birinin *Hatat-korbanı*, diğerinin de *Ola-korbanı* olarak getirileceğini belirtmekte, ama hangisinin hangisi için olacağını açıklamamaktadır. Fakat kural olarak *Ola-korbanları* sadece erkek olarak getirildiğine göre (bkz. 1:10), bu dişi kuzu, *Hatat-korbanı* olacaktır (Raşi; *Mizrahi*; *Sifte Hahamim*; Ramban; p. 19, İbn Ezra o.a.). Zaten kişisel bir *Hatat-korbanı* için de dişi bir kuzu getirilir (bkz. 4:32).

Normal kurallarına uygun olarak, *Ola-korbanı*

יב וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשֶׁם 12
וְאֶת־לֶג הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: שְׁנֵי יג וְשָׁחַט
אֶת־הַכֶּבֶשׂ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחָט אֶת־הַחֲטָאֹת וְאֶת־הָעֹלָה בַּמָּקוֹם
הַקֹּדֶשׁ כִּי כֹחֲטָאֹת הָאֲשָׁם הוּא לַכֹּהֵן קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא:

göklerin ve yerin Efendisi oluşunu sembolik hareketlerle ilan eder (*Talmud – Menahot* 62a).

Burada, *Şelamim*-korbanlarına göre bir farklılık söz konusudur. *Şelamim*-korbanlarında, *Tenufa* hareketleri hayvanın kesiminden sonra yapılır (bkz. 7:13 açık.). Burada ise hayvan canlı olarak sallanmaktadır (*Divre David*).

13. Kutsal bölgede – Koenler'e mahsus bölgede (=Ezrat Koanim). Normal bireysel korbanlarda kesim sırasında *korban* sahibi *Mişkan*'da avlunun, *Bet-Amikdaş*'ta ise *Ezrat Koanim*'in ilk 5,5m.lik bölümü içinde durur. Burada ise *metsora* henüz bu bölgeye girebilecek durumda olmadığı için kesim sırasında hala dışarıdadır. Tora bu nedenle “*kutsal bölgede*” vurgusuna gerek duymuştur; zira aksi takdirde kesimin *metsoranın* olduğu yerde, yani kapının dışında yapıldığı yanlışlığına varılabildi (*Daat Mikra*).

... [normalde] kesildiği yerde – Yani avlunun kuzey kısmında (bkz. 1:11, 4:33, 6:18, 7:2). Fakat bunu söylemeye ne gerek vardır? *Aşam-korban*larının burada kesildiği zaten 7:2'de söylenmiştir (bkz. 7:2 açık.)! Fakat burada bunu tekrar belirtme gereği vardır. Zira bu *Aşam-korbanı*, diğer *Aşam-korban*larından farklı bir özelliğe sahiptir: *Koen*, *metsora* ile onun yanında getirdiği hayvanları “*Tanrı'nın Huzuru'nda, Buluşma Çadırı'nın girişi[nin karşısında] tutar*” (p. 11) ve bu, diğer hiçbir *Aşam-korbanı*nda var olmayan bir gerekliliktir. Dolayısıyla kesim yeri açıklanmamış olsaydı, okuyucu, kesimin de orada, yani avlunun doğu kapısında yapılacağı yanlışlığına düşebilirdi. Bu nedenle Tora kesim yerini tekrar açıklama gereği duymuştur (*Torat Koanim*; Raşi).

Koen açısından Hatat-korbanıyla aynıdır – Bu *Aşam-korbanı*, diğer tüm *Aşam-korban*larından farklı bir özelliğe daha sahiptir: kanı, getiren kişinin vücudunda bazı yerlere sürülmektedir. Bu

durumda okuyucu, bu *korbanın* tüm kan işlemlerinin, vücuda yapılan sürme işlemlerinden ibaret olduğu yanlışlığına kapılabilir. Tora bunu engellemek için, kanının *Mizbeah*'a [da] uygulanması ve yakılacak olan kısımlarının *Mizbeah*'a çıkarılması gibi, *Koen*'e bağlı görevler açısından, bu *Aşam-korbanının*, *Hatat-korbanından* farklı olmadığını vurgulamaktadır (*Talmud – Zevahim* 49a; Raşi). Öte yandan, diğer işlemler açısından bu *korban* da diğer *Aşam-korbanları* ile aynıdır (*Torat Koanim*; Raşi).

En üst düzeyde kutsaldır – *Aşam-korbanının* “*Kodeş Kadaşim – En Üst Düzeyde Kutsal*” olduğu zaten bilinmektedir (7:1). Fakat burada bu vurguya ihtiyaç vardır. Tora'nın açıklanmasında kullanılan on üç kuraldan biri şöyledir: “Genel kurala dahilken; [genele dahil olmayan] yeni bir uygulama nedeniyle istisnai hale gelen her şey, Tora onu genel kurala tekrar açıkça dahil etmediği sürece, genel kuralın haricinde sayılır”. Burada da böyle bir örnek vardır. Buradaki *korban*, *Aşam Metsora*, diğer tüm *Aşam-korban*larının genel kuralına dahildir ve bu, en üst düzeyde kutsal olması açısından da doğrudur. Fakat kendine has bir uygulama – yani kanın kulak kıkırdağı ile sağ el ve sağ ayak baş parmaklarına sürülmesi gerekliliği (bkz. p. 14) – nedeniyle genel kuralın dışına çıkmıştır. Bu nedenle Tora onu açık bir şekilde genel kurala tekrar dahil edecek bir ifade kullanana kadar genel kural harici kabul edilir. Bu noktada Tora işte bu açık ifadeyi kullanmakta – onun da en üst düzeyde olduğunu vurgulamakta – ve bu *korbanı* da [istisnai özelliğine rağmen] *Aşam-korbanının* genel kuralına tekrar dahil etmektedir (*Daat Mikra*).

¹² “Koen bir [erkek] kuzuyu alır; onu *Aşam-korbanı* olarak, bir *logluk* yağla birlikte yaklaştırır ve bunları Tanrı’nın Huzuru’nda *Tenufa* [hareketleriyle] sallar.

¹³ Kuzuyu, kutsal bölgede *Hatat* ve *Ola-korbanı*larının [normalde] kesildiği yerde keser; zira [bu] *Aşam-korbanı*, *Koen* açısından, *Hatat-korbanı*yla aynıdır; en üst düzeyde kutsaldır.

Nikanor, bunu yapmaları halinde kendisini de onunla birlikte denize atmalarını söyler. Bu fedakarlığı, bir mucizeyle ödüllendirilir ve fırtına diner. Kıyıya yanaştıklarında ikinci bir mucizeyle karşılaşılır: attıkları devasa pirinç kapı yüzerek kıyıya vurmuştur. Bu mucizelerin sürekli göz önünde olması için Hahamlar, *Bet-Amikdaş*’ın diğer tüm kapıları altın kaplama olmasına karşın, bu kapıların kaplanmadan bırakılmasını öngörmüşlerdir. Yine de kapıların, altından eksik olmayan bir parıltıları vardı. Ancak yirmi kişinin gücüyle açılabilen bu ağır kapılar, sadece *Şabat*, bayram ve *Roş-Hodeşler*’de; ayrıca kral mevcutsa onun onuruna açılırdı.

Nikanor Kapısı’nın hemen yanında, kadınlara mahsus bölgenin (*Ezrat Naşim*) kuzeybatı köşesinde, *tsaraattan* arınanlar için özel bir bölme bulunurdu ve buna “*Lişkat Ametsoraim – Metsoralar Dairesi*” adı verilirdi (*Mişna – Midot* 2:5). Tora’nın şart koştuğu sürecin bir parçası olmamasına rağmen, Hahamlarımız bu noktada *metsoranın* bir kez daha *mikveye* dalmasını öngörmüşlerdir. Bunun nedeni, kampın dışında olmasını gerektiren süre boyunca *metsoranın tuma* konusunda alışkanlık içine girmiş olması ve bu nedenle, önceki gün *mikveye* daldıktan sonra da bu alışkanlığın bir sonucu olarak kendisini *tuma* kaynaklarından uzak tutmaya özen göstermemiş olması olasılığıdır (*Mişna – Negaim* 14:8; *Yad – Mehusere Kapara* 4:1; *Daat Mikra*).

Tutar – Orada durmasını söyler (*Daat Mikra*). Ya “*hazır eder*” (krş. *Ralbag*).

12. Aşam-korbanı – Bkz. 7:1-7. Normalde *Hatat-korbanı* hem *Ola-korbanı* hem de *Aşam-korbanı*na göre önceliklidir (*Talmud – Zevahim* 89a; bkz. 5:8 açık.). Fakat *metsoranın* arınma süreci bu konuda istisnadır; zira *Aşam-korbanı metsora* için asıl onarımı sağlayan ve onu normal yaşama tekrar kazandıran *korbandır* (*Mişna – Zevahim* 10:5; *Daat Mikra*).

Aşam-korbanı olarak ... yaklaştırır – İbranice *Veikriv*. Bu sözcük genel olarak “gereken *korban*

işlemlerini yaptı” anlamını taşır. Fakat, bu işlemler sıradaki pasukta yapıldığına göre, buradaki anlamı, tam kelime anlamı olan “*yaklaştırdı*” şeklinde olmalıdır (*Raşi*). Bahsedilen, **Aşam Metsora** olarak bilinen *korbandır* (bkz. 5:20-26 açık.). *Koen* bu noktada kuzuyu ve yağı *Bet-Amikdaş*’ın avlusunun içine sokar.

Tsaraatın özellikle *Laşon Ara* ve kibir günahlarına cevap olarak geldiği daha önce de belirtilmişti. Bu günahların her ikisi de gizlice işlenir. Biri hakkında dedikodu, iftira ya da olumsuzluk içeren konuşmalar genelde o kişinin mevcut olmadığı gizli ortamlarda yapılır. Benzer şekilde kibir, kişinin içindeki bir duygudur ve insanı, bunu dışa vuracak kadar etkisi altına almadığı sürece gizlidir. Daha önce (bkz. 5:21 açık.) “gizlice” işlenen günahların, Tanrı’ya yönelik en büyük saygısızlıklardan biri olduğu belirtilmişti. Bunun nedeni, “gizlice” günah işleyen kişinin, Tanrı’yı yok saymaya eşdeğer bir davranışta bulunmasıdır. Bu tip davranışa “*Meila – Uygunsuz Davranış*” adı verilir. Bu da, *metsoranın* neden bir *Aşam-korbanı* getirmesi gerektiğini açıklamaktadır. Zira *Aşam-korbanı* genel olarak *Meila* niteliğindeki günahların telafisi için getirilir (*Sforno*; bkz. 5:15 açık.) [Not: 5:20-26 açık.da beş *Aşam-korbanı* türünden bahsedilmektedir. Bunların her biri kendi içinde *Meila* niteliği taşır. Aralarından **Aşam Meilot** olarak tanımlananın özelliği, sadece kasıtsız durumlarda işlenen *Meila* günahlarının telafisi için getirilmesidir].

Bunları – *Aşam-korbanı* olarak getirilen kuzuyu ve 1 *log* yağı (*Raşi*). Diğer iki kuzu ve kaliteli un ise sallanmaz. Bu, fakir bir *metsoranın* getirdiği *korbanda* sadece *Aşam-korbanı* ile 1 *log* yağın sallandığını açıkça söyleyen p. 24’ten de bellidir (*Mizrahi*; *Sifte Hahamim*).

Tenufa [hareketleriyle] sallar – Bkz. Şemot 29:24 açık.; bkz. 7:13 açık. *Koen* canlı hayvanı ve 1 *log* yağı kaldırarak onları, tüm yönlerin Efendisi olan Tanrı Adına, dört yöne doğru sallar; ardından yukarı kaldırıp aşağıya indirerek, Tanrı’nın

יִדְּ וְלִקַּח

14

הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֵשֶׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל-תֵּנוּךְ אֶזְנוֹ הַמִּטְהָר הַיְּמָנִית

וְעַל-בִּהֶן יָדוֹ הַיְּמָנִית וְעַל-בִּהֶן רִגְלוֹ הַיְּמָנִית: מִי וְלִקַּח הַכֹּהֵן מִלֶּגֶם

15

הַשֶּׁמֶן וַיִּצַק עַל-כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית: מִי וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת-אֶצְבָּעוֹ

16

הַיְּמָנִית מִן-הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל-כַּף הַשְּׂמָאלִית וְהִזָּה מִן-הַשֶּׁמֶן

בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פָּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה: יִי וּמִיתָר הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל-כַּף

17

יִתֵּן הַכֹּהֵן עַל-תֵּנוּךְ אֶזְנוֹ הַמִּטְהָר הַיְּמָנִית וְעַל-בִּהֶן יָדוֹ הַיְּמָנִית

וְעַל-בִּהֶן רִגְלוֹ הַיְּמָנִית עַל דָּם הָאֵשֶׁם:

15. Yağdan [biraz] alıp – Zira 1 logluk yağın tümü bir avuca sığmaz (Daat Mikra).

ğryla Tanrı'nın Huzuru'nda serper" şeklinde de yapılabilir.

[Başka bir] Koen'in – Asıl uygulama böyledir (Mişna – Negaim 14:10; Torat Koanim; Yad – Mehuseve Kapara 4:2). Fakat Koen kendi avucuna döktüğü takdirde de uygulama geçerlidir (Mişna – Negaim 14:10).

16. [İlk] Koen – Daat Mikra. Alternatif olarak "[Bu ikinci] Koen, sağ el işaret parmağını [kendi] sol avucundaki yağa daldırır..." (The Living Torah). Fakat Mişna'yı açıklayan Tiferet Yisrael ve Bartanura'lı Rabi Ovadya durumu çevirimizde anlatılan şekilde tanımlamaktadırlar.

Sağ [el] işaret parmağını – Burası, [bu konunun dışındakiler de dahil olmak üzere] bir Koen'in parmağıyla yapması gereken her türlü ibadetsel işlem için sağ elini kullanması gerektiğine dair kaynaktır (Talmud – Menahot 10a).

Tanrı'nın Huzuru'nda – Koen yağı batı yönünde, Buluşma Çadırı'nın girişine doğru (İbn Ezra), yani daha içeride Kodeş Akodaşim'in bulunduğu yöne doğru serper (Torat Koanim; Raşi; Yad – Mehuseve Kapara 4:2). Yedi adet serpmenin her birinden önce, elini avuçta yer alan yağa daldırır. Dolayısıyla yedi daldırma ve yedi serpmeye söz konusudur (Mişna – Negaim 14:10). Bu durumda çeviri "[İlk] Koen, yedi kez sağ [el] işaret parmağını [diğer Koen'in] sol avucundaki yağa daldırır ve [her seferinde] yağdan [bir miktarı] işaret parma-

"Tanrı'nın Huzuru'nda" ifadesi, p. 11'de avlunun doğu kapısını ifade etme amacıyla kullanılmıştı. Burada ise Kodeş Akodaşim'in önünü ifade etmektedir. Aslında Kodeş Akodaşim batıda olduğu için, hem avlunun doğu kapısı, hem de Kodeş Akodaşim'in girişi, buraya göre "doğudadır"; dolayısıyla pek bir çelişki yoktur. Aynı ifadenin farklı anlamlar içermesinin nedeni ise, bağlamın gereğidir. p. 11'de metsoranın duracağı yer tanımlanmaktadır. O aşamada metsora henüz avluya girebilecek saflıkta olmadığı için, tek olasılık, uzakta da olsa Kodeş Akodaşim'in tam karşısına gelen kapının dışıdır. Burada ise Koen'in serpmeye işlemi sırasındaki konumundan bahsedilmektedir. Koen için bir konum sınırlaması olmadığına göre, anlam Kodeş Akodaşim'in önü şeklindedir (Yosef Alel; Leket Bahir).

17. Kanının üzerine – Dolayısıyla önce kanın sürülmüş olması gerekir. Eğer işlem tersine çevrilirse, kan sürülmeden önce yağ sürülürse, geçersizdir (Talmud – Menahot 5a; Raşi). Fakat yağ sürülene kadar herhangi bir sebepten dolayı oradaki kan temizlenmişse, bir şey fark etmez; kan sürme işlemine öncelik verildikten sonra, yağın mutlaka kanın üzerine sürülmesi şart değildir. Zira önemli olan kan değil, onun sürüldüğü yerdir (bkz. p. 28 ačk.).

¹⁴ “Koen, Aşam-korbanının kanından [bir miktar] alır ve Koen [kanı], arınmakta olan kişinin sağ kulak kıkırdağına, sağ el baş parmağına ve sağ ayak baş parmağına sürer.

¹⁵ “Koen bir logluk yağdan [biraz] alıp, [başka bir] Koen’in sol avucuna döker.

¹⁶ [İlk] Koen, sağ [el] işaret parmağını [diğerinin] sol avucundaki yağa daldırır ve işaret parmağıyla, yağdan [bir miktarı] Tanrı’nın Huzuru’nda yedi kez serper.

¹⁷ Avucundaki yağ fazlasından, Koen, arınmakta olan kişinin sağ kulak kıkırdağına, sağ el baş parmağına ve sağ ayak baş parmağına, Aşam-korbanının kanının üzerine sürer.

14. Koen ... Koen – Pasukta “Koen” sözcüğü iki kez geçmektedir. Bu da kan ile ilgili işlemlerin iki Koen tarafından yapıldığına işaret eder. Bir Koen bir miktar kanı kaba alır ve Mizbeah’taki kan işlemlerini yapar; yani kaptaki kanı Mizbeah’ın dört duvarının alt yarısına gelecek şekilde çapraz iki köşeye birer kere çarpar. Diğer Koen ise avucuna aldığı kanı, metsoranın bedeninde belirtilen yerlere sürer (Mişna – Negaim 14:8). Fakat pasuk, Aşam-korbanının zaten rutin gerekliliği olduğu için Mizbeah’taki işlemlerden bahsetmeye gerek duymamış; buna sadece fazladan bir “Koen” sözcüğüyle gönderme yapmıştır (Daat Mikra).

Alır ... sürer – Sürme işlemini kendi vücuduyla [yani parmağıyla] yapacağı gibi, alma işlemini de kendi vücuduyla [yani avucuyla] yapar. Başka bir deyişle kanı bir kaba almaz (Talmud – Yoma 61b).

Kulak kıkırdağına – Bkz. Şemot 29:20 açık. Bkz. 8:23 açık.

Kulak ... sağ el baş parmağına ... ayak – Bu açıdan, bir metsoranın arınması, Koenler’in göreve atanması ile benzerlik göstermektedir (Şemot 29:20; 8:23). Zira bu işlem, tıpkı Koenler’i aleladelikten çıkarıp kutsal hale getirdiği gibi, metsorayı da tame olmaktan çıkarıp saflaştırmaktadır (Daat Mikra).

Rabi Samson Raphael Hirsch, kanın bu üç organa sürülmesine olası bir neden ileri sürer: Kulak, zihni; el, fiiliyatı, ayak da ilerleme ve çabayı temsil eder. Dolayısıyla kendisini zihin, icraat ve çaba konularında geliştirmek için metsoranın önünde yeni bir sayfanın açılışı ima edilmektedir.

İbn Ezra da şu benzer açıklamayı yapar: Baş parmak, elin işlev görmesindeki en önemli kısımdır. Sağ, kuvveti simgeler. Öyle ki çoğu insanın sağ elinin kuvvetli olması bir yana, solak

kişiler için bile sol el, “onun sağ eli” olarak tabir edilir. Kulak da emirlerin işitildiği yerdir.

Burada ilginç bir kural da söz konusudur: Bir kişi tsaraata yakalandıktan sonra (Raş; Bartanura’lı Rabi Ovadya) bu üç organını herhangi bir sebeple kaybettiği takdirde, bu kişinin arınması imkansız hale gelir; zira arınma süreci bu organlara kan ve yağ sürülmesini gerektirmektedir. Rambam’a göre, bu duruma tsaraat öncesinde geldiyse bile, bu kişinin arınması imkansızdır (Yad – Mehusere Kapara 5:1) (Mişna – Negaim 14:9, Rabi Pinhas Keati o.a.).

Toparlarsak; p. 12-14 arasında anlatılan işlemler şu şekilde yapılır: Metsora, hayvanlar, kaliteli un ve bir log yağ ile avlunun doğu kapısının dışındaki Lişkat Ametsoraim’de beklemektedir. Kapının iç tarafında, avluda bulunan Koen, Aşam-korbanı olarak getirilen erkek kuzuyu 1 log yağla birlikte alır ve tüm Tenufa işlemlerinde olduğu şekilde sallar. Kuzu ve yağ ayrı ayrı sallanırsa da yükümlülük yerine getirilmiş olur. Kuzu avluya sokulur, metsora dışarıda durur, ellerini kapıdaki pencere deliğinden içeri sokup kuzunun başına dayayarak günah itirafında (=Viduy) bulunur ve hemen ardından kuzu Şehita ile kesilir. Kan iki Koen tarafından alınır. Biri kaba alır ve Aşam-korbanının gerektirdiği şekilde Mizbeah’ın köşelerine çarpar (7:1 açık.). Diğer Koen kanı sağ avucuna alıp sol avucuna aktarır. O avluda, metsora halen doğu kapısının hemen dışındayken, metsora sırayla önce başını, sonra sağ elini, sonra da sağ ayağını içeri sokar ve Koen bu sırada kendi sağ işaret parmağıyla, onun sağ kulak kıkırdağına, ayrıca sağ el baş parmağı ve sağ ayak baş parmağının her birinin orta boğumuna kan sürer. Sonra aynı yerlere yağ sürme işlemi yapılır. Bunların da ardından Hatat ve Ola-korbanlarının işlemleri gerçekleştirilir (Mişna – Negaim 14:9; Yad – Mehusere Kapara 4:2; Meam Loetz).

- יח והנותר בשמן אשר 18
 על-כף הכהן יתן על-ראש המטהר וכפר עליו הכהן לפני יהוה:
 יט ועשה הכהן את-החטאת וכפר על-המטהר מטמאתו ואחר
 ישחט את-העלה: כ והעלה הכהן את-העלה ואת-המנחה
 המזבחה וכפר עליו הכהן וטהר: ס שלישי חמישי כשהן
 מחוברין כא ואם-דל הוא ואין ידו משגת ולקח כבש אחד אשם
 לתנופה לכפר עליו ועשרון סלת אחד בלול בשמן למנחה ולג
 שמן: כב ושתי תרים או שני בני יונה אשר תשיג ידו והיה אחד
 חטאת והאחד עלה: כג והביא אתם ביום השמיני לטהרתו
 אל-הכהן אל-פתח אהל-מועד לפני יהוה:

21-32. Fakir Metsoranın Korbanı.

21. ... yetmeyecek kadar fakirse – Dolayısıyla, eğer maddi açıdan sıkışarak bile olsa bahsedilen üç hayvanı getirebilen bir kişi, buradaki fakir tanımına uymaz (*Daat Mikra*). Tam çeviriyle “fakirse ve [maddi] gücü [yukandaki korbana] yetmiyorsa”.

Tenufalık – Yani Tanrı’nın Huzuru’nda *Tenufa* hareketleriyle sallamak üzere; bkz. p. 12. Dolayısıyla *Tenufa*, bu işlemde vazgeçilmez bir şarttır. Yine de onarım için tek başına yeterli değildir. Bu ancak tanımlanan tüm işlemlerin yerine getirilmesiyle mümkündür (*Daat Mikra*).

1/10 [efa] en kaliteli un – Metsoranın arınma sürecinin bir parçası olarak, *korban* olarak getirilen her hayvana, [bir *Neseh* ve ona bağlı olan] bir *Minha* eşlik eder. Dolayısıyla maddi imkanları üç hayvanı getirmeye el veren bir *metsora* 3 *isaron* [=1/10 *efa*] miktarında un getirirken (p. 10), durumu yeterli olmayan fakir bir *metsora* ise, getirdiği tek hayvan için sadece bir *isaron* un getirir (Raşi).

[Bir] Log yağ – Bu yağ *metsoranın* sağ kulak kıkırdağına, sağ el ve ayak baş parmaklarına sürme işleminde (p. 28) kullanılmak içindir

(krş. p. 10). Tora, *Minha* olarak getirilen kaliteli unu yoğurmakta kullanılan yağın miktarını ayrıca belirtmeye gerek duymamıştır; zira burada da standart *Minha* işleminde kullanılan çeyrek *in* (=3 *log*; yaklaşık 1,25lt.) miktarında zeytinyağı kullanılacağı kolayca tahmin edilebilir (bkz. Bamidbar 15:4; Raşi; *Divre David*).

22. [Maddi] Gücünün yeteceği – Yani “maddi varlığının satın almaya yeterli olacağı”. Alternatif olarak “gücü hangisine yetiyorsa; [ya] iki kumru ya da iki güvercin yavrusu”. Kumrular güvercin yavrularına göre daha büyük olduklarından, daha pahalıdırlar (*Panim Yafot*).

Meşeh Hohma’ya göre, bu konunun vurgulanmasının bir nedeni vardır: Her ne kadar Tora’nın metninde bu iki kuş yan yana verildiği zaman kumrulardan, güvercin yavrularından önce bahsediliyorsa da, kumruların daha önemli veya tercih edilir değildir. Bu kişi, gücü hangisine yetiyorsa onu kullanabilir ve yükümlülüğünü yerine getirmiş olur.

23. Arınma sürecinin sekizinci gününde – Yani, kuş kanı-kaynak suyu karışımının serpilmesi işlemini takip eden sekizinci gün (Raşi). Tıpkı, maddi durumu yeterli olan kişide olduğu gibi (p. 10).

¹⁸ Koen'in avucundaki yağ artığını da, arınmakta olan kişinin başına sürer. Böylece Koen, Tanrı'nın Huzuru'nda onun için onarım sağlamış olur.

¹⁹ "Koen *Hatat-korbanı* yaparak, *tumasından* arınmakta olan kişi için onarım sağlar. Sonra da *Ola-korbanı* keser. ²⁰ Koen, *Ola-korbanı* ve *Minha*'yı *Mizbeah*'a çıkarır. Böylece Koen onun için onarım sağlar ve [bu kişi, tamamen] arınmış olur.

[46. Fakir Metsoranın Korbanı]

²¹ "Eğer [*metsora*,] maddi gücü [yukarıdaki *korbanlara*] yetmeyecek kadar fakirse, ona onarım sağlamak üzere, *Tenufalık Aşam-korbanı* [olarak, sadece] bir [erkek] kuzu, *Minha* için yağla yoğrulmuş 1/10 [*efa*] en kaliteli un ve [bir] *log* yağ alır. ²² [Bunların yanında, maddi] Gücünün yeteceği, iki kumru ya da iki güvercin yavrusu [getirir. Bunların] biri *Hatat-korbanı*, diğeri de *Ola-korbanı* olacaktır.

²³ "Arınma sürecinin sekizinci gününde bunları Koen'e, Buluşma Çadırı'nın girişine, Tanrı'nın Huzuru'na getirir.

18. Başına sürer – Yedinci gün kazanmış olan saçlarının olduğu yere (krş. *Daat Mikra*).

Onarım sağlamış olur – Bahsedilen onarım, *Aşam-korbanı*nın kanı ve yağ ile gerçekleşir. Yağ, başa sürülmediği takdirde onarım tamamlanmış olmaz (*Yad – Mehuse* *Kapara* 4:2).

Arta kalan yağ, tıpkı en üst düzeyde kutsal olan diğer yiyecekler gibi, sadece *Mışkan*'ın [ya da *Bet-Amikdaş*'ın] avlusu içinde, sadece erkek Koenler tarafından yenebilir. Bunun nedeni, en üst düzeyde kutsiyete sahip bir *korban* olan *Aşam-korbanı* ile [*Tenufa* sırasında] bağdaştırılmış olmasıdır. İşlemlerin tamamlanmasından önce ise bu yağdan yemek yasaktır (*Yad – Mehuse* *Kapara* 4:3).

19. *Hatat-korbanı* – Dişi kuzuyu (bkz. p. 10 açk.).

Ola-korbanı – İkinci erkek kuzuyu (bkz. p. 10 açk.).

20. *Minha*'yı – Bağımsız getirilen *Minhalar*'da, getirilen unun sadece bir *komets* kadarı *Mizbeah*'ta yakılır; gerisi ise o sırada *Bet-Amikdaş*'ta görevli olan Koenler arasında pay edilir (bkz. *Perek* 2). Bu pasukta sözü geçen *Minha* ise, *Ola-korbanı* ile yan yana verilmektedir. Bu, tıpkı *Ola-korbanı* gibi, bu *Minha*'nın da *Mizbeah* üzerinde "tümüyle" yakıldığını öğretir. Tümüyle yakılma, hayvan *korbanlarına* eşlik eden *Neseh* uygulamasına bağlı olarak getirilen *Minhalar*'a özgü bir uygulamadır. Dolayısıyla bu

Minha, bağımsız bir sunu değildir; hayvan *korbanlarına* eşlik eder şekilde getirilen üç tane 1/10 *efalık* undur (*Talmud – Menahot* 91a; Raşi; *Mizrahi*; *Sifte Hahamim*).

***Mizbeah*'a çıkarır** – Ve yakar.

Onarım sağlar – Son üç pasukta, bu ifade üç kez geçmektedir. *Metsoranın* üç konuda onarım/telafiye ihtiyacı vardır: *Aşam-korbanı* (p. 18) onun bir *metsora* olmasına yol açan günahların affı içindir [ve bu ciddiyet nedeniyle hepsinden önce gerçekleştirilir (İbn Ezra)]. *Hatat-korbanı* (p. 19), *tame* olduğu süre içinde işlemiş olabileceği hataları, ya da bu süre boyunca çektiği üzüntüden dolayı Tanrı'ya yönelik olası serzenişlerini affettirir. Son olarak *Ola-korbanı* ve *Minha* (p. 20) da onun için bir can bedeli niteliğindedir ve böylece kişi, ulustaki yerini yeniden alabilir (Ramban). Bir görüşe göre *Ola-korbanı*, *tsaraat* ve onun etkilerinden tamamen arınma nedeniyle getirilen bir şükran ifadesidir (*Daat Mikra*).

[Tamamen] Arınmış olur – Uzun arındırma sürecinin bu en son adımının ardından, *metsora* – daha doğrusu "eski" *metsora* – artık tamamen arınmıştır; *Bet-Amikdaş* sınırları içine girebilir ve *korban* etlerini yiyebilir.

Bir *metsoranın* normal hayata dönüşünün bir anda değil, aşamalar halinde olduğu görülmektedir. Bu da, üzerindeki *tumanın* ne denli ağır olduğunu gösteren bir noktadır (*Daat Mikra*).

כד ולקח הכהן

24

את־כֶּבֶשׂ הָאֵשׁ וְאֶת־לֶג הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה לְפָנַי

יְהוָה: כֹּה וְשַׁחֲטָה אֶת־כֶּבֶשׂ הָאֵשׁ וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֵשׁ וְנָתַן

עַל־תֵּנוֹךְ אֶזְנו־הַמִּטְהָר הִמְנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדוֹ הִמְנִית וְעַל־בֶּהֱן

רִגְלוֹ הִמְנִית: כֹּה וּמִן־הַשֶּׁמֶן יִצַק הַכֹּהֵן עַל־כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית:

כֹּה וְהִזָּה הַכֹּהֵן בְּאַצְבָּעוֹ הִמְנִית מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ

הַשְּׂמָאלִית שֶׁבַע פַּעַמִּים לְפָנַי יְהוָה: כֹּה וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן־הַשֶּׁמֶן |

אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ עַל־תֵּנוֹךְ אֶזְנוֹ הַמִּטְהָר הִמְנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדוֹ

הִמְנִית וְעַל־בֶּהֱן רִגְלוֹ הִמְנִית עַל־מְקוֹם דָּם הָאֵשׁ: כֹּה וְהִנּוֹתָר

מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל־רֹאשׁ הַמִּטְהָר לְכַפֵּר עָלָיו

לְפָנַי יְהוָה: וְעָשָׂה אֶת־הָאֶחָד מִן־הַתְּלִים אוֹ מִן־בְּנֵי הַיּוֹנָה

מֵאֲשֶׁר תִּשְׁיֵג יָדוֹ: וְאֵת אֲשֶׁר־תִּשְׁיֵג יָדוֹ אֶת־הָאֶחָד חֲטָאת

וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה עַל־הַמִּנְחָה וְכַפֵּר הַכֹּהֵן עַל הַמִּטְהָר לְפָנַי יְהוָה:

כֹּה וְזֹאת תוֹרַת אֲשֶׁר־בּוֹ נִגַּע צָרַעַת אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁיֵג יָדוֹ בְּטַהֲרָתוֹ:

פ רביעי ששי כשהן מחוברין

fethedilmeden önceki sakinleri, Bene-Yisrael'in ülkeyi ele geçireceklerini anladıklarında, daha ileri bir dönemde tekrar geri gelebileceklerini umarak değerli eşyalarını evlerinin duvarlarına saklamışlardı. Tanrı, o evlerin yeni sahiplerinin bu zenginliğe sahip olmalarını sağlamak için duvarların hazineyi gizleyen bölümlerine bir leke yerleştirmişti. Böylece tsaraatlı taşlar çıkarıldığında hazine ortaya çıkacaktır.

Diğer bir nedeni de Rambam açıklar (Yad – Tumat Tsaraat 16:10): Bu tsaraat tipi de, tıpkı diğerleri gibi bencil davranış (krş. p. 35 açk.) ve dedikoduculuğa karşı Tanrısal bir yanıtıdır. Bu nedenle Tanrı merhamet gösterip önce mal ve mülkü hasta ederek başlar – önce evlerde sonra da kıyafetlerde tsaraat lekeleri görülür – daha sonra eğer kişi gereken dersleri çıkarmaz ve pişmanlığını dile getirmezse lekeler bu kez onun bedeninde peydahlanır.

Midraş'ta verilen neden biraz gariptir. Ne de olsa tsaraatın olumlu bir şey olmadığı çok açıktır. Öyleyse bu olumsuzluk bir de hazineyle mi ödüllendirilmelidir?! Fakat diğer tüm Midraşlar'da olduğu şekilde, burada da söylenen şey gerçek olabileceği gibi, sadece belirli bir ya da birkaç mesajı verme amaçlı da olabilir. Bu mesajlardan biri, verilen iki sebebin bir araya getirilmesiyle görülebilir: Bir kişi, Tanrı'nın kendisine verdiği cezanın gerçekte bir "ceza" değil, düzelme yolunda bir "fırsat" olduğunu anladığı takdirde, ödüle layık hale gelir. Başka bir deyişle, başına gelen bir olumsuzluk karşısında bunun bir rastlantı olmadığını, Tanrı'nın kendisine yönelik bir mesaj verdiğini anlayan kişi, en başta ceza olan şeyi, bir anda pozitif yöne çevirmiş olur. Fakat evinin duvarındaki "ben mucizevi bir mesajımı!" diye bağırarak lekeyi göz ardı edip basit bir küf olarak değerlendiren, bununla ilgili gerekeni yapmak üzere Koen'e gitmeyen kişi, sonunda Koen'e

²⁴ Koen, Aşam-kuzusunu ve bir logluk yağı alır. Koen bunları Tanrı'nın Huzuru'nda Tenufa [hareketleriyle] sallar. ²⁵ Aşam-kuzusunu keser ve Koen, Aşam-korbanının kanından [bir miktar] alıp, arınmakta olan kişinin sağ kulak kıkırdığına, sağ el baş parmağına ve sağ ayak baş parmağına sürer.

²⁶ “Koen, yağdan da [bir miktarı, başka bir] Koen'in sol avucuna döker.

²⁷ [İlk] Koen, sağ [el] işaret parmağıyla [diğer] Koen'in sol avucundaki yağdan [birazını] Tanrı'nın Huzuru'nda yedi kez serper. ²⁸ Koen, avucundaki yağdan [bir miktarı] arınmakta olan kişinin sağ kulak kıkırdığına, sağ el baş parmağına ve sağ ayak baş parmağına, Aşam-korbanının kanının [sürülmüş olduğu] yerlere sürer.

²⁹ Yağdan, Koen'in avucunda kalanı da, Tanrı'nın Huzuru'nda ona onarım sağlamak üzere, arınmakta olan kişinin başına sürer.

³⁰ “[Koen, bu kişinin maddi] Gücünün yettiği kumrulardan ya da güvercin yavrularından birini hazırlar. ³¹ Minha'ya ek olarak, [maddi] gücünün yettiği [bu kuşları], birini Hatat-korbanı diğerini de Ola-korbanı [şeklinde korban yapar. Böylece] Koen, arınmakta olan kişiye Tanrı'nın Huzuru'nda onarım sağlamış olur. ³² “Üzerinde tsaraat lekesi olup, arınması için, [maddi] gücü [daha fazlasına] yetmeyen [kişi ile ilgili tüm] kanun budur.”

24-27. Bkz. p. 12 – p. 15 arasındaki açıklamalar.

28. Kanının [sürülmüş olduğu] yerlere sürer – p. 17'de yağın “kanın üzerine”, burada ise “kanın [sürülmüş olduğu] yerlere” sürüleceği belirtilmektedir. İki prosedür aynıdır ve bu iki kullanım her iki durumda da geçerli olan kurallara işaret etmektedir: Yağın “kanın [sürülmüş olduğu] yerlere” sürülmesi, yağ sürülmesini gerektiren asıl yerin kanın üstü değil, onun sürülmüş olduğu noktalar olduğunu belirtir. Yani kan sürüldükten sonra herhangi bir nedenden dolayı temizlenmiş ve o noktalar temizse, yağ yine de oralara sürülür. Öte yandan, bu ifadeden, kanın sürüldükten sonra temizlenip aynı yere yağ sürülmesinin gerektiği [dolayısıyla orada hala kan varsa, doğrudan kanın üzerine yağ sürmenin işlemi geçersiz kılacağı] sonucu da çıkabilirdi. İşte p. 17'deki “kanın üzerine” ifadesi ise bunu bertaraf etmektedir. Buna göre, orada hala kan varsa ya da arada temizlenmişse, fark etmez. Her iki durumda da o noktaya yağ sürülür; tek şart, bunun kanın sürülmesinden sonra yapılmasıdır. Ama sıra değiştirilirse işlem geçersizdir (bkz. p. 17 açık.; Talmud – Menahot 10a; Raşi; Mizrahi).

29. Onarım sağlamak üzere ... sürer – Yani “sürerse onarım sağlar; sürmezse sağlamaz” (Talmud – Zevahim 6b).

32. [Daha fazlasına] – Yani “arınma prosedürünün gerçekleştiği gün, önceki bölümde açıklanan üç hayvanı satın almaya” (Daat Mikra). Bu kadar güç bir durumda olmamasına karşın yine de fakire özgü korbanı getiren bir kişi,

yükümlülüğünü yerine getirmemiş olur [Korban Ole Veyored'de (5:1-14) ise fakir birine özgü korbanı getiren zengin biri yükümlülüğünü yerine getirmiş sayılır]. Zira tsaraatın gelme nedenlerinden biri de pintiliktir (bkz. p. 36 açık.). Dolayısıyla, Teşuva'yı ifade eden bu korbanları, gücünün yetmesine rağmen az miktarda getiren zengin kişi, bu pintiliğiyle, aslında Teşuva yapmadığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle korbanı onarım sağlamayacaktır (Meşeh Hohma).

[Tüm] – Rabi Yeuda Ehasid; bkz. 13:59 açık.

Kanun budur – Burada kullanılan “kanun” (Tora) sözcüğü genelleme belirtir; “bu” sözcüğü ise genellemeyi sınırlar (6:2 açık.). Dolayısıyla söz konusu kural kapsamının bir açıdan genişlemesi bir açıdan da daralması söz konusudur: Buna göre, fakir bir metsora, arınma prosedürü için, durumu iyi olan bir kişinin getirmesi gereken üç hayvanı getirmeyi tercih ederse, prosedür onun için de geçerlidir (kapsamda genişleme). Fakat aksi doğru değildir: Zengin biri, arınma amacıyla bir fakir için yeterli olan ucuz seçeneği kullanamaz (kapsamda daralma) (Talmud – Keritot 28a).

33-57. Evlerdeki Tsaraat.

Evlerde görülen tsaraat lekeleri açıkça olağanüstü ve mucizevi olaylardır. Bunların ortaya çıkışının da bir amacı olduğu açıktır. Hahamlarımız iki farklı açıklama yapmışlardır. Raşi ve başka otoritelerin aktardığı, Torat Koanim, Midraş (Vayikra Raba) ve Talmud'daki (Orayot 10a) açıklamaya göre, Erets-Yisrael'in

עַל־מִשְׁהָ וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מִשְׁהָ

33

וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: זֶה כִּי תִבְאוּ אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם

34

לְאַחֲזָהּ וְנִתְּתִי נַגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶּם: זֶה וְבֹא אֲשֶׁר־לִי

35

הַבֵּית וְהִגִּיד לַכֹּהֵן לֵאמֹר כְּנָעַ נִרְאָה לִי בְּבֵית:

karşılamaz. Öte yandan, sütunlar ya da ahşap bloklar üzerine kurulu bir ev, toprağa bağlı kabul edilir (Mişna – Negaim 12:5; Rabi Pinhas Keati o.a.; Torat Koanim).

“Ülkenize” sözcüğündeki iyelik eki tamlama halinde olduğu için diğer sözcükleri de kapsar: “ülkenizdeki eviniz”. Dolayısıyla sadece Yahudiler’e ait evler bu konuya dahildir. Erets-Yisrael’de olsa bile, Yahudi olmayanlara ait evler ise duvarında tsaraat lekeleri görünse bile tuma kapmaz (Mişna – Negaim 12a; Talmud – Gitin 82a).

Tsaraat lekesi yerleştireceğim – Giysi ve insanlarda görülen tsaraat türlerinden bahsedilirken, tüm kanunların “bu lekelerin çıkması halinde” geçerli olduğunu belirten “**Ki** – [Olacağı] Zaman / [Olduğu] Takdirde” ifadesi kullanılmaktadır (13:2, 9, 29, 42, 49). Tanrı burada ise tsaraatı belirli bir koşula bağlamamakta, “ne olursa olsun yerleştireceğim” şeklinde yorumlanabilecek bir ifade kullanılmaktadır (Mizrahi; Sifte Hahamim). Başka bir deyişle evlerde tsaraat lekelerinin görüleceği, bir anlamda “müjdelenmektedir”. Dolayısıyla, yukarıda da verilen, evdeki lekelerin, duvarların içinde gizlenmiş hazinelerin ortaya çıkarılmasını sağlayacağına dair açıklamanın kaynağı burasıdır (Raşi).

Alternatif olarak bu ifade, “tsaraat lekesini Ben yerleştireceğim” şeklinde anlaşılabilir. Yani tsaraat lekesi görüldüğünde, bunun tamamen Tanrı’nın İşi olduğu ve dolayısıyla doğal yollarla açıklanamayacağı belirtilmektedir (Ramban; krş. İbn Ezra).

35. Evin sahibi – Tam çeviriyle “evin ait olduğu kişi”. Tora basitçe “evin sahibi” demek varken, bu şekilde uzun bir ifadeyi tercih etmekle önemli bir noktayı ve tsaraata yol açan günahlardan birini işaret etmektedir: Tsarut Ayin. Yani bu kişi son derece bencil ve pintidir. Birisi kendisine gelip bir

şey ödünç istediğinde, ona olumsuz cevap vermiş, hatta sırf malını geçici olarak bile paylaşmak istemediği için kendisinde böyle bir şeyin bulunmadığına dair yalanlar söylemiştir; çünkü kendi gözünde “evi sadece ve sadece ona aittir” ve başkasının, o evdeki hiçbir şeyi kullanmaya hakkı yoktur. İşte bu nedenle Tanrı, onun evine tsaraat lekeleri getirerek, onu tüm sahip olduklarını evden çıkarmaya zorlamaktadır (p. 36). Böylece bu kişinin [kendisi inkar etmesine rağmen] nelere sahip olduğu ve ne kadar bencilce davrandığı gözler önüne serilecektir. Tora bu nedenle bu kişiden “evin kendisine ait olduğunu düşünen kişi” şeklinde bahsetmektedir. Zira bu kişi, tüm servetinin Tanrı’nın kendisine bahsetmiş olduğu bir hediye den ibaret olduğunu anlayamamıştır (Talmud – Yoma 11b; Talmud – Arahin 16a; Meam Loez).

Bencil insan, malının yalnızca kendine ait olduğunu, onu yalnızca kendi çabasıyla aldığını ve kişisel başarısının getirdiklerinden başka kimsenin yararlanmaya hakkı olmadığını düşünür. Fakat bir gerçeği göz ardı etmektedir: Evini, parasını ve başarısını ona Tanrı vermiştir (krş. Devarim 8:17-18) ve bunları başkalarıyla paylaşmasını istemektedir. Tanrı her zaman daha fazlasını verebileceği gibi verdiklerini kolaylıkla geri de alabilir (Tseror Amor).

Bu ifade, duvarındaki leke nedeni ile tame olabilecek bina türünün, sadece “bir sahibi olan” evler olduğunu da öğretir. Dolayısıyla bir kişiye değil tüm cemaate ait oldukları için, sinagoglar ve öğrenim kurumları (Bate Midraşot) bu konunun dışındadır (Talmud – Yoma 11b).

Gelmeli – Duvarında leke olan bir evin sahibinin Koen’e gelip bunu bildirmesi bir mitsvadir (İbn Ezra) ve yaşlı ya da hasta olmadığı takdirde bunu bir elçi yoluyla değil, bizzat yapmalıdır (Torat Koanim). Evde görülen tsaraatın gerektirdiği tüm prosedürler, Tora’nın 613 mitsvasından biri

[47. Evlerdeki Tsaraat]

³³ Tanrı, Moşe'ye ve Aaron'a konuşarak [şöyle] dedi:

³⁴ "Size mülk olarak vermekte olduğum Kenaan Ülkesi'ne geleceğiniz zaman, mülk niteliğindeki ülkenize ait evlere *tsaraat* lekesi yerleştireceğim.

³⁵ [Böyle bir durumda,] Evin sahibi gelmeli ve 'Evde bana [*tsaraat*] leke[si] gibi görünen [bir şey var]' diye *Koen*'e anlatmalıdır.

istemi dışında götürülecek duruma gelecek kadar berbat durumlara düşecektir. Tora buna pasuklarda da gönderme yapmaktadır: Evde çıkan lekeyi, evin sahibi bizzat gidip *Koen*'e anlatmalıdır (p. 35) – kendi iradesiyle. Fakat bunu göz ardı eden kişi, giysi ve bedeninde çıkan lekelerle ilgili olarak *Koen*'e "getirilecektir" (13:9; p. 1) – istemese bile (Rabi Yisahar Frand).

Her ne kadar *tsaraat*'ın belirme şekli, ev-giysi-beden sıralamasıyla gerçekleşirse de, Tora bunları tanımlarken, tam tersi sırayla listelemiş, beden-deki *tsaraat*tan başlayıp, giysilerdekine geçerek evlerdeki *tsaraat*la bitirmiştir. Bunun nedeni Tora'nın, cezaları, gittikçe ağırlaşan bir grafikte vermek yerine, azalan ve hafifleyen sırada vermeyi tercih etmesidir. Zira Tora'nın "yolları tatlılık yollarıdır ve tüm patikaları barış [*patikalarıdır*]" (Mişle 3:17) (Rabenu Behaye).

Tanrı, oğlunu terbiye etmek isteyen bir baba gibidir. Ona "Bak" der. "Aslında söylediğim gibi davranmamakla iyi bir dayığı hak ettin; ama seni sevdiğim için, doğrudan sana değil, giysine vurayım. Ama içim buna da el vermiyor. O yüzden sana sevgimi göstermek için, sadece duvara vuracağım. Bu senin için yeterli olsun ve akıllı davranıp hatalarını bir daha tekrarlama" (*Alşeh; Meam Loex*).

33. Aaron'a – Bkz. 13:1 açık. (İbn Ezra). Bu pasuğun ardından "Bene-Yisrael'e şunları söyleyin" gibi bir ifadenin olmaması, bu noktada *tsaraat* konusunun sadece *Koenler* tarafından öğrenileceği ve Bene-Yisrael'e aktarılmasına gerek olmadığı konusunda bir ima içermektedir. Başka bir deyişle Moşe tüm halkı evde görülen *tsaraat* konusunda uyarma işini bu noktada yapmayacaktır; zira bu nesil Erets-Yisrael'e girmeyecektir [ve zamanın üstünde olan Tanrı bunu elbette bilmektedir]; oysa bu konu sadece Erets-Yisrael'deki evler için geçerlidir (s.p. açık.). Moşe bu konudaki uyarıyı, daha ileride Erets-Yisrael'e giren nesle iletmiştir (Devarim 24:8; Ramban).

34. Kenaan Ülkesi'ne – Bu kanunlar, ülkenin tamamen fethedilip kabileler ve aileler arasında paylaştırılmasından ve herkesin mülkünün herkesçe tanınmasından sonra geçerli olacaktır (*Torat Koanim*).

Midraş Tadşe'ye göre bu koşul, evlerde görülen lekelerin neden bir önceki peraşada diğer *tsaraat* türleriyle değil de, ayrı bir bölümde işlendiğini açıklamaktadır. İnsanlar ve giysilerle ilgili kurallar, Moşe onları çölde öğrettiği andan itibaren uygulanabilirlik kazanmıştır. Fakat evlerle ilgili kurallar ancak uzun yıllar sonra uygulanabilecektir. Bu iki konu, uygulama zamanı konusunda ayrıldıkları için Tora'da da ayrı bölümlerde işlenmiştir (ayrıca bkz. 13:59 açık., *Saf ya da tame ilan edilme* k.b.).

Mülk niteliğindeki ülkenize ait – Burada, evlerde görülen *tsaraat* ile ilgili kanunların yalnızca Erets-Yisrael için geçerli olduğu vurgulanmaktadır. Zira Yahudiler'e mülk olarak verilen topraklar orasıdır. Dolayısıyla bu kanunlar Yeruslayim için geçerli değildir; çünkü bu şehre dahil olan yerler hiçbir kabile ya da kişiye ait değildir; ulusun ortak mülküdür (*Mişna – Negaim* 12:4; *Talmud – Yoma* 12a; *Talmud – Bava Kama* 82b; *Yad – Tumat Tsaraat* 14:11).

Ülkenize ait evlere – Tam çeviriyle "eve". Başka bir deyişle, *tsaraat* lekesi nedeniyle *tame* olabilecek bir yapının "ev" niteliğine sahip olması gerekir. Bunun için asgari şart, yapının 4 x 4 *ama* (~2 x 2m.) alana sahip olmasıdır (*Talmud – Suka* 3b). Daha küçük alana sahip bir yapı "ev" statüsünde değildir.

"Ülke" şeklinde çevrilen sözcük – **Erets** – daha geniş anlamıyla "toprak" ya da "yeryüzü" manasını taşır. Bu da başka bir kural öğretir: Bir evin bir *tsaraat* lekesi nedeniyle *tuma* kapabilmesi için, toprak üzerine kurulu olması gerekir. Bir gemi ya da sal üzerinde yapılmış olan evler ise bu şartı

וּצִוָּה הַכֹּהֵן

36

וּפָנּוּ אֶת-הַבַּיִת בְּטָרֶם יִבָּא הַכֹּהֵן לִרְאוֹת אֶת-הַנֶּגַע וְלֹא יִטָּמָא

37

כָּל-אֲשֶׁר בַּבַּיִת וְאַחֵר כֵּן יִבָּא הַכֹּהֵן לִרְאוֹת אֶת-הַבַּיִת: זֶה וְרֹאֵה

אֶת-הַנֶּגַע וְהִנֵּה הַנֶּגַע בְּקִירַת הַבַּיִת שֶׁקַּעְרוּרֹת יִרְקַקְתָּ אוֹ

38

אֲדָמָדָמָת וּמֵרֵאִיהֶן שֶׁפֶל מִן-הַקִּיר: זֶה וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן-הַבַּיִת

אֶל-פֶּתַח הַבַּיִת וְהִסְגִּיר אֶת-הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים:

(bkz. 11:33). Her ne kadar bu kaplar da, kutsal amaçlı olmadığı sürece kullanılabilir olsalar da (11:33 açık.; 11:35 açık.), kutsal nitelikli yiyecekler – örneğin *korban* etleri ya da *teruma* – ile yanlışlıkla temas etme olasılığını ortadan kaldırmak için *tame* halde ev içinde bırakılmaları yine de istenen bir durum değildir (*Minhat Yeuda*; *Sifte Hahamim*). Öte yandan kil kaplar, maddi değeri en düşük olan eşyalardır. Yine de Tora insanları bu kayıptan bile kurtarmak istemiştir ve elbette bu da önemli bir derstir: Eğer Tanrı bu kişinin değersiz eşyalarına merhamet etmişse, değerli eşyalarına da elbette merhamet eder. Eğer maddi varlığına merhamet ediyorsa, evlatlarının hayatlarına da elbette şefkat duyar. Ve tüm bunlar *tsaraat* ile cezalandırılacak derecede düşük maneviyatlı bir kişi için geçerliyse, elbette Tanrı'ya bağlı olanlar için de kat kat fazlasıyla geçerlidir (*Mişna – Negaim 12:5*; *Torat Koanim*; Raşi; Ramban).

37. Lekeyi ... lekenin – İkinci “leke” sözcüğü pasukta çok da gerekli değildir; ama bir sebebi vardır: İnsan bedeninde görülen *tsaraat* lekelerinin *tame* olması için en az bir *Geris* boyunda olması gerekir. Bu 6 x 6 kılı içerecek kare bir alanı ifade eder (13:2-3 açık.). Ev duvarındaki bir lekenin *tame* olması için ise asgari genişlik iki *Geris* kadar olmalıdır. İkinci “leke” sözcüğü işte buna gönderme yapmaktadır: Bir “leke” – bir *Geris*; iki “leke” – iki *Geris*. Yani duvardaki bir lekenin *tame* olması için 6 x 12 kılı içerecek bir alana sahip olması gerekir (*Mişna – Negaim 12:3*; *Tiferet Yisrael* o.a.; *Torat Koanim*; *Talmud – Nida 19a*; *Yad – Tumat Tsaraat 14:1*; *Daat Mikra*).

Evin duvarlarındaki – Sadece dört duvarlı evler *tsaraat* nedeniyle *tame* olabilir. Yuvarlak, üçgen,

beşgen ya da başka sayıda duvara sahip bir bina ise *tame* olmaz. Buna, pasuklarda gönderme yapılmaktadır. Örneğin bu pasukta sadece tekil olarak “duvar” denmesi yeterli olurdu. Aynı durum p. 39 için de geçerlidir. Her iki pasukta da tekil yeterliyken çoğul kullanım söz konusudur. Asgari çoğul “iki” olduğuna göre, her “duvarları” sözcüğü “iki”şer duvarı ifade eder. Yani toplamda dört duvardan bahsedilmektedir (*Mişna – Negaim 12:1*; *Talmud – Nazir 8b*).

Yemyeşil veya kıpkırmızı – Bkz. 13:49 açık.

Çöküntüler – İbranice **Şekaarurot**. Bazı otoritelere göre bu sözcük “*çökiük görünümlü*” anlamındadır. Leke fiziksel olarak bir çöküntü halinde değildir; ama rengi nedeniyle çevresine göre daha alçaktaymış gibi görünmektedir (*Targum Yonatan*; *Torat Koanim*; Raşi; *Yad – Tumat Tsaraat 14:3*). Başkaları ise bunu da, pasuktaki yemyeşil ve kıpkırmızı gibi, bir başka renk adı olarak tanımlarlar (Raşbam; Radak). Bazılarına göre bu “*lifimsi çizgiler*” (Saadya Gaon; İbn Ezra) veya “*ipliğimsi çatlaklar*” (İbn Canah; Radak, *Şeraşim*) anlamına gelebilir. Lekenin sadece diğer yerlere göre daha koyu olduğu görüşünde olanlar da vardır (a.k.). Ya da “*içbükey; obruk şeklinde*” (krş. *Daat Mikra*).

Bazı kaynaklar, bu sözcüğün gerçek bir çöküntü ifade ettiği görüşündedir (İbn Canah'ın açıkladığı şekilde *Targum Onkelos*). Bir görüşe göre pasuğun çevirisi “*evin duvarlarındaki, [taşlara] gömülü olan lekenin yemyeşil ya da...*” şeklindedir (Aktav *Veakabala*).

38. [Hemen dışı]na – *Torat Koanim*; *Yad – Tumat Tsaraat 14:5*; *Mişna – Negaim 12:6*, *Tosafot Yom Tov* o.a., *Tiferet Yisrael* o.a. Koen evi karantinaya

³⁶ “Koen talimat verir ve Koen lekeyi görmeye gelmeden önce evi boşaltırlar; bu sayede evdeki her şey *tame* olmaz. Koen bunun ardından evi görmeye gelir.

³⁷ “Lekeyi inceler. Evin duvarlarındaki lekenin, duvardan alçakta görünümüne sahip yemyeşil veya kıpkırmızı çöküntüler [şeklinde olduğunu] tespit ederse, ³⁸ Koen evden, evin kapısı[nın hemen dışı]na çıkar ve evi yedi gün boyunca karantina altına alır.

olarak bu pasukta toplanır. *Mitsvat Ase* No. 83 (*Sefer Ahinuh*).

Evde – Yani “evin içinde”. Bu lekeler sadece ev duvarının iç yüzünde çıktığı takdirde *tumaya* neden olur. Dış cephedeki bir leke ise *tame* yapmaz (*Torat Koanim*).

... gibi görünen [bir şey var] – Tam çeviriyle “Evde bana [tsaraat] leke[si] gibi [bir şey] göründü/ortaya çıktı”. Evin sahibi bunun gerçek bir *tsaraat* olduğunu kesin olarak bilecek derecede uzman olsa bile bunu kendisi dile getirmemelidir (*Mişna – Negaim* 12:5; *Torat Koanim*; Raşi). Bu yetki yalnızca Koen’e aittir. Bir kişinin kesin bir ifade kullanmaktan kaçınmasına dair gerekliliğe birkaç neden verilebilir: [1] Kişi kendisini, bilgisinin sınırlı olduğunu kabullenmeye alıştırmalıdır – emin olduğu durumlarda bile (*Mizrahi*). [2] İnsan, talihsizliği tanımlayabilecek sözcükleri kullanmaktan kaçınmalı, bunu yapmanın kaçınılmaz bir gereklilik olduğu durumlarda da, mümkün olduğu kadar dolaylı bir dil kullanılmalıdır; zira talihsizlik gerçek değilse, ağızdan çıkarılan sözler yüzünden bir anda gerçek hale gelebilir (*Mişna – Negaim* 12:5, *Tosafot Yom Tov* o.a.). [3] Konunun uzmanı olsa bile, alçakgönüllü davranıp, emin olmadığını vurgulamalı ve “gibi” sözcüğünü ihmal etmemelidir (*Divre David*). [4] Bir Koen lekeyi görüp *tame* ilan edene kadar teknik olarak bu leke henüz “*tsaraat* lekesi” sınıfında değildir. Dolayısıyla bu gerçekleşmeden önce lekeyi bu şekilde tanımlamak, gerçekten uzak olacaktır (*Gur Arye*).

İfadedeki fiil “görülebilir” şeklinde de anlaşılabilir. Bu da, evin lekenin görülebileceği şekilde gün ışıyla doğal olarak aydınlanmış olmasını şart koşmaktadır. Başka bir deyişle, eğer penceresiz bir bina ise, sırf lekeyi gün ışığında görmek için pencereler açmaya gerek yoktur ve leke tam tespit edilemediği için *tame* değildir. Ancak eğer sürgülü pencereler varsa, lekenin incelenmesi için bunlar açılmalıdır. İncelemede meşale ya da başka bir aydınlatma aracı kullanılmaz (*Torat Koanim*; krş. *Mişna – Negaim* 2:3; *Yad – Tumat Tsaraat* 14:5).

Koen’e anlatmalıdır – Ev sahibinin özellikle Koen’e gelmesinin bir amacı vardır: Halkın öğretmenleri konumundaki Koen ailesine mensup kişi, kendisine başvuran ev sahibine bu garip lekelerin [dedikoduculuk, iftira, kibir ve bencillik gibi] olası nedenlerini açıklayacaktır. Öyle umulur ki, bu açıklamalar evin sahibini bir iç hesaplaşmaya itecek ve *Teşuva* yapmaya yönlendirerek gelişmesini sağlayacaktır (*Torat Koanim*).

36. Evi boşaltırlar – Bunu herhangi birileri yapabilir; Koen olma şartı yoktur (*Torat Koanim*). Olasılıkla evi, ev sahibi ve yakınları boşaltırlar. El birliği yapılması, bu işlemlerin bir an önce yapılmasına dair gerekliliğe işaret etmektedir (İbn Ezra).

Ayrıca bu ifade, *tsaraata* neden olan bir başka günaha gönderme yapmaktadır: “**Gezel** – *Soygunculuk*”. Bu kişi kendine ait olmayan para ve malları evine doldurmuştur; şimdi de Koen’in talimatıyla evi boşaltılmaktadır (*Talmud – Arahin* 16a).

Bu sayede evdeki her şey *tame* olmaz – Ev karantinaya alındığı anda evin içindeki her şey ve herkes *tame* olacaktır. Fakat bu, Koen bizzat gelip inceleme yaparak söz konusu ilanda bulunmadan önce gerçekleşemez. Bu sayede evin içindekileri boşaltmaya zaman vardır. Dolayısıyla Tora, ev sahibinin evi boşaltmasına izin vererek, onun maddi kayba uğramasına ya da zahmete girmesine engel olmak istemektedir (*Torat Koanim*; Raşi).

Daha da derine inilebilir: Evin içindekiler söz konusu ilan nedeniyle *tame* olsa bile, bu çok önemli bir kayıp anlamına gelmez. Zira tahta ve metal eşyalar, *tame* olsa bile *mikveye* daldırıldıktan sonra yine kullanılabilir hale gelebilecektir. Benzer şekilde, yiyecekler *tame* olsalar bile, kişinin *tame* olmasında sakınca olmayan günlerde (bkz. 11:8 açık.) yenmesinde sorun yoktur. Öyleyse Tora tam olarak hangi “maddi kaybı” göz önünde tutmuştur? Kilden mamul eşyalar. Zira bu eşyaların arınması için sadece *mikveye* daldırılması yeterli değildir; kırılmaları gerekir

דַּם וְשֵׁב הַכֶּהֱן

39

בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְרָאָה וְהֵנָּה פָּשָׁה הִנֵּגַע בְּקִירַת הַבַּיִת: מ וְצִוָּה

40

הַכֶּהֱן וְחִלְצוּ אֶת־הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הִנֵּגַע וְהִשְׁלִיכוּ אֶתְהֶן

אֶל־מַחְנוֹץ לָעִיר אֶל־מָקוֹם טָמֵא: מֵא וְאֶת־הַבַּיִת יִקְצַע מִבַּיִת סָבִיב

41

וְשִׁפְכוּ אֶת־הָעֶפֶר אֲשֶׁר הִקְצֹו אֶל־מַחְנוֹץ לָעִיר אֶל־מָקוֹם טָמֵא:

מִב וְלָקְחוּ אֲבָנִים אַחֲרוֹת וְהִבִּיאוּ אֶל־תַּחַת הָאֲבָנִים וְעָפֶר אַחֵר

42

יָקָה וְטָח אֶת־הַבַּיִת:

Tame bir yere – Alelade toprak zemin hiçbir şekilde *tame* olmaz (*Sefer Zikaron*). Tsaraatlı bir evin yapısındaki taşlar hariç, normal taşlar da *tuma* kapmaz. Dolayısıyla bu ifadenin gerçek anlamı “saflık gerektiren işler için kullanılmayan bir bölgeye” şeklindedir; zira “yer” olarak *tame* olması söz konusu değildir. Tora’nın buna karşın burayı “*tame bir yer*” olarak tanımlamasının amacı, sökülen taşların bulunduğu yeri, orada olduğu sürece “*tame*” sınıfına soktuğunu öğretmektir (*Torat Koanim*; Raşi). Bahsedilen yerin herkesçe bilinen bir yer olması gerektiği açıktır; bu sayede kimse gidip bu taşları oradan hatayla almayacaktır (İbn Ezra). Tıpkı bir ceset gibi, bu taşlar da kapalı bir yere konduğu takdirde, o çatı altındaki her şeyin *tame* olmasına yol açar. Ama oradan çıkarıldıkları zaman, o yerde de hiçbir *tuma* kalmaz (*Levuş Aora*).

41. İçten – İbranice *Mibayit*. Genel anlamı “evden” şeklinde olmasına karşın; buradaki ve başka birçok yerdeki anlamı “içten” şeklindedir (Raşi; krş. Bereşit 6:14 ve Şemot 25:11).

[Lekenin] Çevresi boyunca – İbranice *Saviv*. İlk bakışta bunun anlamı “evin içindeki tüm sıvayı çepeçevre kazır” şeklinde gibi görülebilir. Fakat bunu söylemek için sadece “Eve gelince; içten sıvayı kazır” denmesi yeterli olur, “çepeçevre” sözcüğü olmasaydı da bu anlam değişmezdi (*Mizrahi*; *Sifte Hahamim*). Dolayısıyla *Saviv* sözcüğünün [bu anlam için] gerek olmasına rağmen kullanılması, amacın başka bir anlam vermek olduğuna işaret etmektedir: Sadece *lekenin* çevresi kazınacaktır; evin tüm sıvası değil (*Torat Koanim*; Raşi). *Koen* taşlara ek olarak, onları bir arada tutan harcın da kazın-

masını emreder. Bunların hepsi şehrin dışındaki *tame* bir yere dökülür.

Kazır – *Targum Onkelos*; Raşbam; İbn Ezra. İbranice *Katsa*. Başka bir deyişle, çıkarılan taşları tutan tüm kil ya da toprak siva kazınmalıdır (Radak, *Şeraşim*). Bu, bir evin, *tuma* kapabilmesi için, en azından kısmen kerpiç ya da kille kaplı olması gerektiğini gösterir (*Yad – Tumat Tsaraat* 14:17).

Köşeli parantezle yapılan eklemede belirtildiği üzere, bunu evin sahibi yapar. Yine, sıradaki pasuğun en sonundaki, yeni harç alınıp evin sıvanması işlemini de ev sahibi yapar (*Torat Koanim*; *Yad – Tumat Tsaraat* 15:4; Rabenu Behaye).

42. Başka taşlar – Evin yapısında olmayan en az iki taş (*Torat Koanim*).

[Tümüyle] Sıvar – *Yad – Tumat Tsaraat* 15:2.

³⁹ *Koen* yedinci gün geri gelip [lekeyi] inceler. Lekenin evin duvarlarında yayıldığını tespit ederse, ⁴⁰ *Koen* talimat verir ve üzerlerinde leke olan taşları sökerler ve onları şehrin dışına, *tame* bir yere atarlar.

⁴¹ Evi ise – [sahibi, sıvasını] içten, [lekenin] çevresi boyunca kazır ve [lekeli bölgenin] kenarından kazınmış oldukları harcı şehrin dışına, *tame* bir yere dökerler.

⁴² Başka taşlar alıp, [attıkları] taşların yerine yerleştirirler. [Evin sahibi] Başka harç alıp evi [tümüyle] sıvar.

aldığı sırada evden dışarı çıkmadığı takdirde kendisi de *tame* olur (p. 46-47; *Mişna* – *Nega'im* 12:6).

Karantina altına alır – Bkz. 13:4. Bunun anlamı eve girmenin yasak olması değil, sadece eve giren kişinin p. 46-47'deki kurallarla yükümlü hale geleceğidir. Burada da, tıpkı diğer *tsaraat* türlerinde olduğu gibi, evlerde görülen türün de *Koen*'in dudakları arasından çıkan sözcüklere bağlı olduğu görülmektedir (*Daat Mikra*).

39. Yayıldığını tespit ederse – Lekeye bitişik en ufak bir yayılma yeterlidir. Lekeye bitişik olmayan yeni bir lekenin ise, en az bir *Geris* büyüklüğünde olması gerekir (*Torat Koanim*).

Lekenin bu şekilde yayıldığı tespit edilirse, sıradaki pasukta açıklanan uygulamaya geçilir. Fakat eğer leke ilk hafta sonunda ne yayılır ne de azalırsa, yani görüntüsünü aynen korursa, o zaman ikinci bir karantina için yedi gün daha beklenir. Eğer leke o zamana kadar geçmez, yayılır (bkz. p. 44 açk.) veya görünümünü korursa (bkz. p. 48 açk.) yine sıradaki pasukta açıklanan şekilde davranılır (bkz. p. 48 açk., *Konunun özeti* k.b.).

40. Üzerlerinde leke olan – Tam çeviriyle “lekenin, üzerlerinde olduğu”.

Taşları – Çoğul kullanım, lekenin *tame* olabilmesi için, en az iki taşın üzerine yayılmış halde olması gerektiğine işaret eder. Bir evin *tame* olabilmesi için dört duvarının her birinde en az iki taş olmalıdır. Dolayısıyla bu evde en az sekiz yapı taşı bulunmalıdır (*Mişna* – *Nega'im* 12:3, Rabi Akiva; *Yad* – *Tumat Tsaraat* 14:7). Dahası, sadece tamamen normal inşaat taşıyla inşa edilmiş evler *tsaraat* kapabilir. Fakat eğer evin duvarlarından sadece biri bile tuğla, toprak veya mermerden yapılmışsa [hatta sadece bunlarla kaplanmışsa], veya bina, bir duvarı doğal bir kaya olacak şekilde inşa edilmişse, bu ev *tuma* kapmaz (*Mişna* –

Nega'im 12:2, Bartanura'lı Rabi Ovadya o.a.; *Yad* – *Tumat Tsaraat* 14:8). Zira bir duvarı *tuma* kapmayan bir evin, tümü de *tuma* kapmaz (*Mişna* – *Nega'im* 12:2, Rabi Pinhas Keati o.a.).

Sökerler – Bunu *Koen*'in yapması şart değildir (*Torat Koanim*). Fiilin çekimi çoğul şahıs şeklindedir. Hahamlarımız bundan şöyle bir sonuç çıkartırlar: Eğer söz konusu duvar iki komşunun ortak duvarıysa, duvarı hem evin sahibi hem de komşusu birlikte yıkmaları gerekir. Dolayısıyla sadece günahkar olan kişi değil, komşusu da ceza görmektedir. Bu nedenle “Vah günahkara; vah komşusuna” şeklinde bir tabir vardır (*Torat Koanim*; Rabenu Behaye). Buradan, Tora'nın, insanları yakınlarında olan kişilerin hatalarından sorumlu tutabileceğini görmekteyiz. Bir insan günah işlemeye alışmışsa, bunu gören en yakınları, komşuları, bunu düzeltmek için ellerinden geleni yapmakla yükümlüdürler. Aksi takdirde bu kişinin kötü gidişatından kendileri de zarar göreceklidir [yine de eğer duvar ortak değilse, komşunun bu işlemlere katılmasına gerek yoktur. Bu, p. 43'te “[ev sahibi] taşları çıkardıktan...” ifadesindeki tekil kullanımdan bellidir] (*Torat Koanim*).

Alternatif olarak bu ve sıradaki iki pasuktaki fiillerin çoğul çekimli olması, tüm bunların hızla gerçekleştirilmesi için el birliği yapılması gerektiğini ifade ediyor olabilir (İbn Ezra).

Onları şehir dışına – Yani sadece taşlar şehir dışına çıkarılmalıdır. Evin sahibi ise duvarlardaki *tsaraat* nedeniyle tecrit edilmez. Bir *metsora* (= *tsaraat* hastası insan) sadece Erets-Yisrael'deki surlarla çevrili şehirlerden dışarı çıkar. Fakat evdeki bir *tsaraat* söz konusuysa, molozların yerleşim bölgesinin dışına çıkarılması, sadece surlu şehirler için değil, Erets-Yisrael içindeki her türlü yerleşim yeri için geçerlidir (*Torat Koanim*; *Daat Mikra*).

43 מִן וְאִם-יָשׁוּב הִנָּגַע וּפָרַח בְּבֵית אַחֵר חֵלֶץ
 44 אֶת-הָאֲבָנִים וְאַחֲרֵי הַקְצוֹת אֶת-הַבֵּית וְאַחֲרֵי הַטּוֹחַ מִדּוֹ וּבֹא
 הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהֵנָּה פֶּשַׁע הִנָּגַע בְּבֵית צִרְעַת מִמֶּאֱרַת הוּא בְּבֵית
 טָמֵא הוּא:

olasılığın gerçekleşmesi durumunda yapılması gerekenlerin, bu metinden [şu şekilde] türediğini öğretirler: Tora p. 39'da "*Koen yedinci gün geri gelip [lekeyi] inceler*", bu pasukta (p. 44'te) ise "*Koen [yedinci günde (ö.a.)] gelip [lekeyi] inceler*" demektedir. Başka bir deyişle, her iki pasukta da "karantina süresinin bitiminde lekeyi incelemek üzere gelme" teması vardır ve bu tema, iki pasuğun ele aldığı iki karantina haftası arasında bir köprü oluşturur. Buna bağlı olarak, ilk hafta ile ikinci haftanın, benzer durumlarda benzer kanunlara sahip olduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olarak "leke ilk hafta sonunda şeklini korur ve ikinci hafta sonunda yayılırsa kanun nasıl olmalı?" şeklindeki soru da cevap bulmaktadır: Lekenin ilk karantina haftasının bitiminde yayılması durumunda ne yapılıyorsa, bu durumda da aynısı yapılır. Yani lekeli taşlar yenileriyle değiştirilerek sıva yapılır ve yeni bir yedi günlük karantina haftasına geçilir. Kısacası bu pasuk, ilk haftada görünümünü koruyup, ikinci haftada yayılan leke hakkındadır ve parantez niteliğindedir.

Ramban, konuyu şu alternatif çeviriyle toparlar: "... [p. 43:] (1) Eğer [ev sahibi] taşları çıkardıktan, ev kazınıp tekrar sıvandıktan sonra leke evde tekrar gelişirse, [p. 44:] veya (2) [en baştaki karantina sonunda leke görüntüsünü aynen koruduğu için ikinci bir yedi gün beklendikten sonra (p. 39 açık.)] Koen gelip [lekeyi] inceler ve lekenin evde [bu ikinci karantina sonrasında] yayıldığını tespit eder[; p. 40-42 arasındaki işlemler ve üçüncü bir yedi gün bekleme (p. 44 açık.) ardından leke evde tekrar gelişirse] – [her iki durumda] bu, evde [oluşmuş] kötücül bir tsaraattir; tamedir...".

Öte yandan, Ramban'a göre "gelişme; genişleme" anlamındaki **Parah** ve "yayılma" anlamındaki **Pasa** sözcüklerinin bu bağlamdaki anlamları "tekrar ortaya çıkma" şeklindedir. Bu sözcükler insan derisi için kullanıldığında "gelişme" ve

"yayılma" anlamı taşır; zira var olan bir lekeden bahsedilmektedir (13:5-7, 13:12 vs.). Ancak burada ise leke yoktur; çünkü lekenin bulaştığı taşlar, çevredeki tüm sıva ve harçla birlikte kazınıp atılmış, yenileriyle değiştirilip tekrar sıvanmıştır. Dolayısıyla buradaki anlam "yayılma" değil, "tekrar oluşma" şeklinde olmalıdır ve bu haliyle, Tora'nın buraya kadar tanımladığı durum şudur: Bir kişinin evinin duvarında şüpheli bir leke belirmiştir. Koen bunu inceleyip, ne olacağını görmek üzere evi yedi günlük karantina altına almıştır. Yedi günün bitiminde lekenin duvarda yayıldığını tespit edince, taşlar değiştirilmiş, yeni sıva yapılmış ve ikinci bir yedi günlük karantina başlamıştır. Bu karantinanın sonunda yapılan incelemede, leke tekrar ortaya çıkmış, böylece bunun kötücül bir *tsaraat* olduğu açıklık kazandığı için ev tamamen yıkılmıştır. Pasukların Ramban'a göre anlamı budur ve çevirimiz buna göredir.

Yine de bu örnekler, Yahudilik'te Sözlü Geleneğin ne kadar güçlü olduğuna, Yazılı Tora'nın da, asgari sözcükle azami bilgiyi içerebilen mucizevi bir metin oluşuna dair bir tür kanıttır. Sözlü Gelenek güçlüdür; zira Hahamlar, metni açık-larken izledikleri yolla, Yazılı Tora'nın, ancak ve ancak, bu gelenek doğrultusunda nesiller boyunca kopmaz bir zincirle kendilerine ulaşan bilgileri yansıtmak şeklinde anlaşılabilceğini kanıtlamaktadırlar. Ve Yazılı Tora mucizevidir; zira Sözlü Gelenek'le bilinen her şeyi, yine bu geleneğin parçası olan türetim yöntemlerinin yardımıyla içerecek zenginliği sergilemektedir. İşte bu denge, Tora'nın iki yönünün, Sözlü ve Yazılı Tora'nın, nasıl ayrılmaz birer bütün olduğunun kanıtıdır.

⁴³ “Eğer [ev sahibi] taşları çıkardıktan ve ev kazınıp [tekrar] sıvandıktan sonra leke evde tekrar oluşursa, ⁴⁴ Koen gelip [lekeyi] inceler. Lekenin evde [tekrar] oluştuğunu tespit ederse, bu, evde [oluşmuş] kötücül bir tsaraattır; tamedir.

43. Leke evde tekrar oluşursa – Tam çeviriyle “geri gelirse”. p. 39’da bu ifade, Koen’in karantinanın yedinci günündeki gelişi için kullanılmaktadır. Aynı ifadenin burada kullanılması, bu lekenin “geri gelişinin” de özellikle yedinci günü ifade ettiğine işaret eder. Başka bir deyişle lekeli taşların sökülmesi, etrafının kazınması, yeni taşların yerleştirilmesi ve tekrar sıvamanın ardından, Koen, kontrolü, tıpkı [ilk] karantina döneminde olduğu gibi sadece [ikinci bir karantinanın sonundaki] yedinci günde yapar (Raşi).

Lekeli bölgenin taşları sökülüp yenileriyle değiştirildikten ve tekrar sıvandıktan sonra geri gelmesi, kuşkusuz, insan derisinde yok olup sonra tekrar ortaya çıkan bir leke ile aynı sınıfta değildir. İnsan derisinde bazen bir rahatsızlık derinin altında durağan hale geçtikten sonra, tekrar aynı şekilde ortaya çıkabilir. Bu durumda söz konusu lekenin “eski bir leke” (13:11) olduğu açıktır. Öte yandan aynı şeyin, canlı dokular olmayan taşlar ve harç için söylenemeyeceği de aynı derecede açıktır. Dolayısıyla lekenin tertemiz duvarda tekrar ortaya çıkmasının tek açıklaması, Tanrı’nın o eve yönelik bir bela gönderme kararını vermiş ve uygulamakta olduğudur. Başka bir deyişle tıpkı sandalyesinden kaldırılmış bir adamın geri gelip yine aynı yere oturması gibi, bu leke de, atılan taşlara değil, eve bağlı olduğu için geri gelmiştir. Aynı şey, giysilerde görülen lekeler için de söylenebilir (Ramban).

Bunu gösteren bir başka nokta da, pasukta “leke o [yeni taşlarda] tekrar gelişirse” gibi bir şey söylenmemesidir. Leke “evde” tekrar gelişmiştir. Yani leke duvarın başka bir yerinde görülse, daha küçük ya da daha büyük boyutta olsa bile aynı tsaraat lekesi olarak kabul edilir ve geri geldiği için evi tame yapar. Zira Tanrı’nın gönderdiği lanet henüz o evden ayrılmamıştır ve başka bir yerde kendisini belli etmektedir (a.k.). Tek şart, tekrar ortaya çıkan lekenin, evin tekrar sıvamasının yedinci gününde mevcut olmasıdır. Öte yandan leke yedinci günden önce, hatta sıvanın yapıldığı gün tekrar ortaya çıksa bile, yedinci günde ortadan kaybolduğu takdirde, ev safıtır

(Mizrahi). Yedinci gün bittikten sonra tekrar aynı noktada aynı büyüklükte bir leke görülse bile, bu yepyeni bir leke olarak kabul edilir ve tüm prosedüre baştan başlanır (Torat Koanim).

44. Koen gelip inceler – Yedinci gün (bkz. ö.p. açk.).

Lekenin evde [tekrar] oluştuğunu tespit ederse – krş. Raşi; Ramban; Aktav Veakabala. Bkz. Mişna – Negaim 13:1; Yad – Tumat Tsaraat 15:2.

Son iki pasuğun tam çevirisi şu şekildedir: “... [p. 43:] Eğer [ev sahibi] taşları çıkardıktan, ev kazınıp tekrar sıvandıktan sonra leke geri gelip evde gelişirse, [p. 44:] Koen gelip [lekeyi] inceler. Lekenin evde yayıldığını tespit ederse, bu, evde [oluşmuş] kötücül bir tsaraattır; tamedir...”.

Pasuğun devamındaki “kötücül bir tsaraattır” ifadesi, giysilerle ilgili tsaraatı içeren bölümde de kullanılmaktadır. Geleneksel bilgilere göre, bu kullanım, iki konu arasında bir köprü kurma amacına hizmet eder. Buna göre, tıpkı giysilerde olduğu gibi (13:56), evde görülen tsaraat türlerinde de, ilk temizleme işleminin ardından gelen bekleme süresi sonunda tuma işaretlerini koruyan bir leke, bu süre içinde “yayılmamış olsa bile” tamedir (Torat Koanim; Raşi). Nasıl bu özellikteki bir giysinin yakılması gerekiyorsa, aynı şekilde bu özellikteki bir ev de yerle bir edilme-lidir.

Bu durumda akla bir soru gelmektedir. Lekenin tame olması için yayılması şart değilse, pasuk neden [tam çevirideki gibi] “Lekenin evde yayıldığını tespit ederse” demektedir?

Torat Koanim’den alıntı yapan Raşi açıklar: Bu pasuk (yani p. 44), Tora metninin açıkça belirtmediği bir durumu bu sözcüğün kullanımı ile parantez içinde ima etmektedir: Eğer ilk yedi günün bitiminde leke aynı kalır, bu nedenle ikinci bir yedi gün beklenir (p. 39 açk.) ve on üçüncü günde “Koen lekenin yayıldığını tespit ederse” uygulama nasıl olmalıdır? Hahamlarımız, bu

- מה ונתן את-הבית את-אבניו ואת-עציו ואת 45
- כל-עפר הבית והוציא אל-מחוז לְעִיר אֶל-מָקוֹם טָמֵא: מו והבא 46
- אל-הבית כל-ימי הסגיר אתו יטמא עד-הערב: מו והשכב בבית 47
- יכבס את-בגדיו והאכל בבית יכבס את-בגדיו:

giyilmiş olan giysiler ise, sadece burada “belirli bir süre” (bkz. s.p. açk.) kalındığı takdirde *tame* olur. Bu “belirli süre”den daha az zaman burada kalan bir kişinin giymekte olduğu giysiler ise, *tame* olmaz (Mişna – Negaim 13:9).

[Mikveye daldıktan sonra] – İbn Ezra; bkz. 11:24 açk.

47. Evde uzanan kişi... – Ya da “dinlenmeye yetecek kadar bir süre kalan kişi” (Torat Koanim; Aktav Veakabala; krş. Mişna – Negaim 13:9, Raş o.a., Bartanura’lı Rabi Ovadya o.a.; Yad – Tumat Tsaraat 16:6).

Pasuğun tam çevirisi şöyledir: “Evde uzanan kişi, giysilerini mikveye daldırmalıdır. Evde yiyen kişi, giysilerini mikveye daldırmalıdır”. Tam çeviride görüleceği üzere, “giysilerini mikveye daldırmalıdır” ifadesi, gereksiz görünen bir tekrarla ikinci kez geçmektedir. Ne de olsa, Tora basitçe “evde uzanan ya da yemek yiyen kişi giysilerini mikveye daldırmalıdır” deyip, kelimeden tasarruf edebilirdi. Bunu yapmak yerine bu tekrarı kullanması, “giysilerin mikveye daldırılmasını” gerektiren fiillerin, sadece yemek ve uzanmaktan ibaret olmadığına işaret eder. Dolayısıyla karantina altındaki bir eve giren ve burada, “belirli bir süre” boyunca kalan bir kişinin, bedeninin ötesinde, giysileri de *tame* olur.

Bu durumda akla bir soru gelecektir: Madem bu evin içinde, bahsedilen “belirli süre”nin ötesinde [hiçbir şey yapmadan sadece] bulunmak bile giysilerin *tame* olmasına neden olabiliyor; o zaman Tora bu pasukta neden iki fiile – uzanmak ve yemek – yer vermektedir? Amaç, “belirli süre”nin tanımını yapmaktır: “Yemek”ten kasıt, İbranice *Peras* sözcüğüyle tabir edilen küçük bir öğündür. Hahamlarımız küçük bir öğünü, “ekmeğin bandırılarak yendiği sulu hafif bir yiyecek ve yarım somun buğday ekmeği” olarak tanımlarlar (Mişna – Negaim 13:9). Ekmeğin tam miktarı hakkındaki iki fikirden biri, üç (Rabi

Yohanan ben Beroka; Rambam), diğeri de dört (Rabi Şimon; Raşi) yumurtanın hacmi şeklindedir (Talmud – Eruvin 8b; krş. Şulhan Aruh – Orah Hayim 612:4; Mişna – Negaim 13:9, Tosafot Yom Tov o.a.). Dolayısıyla “belirli bir süre”den kasıt, “uzanmış bir pozisyonda bir *Peras*’ın yenebileceği süre”dir (Mişna – Negaim 13:9, Rabi Pinhas Keati o.a.). Bu süre, günümüz otoritele-rince 4-7 dakika arası olarak tahmin edilir.

Pasuğun “uzanma” fiiline yer vermesi de gereklidir; zira bu, evin içindeki herhangi bir sabit pozisyon için örnek teşkil etmektedir. Pasuk sadece “yemek”ten bahsetseydi, sadece yeme fiilinin giysileri *tame* yapacağı sonucuna varılırdı. Fakat “uzanma” fiilinin de katılması, yeme fiili olmasa da, evde sadece *Peras* yeme süresince uzanmanın ya da başka bir pozisyonda bulunmanın bile giysileri *tame* yapacağını öğretmektedir (Torat Koanim; Raşi; Sefer Zikaron). Çevirimiz bu kuralların göz önüne alınmasıyla yapılmıştır (The Living Torah) ve daha da kesin hali “Evde uzanan [ya da herhangi bir şekilde duran kişi...]” şeklindedir.

Giysilerini [de] – Giysilerin *tame* olması, bedeninin *tame* olmasının bir sonraki aşamasıdır. Başka bir deyişle Tora’nın neresinde giysilerin [*tame* olduğu için] mikveye daldırılmasına dair bir gereklilik varsa, orada beden de haydi haydi *tame* olmuştur ve mikveye daldırılmalıdır. Dahası, evde yemek yiyen ya da uzanan birinin eve “girdiği” zaten açıktır ve önceki pasukta eve giren kişinin *tame* olduğu ima edilmektedir [bu nedenle bu pasukta ayrıca söylemeye gerek yoktur]. Ve orada olduğu gibi, burada da mikveye daldıktan sonra, tamamen arınmış olmak için gün batımı beklenecaktır (İbn Ezra). Pasuğun ilk yarısındaki köşeli parantezli eklemelerin amacı budur.

[Yine de] – Bkz. Mişna – Negaim 13:9, Rambam o.a.; Talmud – Eruvin 4a.

⁴⁵ [Koen'in emriyle, evin sahibi] Evi yerle bir eder; taşlarını, ahşabını ve evin tüm harcını şehrin dışına, *tame* bir yere çıkarır.

⁴⁶ “[Koen'in] Karantinaya almış olduğu tüm günler boyunca eve giren [kişi], [*mikveye* daldığı takdirde sadece] akşama kadar *tame* kalacaktır. ⁴⁷ Evde uzanan [kişi, bedeninin yanında] giysilerini [de] *mikveye* daldırmalıdır. [Yine de,] Giysilerini [sadece,] Evde [küçük bir öğün] yiyecek [kadar kalmışsa] *mikveye* daldırır.

45. [Koen'in emriyle] – İbn Ezra.

[Evin sahibi] – Ralbag.

Taşlarını, ahşabını ... harcını – Bir evin *tuma* kapabilmesi için, yapısında taş (p. 40 açık.) ve harç (p. 41 açık.) dışında, bir miktar ahşabın da bulunması gerektiği görülmektedir. Yapısında bu üçü olmayan bir ev *tuma* kapmaz (Mişna – Negaim 12:4; Torat Koanim; Yad – Tumat Tsaraat 14:7).

46. Karantinaya almış olduğu tüm günler boyunca – Yani ev, içine girenleri sadece karantina günlerinde *tame* yapar; “ama kazıma günlerinde yapmaz”. Raşi'nin, Torat Koanim'den aktardığı turnak içindeki ifadenin ne anlama geldiği hakkında iki farklı görüş vardır: [1] Karantina günlerinde eve giren kişi *tame* olur; fakat duvardaki taşların sökülmesi, harcın kazınması, yeni taşların getirilip yeni sıvanın yapılması işlemlerinin gerçekleştirildiği günde ise, evin içine giren bir kişi *tame* olmaz (Torat Koanim; Raşi; Mizrahi; Sifte Hahamim; Sefer Zikaron; Malbim). [2] Karantina günlerinde eve giren kişi *tame* olur. Bu süre zarfında kazıma vs. işlemini yapmak yasaktır. Ama bir kişi bu yasağı ihlal edip karantina dönemi içinde, kazıma, taş değiştirme ve sıvama işlemlerini yaparak lekeyi ortadan kaldırdığı takdirde, bunun ardından, karantina dönemi henüz sona ermemiş olmasına rağmen eve giren bir kişi, *tame* olmaz [ama kazıma işlemlerini yaparak yasağı çiğneyen kişi, eve girdiği anda leke halen mevcut olduğu için, *tamedir*] (Raavad'ın Torat Koanim'e yaptığı açıklama).

Bu açıklamalara göre akla şu soru gelebilir: “Diyelim ki lekeli kısmın kazınıp yamanmasından sonraki yedinci gün yapılan inceleme sonunda ‘kesin tsaraat’ ve dolayısıyla ‘tame’ ilan edildiği için yıkılması gereken bir ev söz konusu. Acaba, bir kişi bu yıkım gerçekleşmeden önce içeri girip lekeyi tekrar kazıyıp yamarsa, bunun ardından eve giren bir [başka] kişinin *tame* olmayacağı sonucuna varılabilir mi? Ne de olsa bu da ‘kazıma

günü’ sınıfında değerlendirilebilir ve bir önceki paragrafta lekeli bir evin ‘kazıma gününde *tame* yapmadığı’ söylenmiştir!” Cevap şöyledir: Pasukta sadece “karantinaya almış olduğu günler” denmiş olsaydı bu doğru olabilirdi. Fakat pasuk fazladan bir “tüm” sözcüğü kullanarak, bir evin “kesin tsaraat” sıfatı aldığı günü de, “eve giren kişi *tame* olur” şeklindeki kuralın içine katmıştır. Başka bir deyişle, “leke kazınıp yamanarak ortadan kaldırılsa bile”, “kesin tsaraat” sınıfındaki bir ev, içine giren kişiyi yine de *tame* yapar (Torat Koanim; Raşi).

Karantina altına alınmış olan bir ev, sadece içine girenleri *tame* yapar. Yıkılmasına karar verilen bir ev ise dış duvarına değen birini de *tame* yapar. Bu, p. 44'ün sonundaki “*tamedir*” sözcüğünden anlaşılmaktadır. Ondan önce lekenin “*kötücül bir tsaraat*” olduğu söylendiğine göre, *tame* olduğu da açıktır. Buna rağmen ayrıca “*tamedir*” vurgusunun yapılması, kesin tsaraat sınıfındaki bir evdeki ek bir *tumaya* gönderme yapar. Bu da, böyle bir evin dış duvarıyla da *tuma* aktarmasıdır (Mişna – Negaim 13:4, Rabi Pinha Keati o.a.).

Eve giren [kişi] – Başını ve bedeninin çoğunu evin içine sokan biri hemen *tame* olur (Torat Koanim). Sıradaki pasukta karantina altındaki bir evde yemek yiyen ya da uzanan bir kişinin giysilerini *mikveye* daldırması gerektiği söylenmektedir. Burada ise böyle bir gereklilikten bahis yoktur (Gur Arye). Dolayısıyla eve giren bir kişinin sadece bedeni *tame* olur; giysileri ise olmaz (Torat Koanim; Raşi).

Pasukta doğrudan kastedilen, *insan* olmasına karşın, p. 36'dan da anlaşıldığı üzere, karantina altına alınmış bir evin içindeki herhangi bir eşya da *tame* olur. Başka bir deyişle bir kişi ya da eşya böyle bir eve girdiği anda *tame* olur. Buna bağlı olarak, bir kişi, herhangi bir giysiyi “giymiyor”, sadece elinde taşıyorsa, örneğin paltosunu, ayakkabılarını ve/veya yüzüklerini eline almışsa, bunlar da, birer “eşya” niteliğinde olduğu için, hemen *tame* olur. Öte yandan normal şekilde

מח ואם-בא יבא

48

הכהן וראה והנה לא-פשה הנגל בבית אחרי הטח את-הבית

וטהר הכהן את-הבית כי נרפא הנגע: מט ולקח לחטא

את-הבית שתי צפרים ועץ ארז ושני תולעת ואזב: נ ושחט

את-הצפר האחת אל-כלי-חרש על-מים חיים: נא ולקח

את-עץ-הארז ואת-האזב ואת | שני התולעת ואת הצפר החיה

וטבל אתם בדם הצפר השחוט ובים החיים והנה אל-הבית

שבע פעמים: נב וחטא את-הבית בדם הצפור ובים החיים

ובצפר החיה ובעץ הארז ובאזב ובשני התולעת: נג ושלח

את-הצפר החיה אל-מחנך לעיר אל-פני השדה וכפר על-הבית

וטהר: חמישי

Ramban). [4] Yedi günlük karantinada leke görüntüsünü korumuş, ikinci bir yedinci günlük beklemeye alınmış, on üçüncü günde yayılmış olduğu tespit edilmişse, taşlar ve sıva yenilenir ve üçüncü bir yedi gün verilir. Bu on dokuzuncu günde leke geri gelirse ev yerle bir edilir; geri gelmezse ev saf ilan edilir ve arınma sürecinden geçirilir. [5] İki kez yedi günlük karantina altında tutulduktan sonra on üçüncü günde de leke görüntüsünü hala korumuşsa, taşlar ve sıva yenilenir ve üçüncü bir yedi gün verilir. Bu on dokuzuncu günde leke geri gelirse ev yerle bir edilir; geri gelmezse ev saf ilan edilir ve arınma sürecinden geçirilir. [6] Arınma sürecine ihtiyaç olduğu durumlarda, prosedüre başlanmadan önce evde tekrar leke belirmişse, ev yerle bir edilir. Prosedür tamamlandıktan sonra leke belirirse, yepyeni bir leke olarak değerlendirilir ve yedi günlük karantina başlar (Mişna – Negaim 13:1; Rabi Pinhas Keati o.a.).

49-53. Evin arındırılması. Evi arındırma prosedürü, metsoranın arındırılmasının ilk evresiyle aynıdır (p. 4-9) ve sadece lekeden etkilenmiş olan taşlar evden sökülüp yenileriyle değiştirildiği takdirde gerçekleştirilir. Ancak eğer leke kendiliğinden yok olmuşsa veya rengi solmuşsa

bu prosedüre gerek yoktur. Bu konudaki tek istisna, önceki açıklamada geçen [2] numaralı olasılıktır.

Bir metsoranın arınma prosedüründen farklı olarak, burada açıklananın ötesinde başka aşamalar gerekli değildir.

49. Alır – p. 4'te olduğu gibi, Koen talimat verir ve biri alıp ona getirir (İbn Ezra).

51. Eve doğru serper – Serpme işlemi, Maşkof adı verilen, evin giriş kapısının üst kirişine doğru yapılır (Mişna – Negaim 14:1; Yad – Tumat Tsaraat 15:8; krş. Şemot 12:22).

53. Ev için onarım sağlar – Salıverilip şehirden gönderilen kuş, tıpkı Yom Kipur'da çöle gönderilen teke gibi (16:22), evde bu lekelerin ortaya çıkmasına neden olan günahları beraberinde alıp götürür. Bir insanın evinde görülen tsaraat lekeleriyle bedeninde görülenler aynı ciddiyette olmadığı için, bedendeki tsaraattan arınma için gerekli olan korbanelara burada gerek yoktur. Kuşlar, sedir dalı, zufa otu ve kırmızı yünle yapılan işlem, gerekli onarımı sağlamak için yeterlidir (Ramban).

⁴⁸ “Eğer Koen gelip [lekeyi] inceler ve lekenin, ev sıvandıktan sonra evde [bir daha] oluşmadığını tespit ederse, Koen evi saf ilan eder; zira leke iyileşmiştir.

⁴⁹ “Evi arıtmak için iki kuş, bir sedir dalı, [bir miktar] kırmızı [yün] ve bir zufa otu alır.

⁵⁰ [Biris] Kuşlardan birini kil bir kabın içine doğru, [oradaki] kaynak suyunun üzerinde keser. ⁵¹ [Koen] Sedir dalını, zufa otunu, kırmızı yünü ve canlı kuşu alır ve onları, kesilmiş olan kuşun kanı ve kaynak suyuna daldırarak, [bu karışımı] yedi kez eve doğru serper;

⁵² evi, kuşun kanı, kaynak suyu, canlı kuş, sedir dalı, zufa otu ve kırmızı yünle arıtmış olur. ⁵³ Canlı kuşu şehir dışına, kıra doğru salıverir. [Bu yaptıklarıyla] Ev için onarım sağlar ve [ev] arınmış olur.

48. Eğer Koen gelip inceler... – Pasuğun devamında belirtildiği üzere, bu, ev tekrar sıvandıktan sonra yapılan incelemedir. Bu inceleme de, sıvama işleminden sonraki yedinci günde yapılır (krş. p. 44 açk.).

Oluşmadığını – Tam çeviriyle “yayılmadığını”. Çevirinin neden bu şekilde yapıldığı konusunda ki geniş açıklama, p. 44’teki açıklamalarda verilmişti. Yine de oradaki açıklamalarda olduğu gibi, burada da bu sözcük “yayılmadığını” şeklinde anlaşılabilir. Bu durumda hemen bir soru sorabiliriz: Hangi yayılmayıştan bahsediliyor olabilir?

İlk karantina döneminin bitiminde yayılma gerçekleştiği takdirde yapılacaklar p. 39-43’ta açıklanmıştır. Yayılma ilk hafta sonunda gerçekleşmediği [ve ikinci hafta sonunda gerçekleştiği] takdirde, buna p. 44’te gönderme yapılmıştır (bkz. p. 44 açk.). Dolayısıyla bu pasukta, yayılmanın ikinci bekleme döneminin sonunda da gerçekleşmemesi olasılığına gönderme yapılmaktadır. Bu durumda nasıl davranılır? Acaba lekede bir yayılma olmadığı için ev saf mı ilan edilmedir? Fakat bu olamaz; zira pasukta açıkça “Koen evi saf ilan eder; zira leke iyileşmiştir” denmektedir; oysa burada leke yayılmamış olsa bile, iyileşmemiştir!

Geleneksel bilgilere göre kural [tıpkı p. 44 açk.da olduğu gibi] şu şekilde türer: Tora hem p. 44’te hem de burada (p. 48) “Koen gelip [lekeyi] inceler” demektedir ve bu ifade, iki pasuk, dolayısıyla ima ettikleri durumlar arasında bir bağlantı oluşturmaktadır. Buna bağlı olarak, ilk hafta sonunda değişikliğin olmadığı durum ile, ikinci hafta sonunda değişikliğin olmadığı durumun kanunları aynıdır. Bu şekilde soru da cevap bulmaktadır: Nasıl ki, ilk hafta sonunda lekede bir değişiklik olmadığı takdirde taşlar ve sıva

yenilenip yeni bir yedi gün bekleniyorsa, aynı şekilde ikinci hafta sonunda lekede bir değişiklik olmadığı zaman da, taşlar ve sıva yenilenip bir yedi gün daha bekleneciktir (*Torat Koanim*; Raşi).

Bunun gibi, Tora’nın metninde açıkça belirtmediği, ama anahtar sözcükler, pasukların stratejik bir şekilde konumlandırılması ve tüm bunların geleneksel yöntemlerle bir araya getirilmesi sayesinde açıklığa kavuşan olasılıklar ve gerektirdikleri uygulamalar, aşağıda *Konunun Özeti* başlığı altında toplu bir şekilde verilmiştir. Fakat [p. 44 açk. ve burada tadımlık verilen örnekler dışında] her birinin türetiliş şeklini açıklamak, bu çalışmanın amacını aşmaktadır.

İyileşmiştir – Bunun şartı, taşların sökülmesi yenilerinin konup sıvanmasının ardından lekenin tekrar görünmemiş olmasıdır (*Torat Koanim*; Raşi).

☞ Konunun Özeti.

Leke şüphesini inceleyen Koen evi karantina altına alır. [1] Eğer yedinci günde leke solmuşsa ya da tamamen yok olmuşsa, o kısmın üst tabakası kazınır ve ev saftır. [2] Yedinci günde leke görünüsünü aynen korumuş, ikinci bir yedi günlük karantina dönemine geçilmiş ve on üçüncü günde leke solmuş ya da tamamen yok olmuşsa, o kısmın üst tabakası kazınır; ama ikinci karantina dönemi nedeniyle ev *tame* olmuştur ve bu yüzden arınma sürecinden (p. 49-53) geçmelidir. [3] İlk karantinanın yedinci gününde lekenin yayılmış olduğu tespit edilmişse, taşlar ve sıva yenilenir ve bir yedi gün daha verilir. On üçüncü günde leke evin içinde herhangi bir şekil ya da yerde tekrar görünürse ev yerle bir edilir; geri gelmezse ev saf ilan edilir ve arınma sürecinden geçirilir (Tora’nın metninde açıkça verilen durum budur;

נָד זֹאת הַתּוֹרָה לְכָל־נֶגַע הַצָּרַעַת וְלִנְתָק:
 55-56-57 נָה וְלִצְרַעַת הַבֶּגֶד וְלִבֵּית: נֹו וְלִשְׂאֵת וְלִסְפָּחַת וְלִבְהֶרַת: נֹו לְהוֹרֹת
 בֵּינִים הַטָּמֵא וּבֵינִים הַטָּהוֹר זֹאת תּוֹרַת הַצָּרַעַת: פ
 1-2 א וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: ב דִּבְרוּ אֶל־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׁרוֹ זֹבֹו טָמֵא
 הוּא:

[a] *Baal Keri*: Cinsel organından sperma ya da ondan biraz farklı olan *zav* sıvısı (p. 2 açk.) salgılamış bir erkek, bu sıfatı alır. Bu, listedeki en hafif *tumadır*. Bu kişi sadece yiyecek-içeceklerle ve sadece temaslara *tuma* aktarır. *Baal Keri* akıntı sona erdikten sonra hemen *mikveye* dalarsa, akşamına tamamen arınmış olur. Sperma ile ilgili *tuma* (*Tumat Keri*) kanunları p. 16-18'de yer almaktadır.

[b] *Zav*: Cinsel organından, spermadan farklı olup “*zav* akıntısı” olarak bilinen belirli bir akıntı gelen kişi bu sıfatı alır. Yine de böyle bir akıntı sadece bir kez meydana gelirse, bu kişi, önceki paragrafta belirtildiği gibi sadece *baal keri* statüsündedir (p. 32 açk.); yani *mikveye* dalar ve akşamına arınmış olur. Öte yandan böyle bir akıntı aynı gün ya da ardışık iki gün içinde toplam iki kez gerçekleşirse kişi *zav* sınıfına girer ve bu bölümde görüleceği üzere üst düzeyde bir *tuma* kaynağı haline gelir.

[c] Aynı gün veya ardışık üç gün içinde toplam üç kez *zav* akıntısı olan bir erkek, önceki maddede kiyle aynı *tuma* derecesine sahiptir. Fakat ona ek olarak, arınma döneminin bitiminde ayrıca bir de *korban* getirmelidir (p. 14).

Bu akıntının tam olarak ne olduğu belirsizdir. Birçok kişi bunu belsoğukluğu olarak bilinen gonore (*gonorrhea*) ile karıştırmayı denemiştir. Araştırmacılar bu hastalığın, Antik Mısır'da da görüldüğüne dair deliller bulmuşlardır. Bu, idrar çıkış yolunda bir mikroorganizmanın yol açtığı bir iltihap nedeniyle gerçekleşen cerahat akıntısı olarak tanımlanır. Bulaşıcı olan bu hastalık, genelde cinsel yolla bulaşır; ama başka şekillerde bulaştığı da görülür. Bu hastalık kendiliğinden de geçebilir; ama genelde tıbbi tedavi olmazsa bu çok düşük bir ihtimaldir.

Öte yandan başka araştırmacılar söz konusu hastalığın idrar yolu iltihabı (*non-gonococcal urethritis*) olabileceğini söylerler. Buna neden olarak, gonorede hastanın bir gün tek damlalık akıntı gördükten sonra ertesi gün görmemesinin, üçüncü gün de iki akıntı görmemesinin mümkün olmadığını gösterirler [bu, *Mişna*'nın verdiği örneklerden biridir (*Mişna – Zavim* 1:1)]. Benzer şekilde *Mişna*'da verilen diğer örnekler de gonoreye pek uymakta değildir.

Her durumda, Tora ve *Mişna*'da açıklanan belirtilere dikkat edildiği takdirde, *zav* akıntısının bu iki hastalıktan hiçbirine tam olarak uymadığı görülecektir (*Daat Mikra*). Dolayısıyla belki de bunu da *tsaraat* gibi, [özellikle cinsel yaşamla ilgili] hatalı tutuma yönelik uyarı niteliğinde bir rahatsızlık olarak değerlendirmek mümkündür.

2. Bene-Yisrael'e – *Zav* akıntısı sadece Yahudiler'i *tame* yapar; Yahudi olmayan birinde bu akıntı olsa bile bu kişi *tame* olmaz (*Talmud – Nida* 34a). Gerler (Yahudiliği kabul etmiş kişiler) ve Yahudi olmayan köleler – zira yarı-Yahudi niteliğindedirler; bkz. 12:2 açk. – ise *tame* olurlar (*Torat Koanim*).

Organından – İbranice *Mibesaro*. Tam çeviriyle “*etinden; bedeninden*”. Fakat bu bir örtmecedir ve burada erkek cinsel organından bahsedilmektedir (*Torat Koanim*; Saadya Gaon; Raşi; İbn Ezra). “*Organından*” denmesi, akıntının ancak bedeni terk ettiği andan itibaren *tumaya* neden olduğunu öğretir. Bedenin içinde kaldığı sürece *tumaya* neden olmaz (*Talmud – Nida* 43a; krş. p. 19 açk.). Ama en ufak bir miktarın dışarı çıkması bile *tuma* için yeterlidir (*Torat Koanim*; bkz. s.p. açk.).

Bu sözcük, söz konusu akıntının özellikle cinsel arzusunun bir sonucu olduğunu vurgular. Başka bir

⁵⁴ “[Buraya kadar açıklanan tüm] Bu kanun, her türlü *tsaraat* lekesi, *netek*; ⁵⁵ giysi ve ev[de görülen türdeki] *tsaraat*; ⁵⁶ *seet*, *sapahat* ve *baeretle* ilgili olarak, ⁵⁷ [bunların] hangi gün *tame*, hangi gün saf ilan edildiğine dair kararları vermek içindir. *Tsaraatın* kanunu [bütünüyle] budur.”

[48. Erkeklerdeki Bedensel Akıntılar]

15

¹ Tanrı, Moşe’ye ve Aaron’a konuşarak [şöyle] dedi: ² “Bene-Yisrael’e konuşun ve onlara [şunları] söyleyin: “Organından akıntı olan herhangi bir erkek (*zav*) [için kanun şöyledir:] Akıntısı *tamedir*.

54-57. Bu pasuklarda, *tsaraat* kanununun, yanık ya da iltihap sonrasında görülen lekeler (p. 54 açk.), *netek*, giysi ve evde görülen lekeler ve insan derisinde görülen lekelerle birlikte tam bir bütün oluşturduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak, bir *Koen*, herhangi bir konudaki lekeyi inceleyip karar verebilmek için, bu *tsaraat* türlerinin her birinde uzman olmalıdır. Eğer sadece biri hakkın-da uzman değilse, uzman olduğu bir leke hakkın-da bile karar vermeye yetkili değildir (*Torat Koanım*).

Ayrıca aynı kategoride bile olsa, farklı lekeler arasındaki ayrımı yapma konusunda da uzman olunmalıdır (krş. Devarim 17:8). Örneğin p. 54’te geçen “*tsaraat* lekesi ve *netek*” her ikisi de insan bedeninde görülen türler olduğundan aynı kategoridedir. Ama aralarında fark söz konusudur; zira *netekteki tuma* ve saflık kriterleri deri lekelerindekilerden farklıdır. Benzer şekilde p. 55’teki giysi ve evde görülen *tsaraat* türleri de, her ikisi de yemyeşil ya da kıpkırmızı lekeler halinde ortaya çıktıkları ve her ikisi de “doğal” olarak açıklanamayacağı için aynı kategoride olmalarına karşın, farklıdır zira karantina haftasının sonunda giyside yayılan bir leke, giysinin tümüyle yakılmasına neden olmasına karşın, ev söz konusu olduğunda karantina sonrasındaki yayılma, sadece o bölgenin taşlarının ve sıvasının değiştirilmesini gerektirir. Yine p. 56’daki *tsaraat* çeşitlerinin hepsinde belirleyici renk beyazın tonları olmasına, hepsinin aynı kurallara göre belirlenmesine, hatta birbirlerini tamamlamalarına rağmen, bunlar çıktıkları yerlere göre farklı şekillerde değerlendirilebilirler (Sforno).

54. Her türlü *tsaraat* lekesi – İnsan bedenine özgü lekelerden – *seet*, *baeret* ve onların türevi *sapahattan* (bkz. 13:2) – p. 56’da söz edilmektedir. Dolayısıyla burada kastedilen “*tsaraat* lekeleri”, bir yanık ya da iltihabın iyileştiği

bölgede ortaya çıkan türdeki lekelerdir (13:18-28; Ramban).

57. [Bunların] – Yani “[*bu tsaraat türlerinin*]”. Ya da “[*lekenin görüldüğü insan, giysi ya da evin*]” (İbn Ezra).

Hangi gün *tame*, hangi gün saf – Ya da “*tamenin günü ve safın günü ile ilgili kararları vermek içindir*”. Bir kişinin *tame* ilan edilerek toplumdan izole olması gerektiği gün, hem kendisi hem de yakınları için keder günüdür. Bu nedenle o güne “*tamenin günü*” adı verilir. Benzer şekilde saf ilan edildiğinde, hem kendisi hem de yakınları için sevinç söz konusudur; bu nedenle o gün “*safın günü*” olarak adlandırılır (*Daat Mikra*).

Tsaraat in kanunu [bütünüyle] budur – Dolayısıyla bu bölümde tanımlananların dışında, tıbbi terimlerle “*cüzam*” sınıfında olan ve buradakilerle aynı olmayıp bunlara sadece *benzeyen* leke ve yaralar, bu kanun çerçevesinde değildir. Tüm *tsaraat* konusu burada tanımlanan türlerden ibarettir ve başka leke ya da yaralar bunlara “*benzese*” bile, bu kurallar onlar için uygulanmaz (Sforno).

15.

Tora, aleni *tumadan*, mahrem *tumaya* geçiş yapmaktadır (İbn Ezra). Bu bölüm insan vücudundan gelen ve farklı derecelerde kirlenmeye yol açan çeşitli akıntılardan bahsetmektedir. Bunlar arınma işleminin bir parçası olarak *korban* gerektirebilir.

1-18. *Zav* ve *Baal Keri*. Bir Yahudi erkekten gelen sperma veya *zav* akıntısı *tamedir*; buna ek olarak akıntı sahibi ve akıntıyla temas eden herkes de *tame* olur. Bu *tumanın*, akıntının sıklığına ve tipine göre üç derecesi vardır:

3 ג וְזֹאת תְּהִי־הָ טִמְאָתוֹ בְּזוּבוֹ כִּי בִשְׂרֹוֹ אֶת־זוּבוֹ או־הֶחֱתִים
4 בִּשְׂרֹוֹ מְזוּבוֹ טִמְאָתוֹ הוּא: ד כָּל־הַמְשָׁכָב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הֵזֵב
יִטְמֵא וְכָל־הַכֹּלִי אֲשֶׁר־יֵשֵׁב עָלָיו יִטְמֵא:

Rambam *zav* akıntısının vücuttaki bir işlev bozukluğundan kaynaklandığını ekler (*Yad – Mehuseve Kapara* 2:1).

Akıntı, sahibini *tame* yapmak için, bir kişinin suya dalıp çıkmak ve tamamen kurulanmak için harcayacağı süre kadar sürekli akmalıdır (*Mişna – Zavim* 1:4; *Yad – Mehuseve Kapara* 2:10). Bu, iki kısa akıntıya denk sayılır ve kişiyi tek akıntıda *zav* sınıfına sokar. Eğer akıntı bundan daha az sürmüşse, bu kişinin *tame* olması için, aynı gün, ya da ertesi gün içinde bir kez daha akıntı olması gerekir (*Mişna – Zavim* 1:1, 1:3; *Yad – Mehuseve Kapara* 2:6, 2:8). Ama bunlar gerçekleşmese bile, önce de belirtildiği gibi, en ufak tek bir akıntı geldiği anda en azından bir *baal kerin* olduğu şekilde *tamedir*.

Akıntıdan [dolayı] tıkanmış – Tam çeviriyle “mühürlenmiş”. Yani akıntı, farkında olmadığı bir zamanda gerçekleşmiş ve kuruyarak, idrarı engelleyecek şekilde cinsel organı tıkanmıştır (İbn Ezra). Alternatif olarak “organına yapışık kalmışsa” (Raşbam). Bu, söz konusu akıntının en ufak – akıp gidemeyecek, sadece çıkıp oraya yapışacak kadar az – bir miktarının bile [en azından *baal ker* düzeyindeki bir] *tuma* için yeterli olduğunu öğretir (*Torat Koanim*; *Yad – Mehuseve Kapara* 2:9; *Mişna – Zavim* 1:4, Rambam o.a.).

Başkalarına göre ise bu, tıpkı ince bir akıntı gibi, kalın bir akıntının da insanı *tame* yetmeye yettiğini öğretir (Radak, Şeraşim; krş. Saadya Gaon). Bazıları, akıntının organı tıkanmasının da *tuma* nedeni olduğunu kaydeder (Raşi; krş. *Talmud – Nida* 43b; İbn Canah). Çevirimiz bu yöndedir.

Zav akıntısı sadece nemli olduğu sürece *tuma* aktarır. Kuruduktan sonra ise bu özelliğini kaybeder (*Talmud – Nida* 43b). Elbette bu, akıntı sahibi için geçerli değildir; zira akıntı onu kurumadan önce *tame* yapmıştır.

4. Uzandığı ... oturduğu – Tam çeviriyle

“uzanacağı ... oturacağı”. Fiillerin gelecek zamanda kullanılması, bu eşyaların tekrar tekrar, yani sürekli olarak bu amaçlara hizmet ettiğini gösterir (Malbin; Beer Rehovot). Buradan, Hahamlarımız bahsedilen üzerinde uzanılan “yatak” veya oturan “eşya”nın, sadece bu fiillere özel eşyalar olduğunu öğretirler. Başka bir deyişle özellikle yatma amacına hizmet eden bir yatak, şilte, minder vs. (*Mişkav*) ve sadece oturma amacına hizmet eden bir tabure, iskemle, koltuk vs. (*Moşav*) *Av Atuma* (temel *tuma* kaynağı) düzeyinde *tame* olur [ve bu durum, *zav* onun üzerinden kalktıktan sonra da devam eder]. Dolayısıyla bir *zav*, yatmaya özel olmayan bir eşyanın, örneğin bir masanın üzerine yatarsa, masa *Av Atuma* düzeyinde *tame* olmaz. Zira masa, Hahamlarımız’ın deyişiyle, başkalarının ona “kalk da işimizi yapalım” diyeceği türde bir eşyadır; yani asıl kullanımı yatmanın dışındadır. Bu masa sadece *Rişon Letuma* (*tumadan* birinci derecede etkilenmiş) düzeyinde *tame* olur (buradaki terimler için bkz. 11:32-36 açık.) (*Torat Koanim*; *Talmud – Şabat* 59a; Raşi).

Zavın üzerinde oturduğu ya da yattığı [buna mahsus] bir eşya, *zav* oraya doğrudan temas etmese, araya on tane minder koyulsa bile, aradaki tüm minderler de dahil olmak üzere aynı şekilde *tame* olur.

Bir başka şart da, söz konusu eşyanın, *zavın* şahsi yatağı olmasıdır [*“Yatağna”* (s.p.)]. Yani bir *zav* başkasına ait bir yatağa yatsa bile o yatak *tame* olmaz (*Talmud – Bava Kama* 66b; *Yad – Kelim* 24:7).

³ Akıntısına bağlı *tuması* şöyledir ('akıntısı organından sızıyor ya da organı akıntıdan [dolayı] tıkanmış' – *tuması*[ndan kasıt] budur): ⁴ Akıntı sahibinin üzerine uzandığı her yatak *tame* olur; üzerine oturduğu her eşya *tame* olur.

deyişle, elde olmayan rastgele bir akıntıdan bahsedilmemektedir (krş. *Talmud* – *Keritot* 8b). Hahamlarımız bu hastalığa cinsellikte aşırılığa kaçma ve zihni bu konulardaki düşüncelerle doldurmanın neden olduğunu öğretirler. Bir açıklamaya göre, akıntının kesilmesinin ardından gelen yedi günlük bekleme süresi, bu düşüncelerden arınmaya ayrılacaktır. Ardından *mikveye* dalacak ve düşünceleriyle işlediği günahı da *Ola-korbanı* getirerek onaracaktır (Sforno; bkz. 1:3 açk., *Ola-korbanı* ise k.b.).

Akıntısı *tamedir* – Bu akıntının kendisi *tamedir* (*Talmud* – *Nida* 55a) ve "**Av Atuma** – *Temel Tuma Kaynağı*" konumundadır. Tora bunu özellikle vurgulamaktadır; zira her ne kadar bir *zavın* *tame* olduğu açıksa da, buna neden olan sıvının da *tame* olması şart değildir. Örneğin *Yom Kipur*'daki özel uygulamada bir keçi çöldeki Azazel adlı yere gönderilir (bkz. 16:10). Bu işlemi yapan kişi, keçi nedeniyle *tame* konumuna girer; ama keçinin kendisi *tame* değildir. Dolayısıyla benzer bir sonuçta burada varılmaması için, Tora bu akıntının kendisinin de *tame* olduğunu vurgulamaktadır (*Torat Koanim*; Raşi; *Mizrahi*; *Sifte Hahamim*).

Bu sıvı, temas (*Maga*) ve taşınma (*Masa*) ile *tuma* aktarır. Başka bir deyişle bir kişi sadece ona temas ettiği zaman değil, ona hiç değmeden sadece taşıyarak bile *tame* olur. Bu durumda kişinin giysileri de *tame* olur (*Mişna* – *Kelim* 1:3).

[*Zov* sözcüğü akıntıyı, *Zav* ise akıntısı olan erkeği tanımlar.] "**Zov** – Akıntı" sözcüğünün türevleri bu pasukta iki kez geçmekte (*Zov*, *Zovo*) ve ardından **Tame** sözcüğü gelmektedir. Aynı kök bir sonraki pasukta üç kez geçtikten sonra (*Bezovo*, *Zovo*, *Mizovo*), **Tuma** sözcüğü takip etmektedir. İlk pasukta, iki kez *zav* akıntısı gerçekleştiği takdirde kişinin *tame* olduğu öğrenilmektedir. İkinci pasukta ise üç kez akıntı olması durumunda *tame* olunduğu ima edilmektedir. Akla hemen bir soru gelir: İki akıntı *tuma* için yeterli olduğuna göre, üç akıntının *tumaya* neden olduğunu söylemeye ne gerek vardır? Hahamlarımız buradan bir sonuç çıkarırlar: Üç akıntıda oluşan *tuma*, etki açısından iki akıntının

sebebi olduğu *tumayla* aynı olmasına rağmen, arınma süreci açısından daha ağırdır. İki gün veya daha az süre zarfında gerçekleşen iki akıntı, kişiyi *zav* yapar ve yedi gün süren bir *tumaya* neden olur. Bunun sonrasında sadece *mikveye* dalar ve tamamen arınmış olur. Üç gün ya da daha kısa bir süre içinde toplam üç kez akıntısı olan bir erkek ise, yedi gün geçtikten sonra, arınmasını tamamlamak için bir de *korban* getirmelidir (*Talmud* – *Megila* 8a; *Talmud* – *Nida* 43b; Raşi; bkz. p. 33 açk.).

3. Akıntısına bağlı *tuması* – Bir *zav* için *tumanın* niteliği akıntı adedine bağlıdır. Önceki açıklamada belirtildiği gibi, iki ya da üç akıntı aynı gün gerçekleşse bile, bu yedi gün beklemeyi gerektiren *zav* *tuması* için yeterlidir. Bir *zava* [=akıntısı olan kadın] için ise durum farklıdır. Orada *tumanın* büyüklüğü, akıntı adedine değil, ardışık gün sayısına göre değişebilir. Buna bağlı olarak bir gün içinde çok fazla sayıda akıntı olsa bile, bu henüz yedi gün beklemeyi gerektiren, üst düzeyli *zava* *tumasını* gerektirmez (bkz. p. 25-28 açk.; *Talmud* – *Bava Kama* 24a).

Bu ifade p. 4'ten itibaren verilen kurallara işaret etmektedir. Aradaki sözcükler ise, *tumaya* neden olan akıntının tanımını içeren bir parantezdir (*Daat Mikra*).

Bir *zavın* hem *tame* hem de *tuma* kaynağı olması ve buna bağlı tüm kurallar, Tora'nın 613 mitsvasından biridir. *Mitsvat Ase* No 84 (*Sefer Ahinuh*).

Sızıyor – Ya da "*akıyor; damlıyor*". Berrak bir sıvı halinde (Raşi), tükürük gibi (Saadya Gaon); İspanyolca'da *baba/bava* (Radak, *Şeraşim*). Tora'nın **Zov** olarak adlandırdığı akıntı, spermaya benzeyen, ama gerçekte farklı bir sıvıdır. Hahamlarımız bunu arpa ile yoğrulmuş hamurdan sızan sıvının rengine benzettirler. Sıvı, yoğun değildir ve bozulmuş (*Arıh*, **Zamar** k.b.) ya da döllenebilecek (*Talmud* – *Nida* 35b; Raşi o.a.; krş. *Talmud* – *Hulin* 140b) bir yumurtanın akına benzer. Sperma ise yoğundur ve döllenmeye müsait taze ve sağlıklı bir yumurtanın akı gibidir.

- ה ואִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע 5
- בְּמִשְׁכָּבוֹ יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרִתְּזָן בְּמַיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרְב׃ וְהִישִׁיב 6
- עַל־הַכִּלְי אֲשֶׁר־יִשָּׁב עָלָיו הִזָּב יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרִתְּזָן בְּמַיִם וְטָמֵא 7
- עַד־הָעֶרְב׃ וְהִנָּגַע בְּבֶשֶׂר הִזָּב יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרִתְּזָן בְּמַיִם וְטָמֵא 8
- עַד־הָעֶרְב׃ ח וְכִי־יֵרֶק הִזָּב בְּטָהוֹר וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרִתְּזָן בְּמַיִם וְטָמֵא 9
- עַד־הָעֶרְב׃ ט וְכִלְ־הַמֶּרְכָּב אֲשֶׁר יִרְכַּב עָלָיו הִזָּב יִטָּמֵא׃ 10
- י וְכִלְ־הַנֶּגֶז בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתָּיו יִטָּמֵא עַד־הָעֶרְב׃ וְהִנּוּשָׂא
- אוֹתָם יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרִתְּזָן בְּמַיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרְב׃

statüsündedir ve ona değen ya da onu taşıyan kişiyi *Rişon Letuma* yapar.

Bu, pasuktaki kullanımdan anlaşılmaktadır: Pasukta “*Al Ataor – Saf Birinin Üzerine/Üzerinde*” denmiş olsaydı bu, sadece fiziksel temas ifade ederdi. Kullanılan asıl sözcük ise “*BaTaor – Saf birinde*”dir. İsmi –de halinin kullanılması, salyanın doğrudan bedeniyle temas etmeden saf kişinin üzerine gelmesinin bile onu *tame* yapmak için yeterli olduğunu göstermektedir (Malbim). Yani bir *zavın* salyasının sadece değmesi değil, temassız da olsa taşınması bile, hem bedeni hem de giysileri *tame* yapar. Tüm bu kurallar sadece salyası değil, bedende birikip toplu halde çıkan bedensel her türlü sıvı için de aynı şekilde geçerlidir (*Torat Koanim; Talmud – Nida 55b; Daat Mikra*).

9. Binicilik ekipmanı – İbranice *Merkav*. Kişinin bir binek hayvanına bindiği sırada onu hayvanın üzerinde tutmaya yarayan her şey – o aktif olarak üzerine oturmasa bile – bu sınıfa girer. Örneğin bir *zavın* eyer kaşlarına (=eyerin ön ve arkasındaki çıkıntılar) veya kolana (=eyer hayvana bağlayan kemer) ağırlığını vermesi, bunların *tame* olmasına neden olur. Buna “*Tumat Merkav – Binicilik Ekipmanına Özgü Tuma*” adı verilir (bkz. s.a.). Öte yandan doğrudan üzerine oturduğu eyer, semer ya da kilim, binicilik ekipmanı değil, oturma eşyası sınıfındadır ve onlarda ki *tuma*, *Tumat Midras*’tır (p. 6 ačk.).

10. [Buna bağlı olarak] – p. 5 ve p. 6, bir *zavın* kullandığı yatma ya da oturma amaçlı eşyaya

dokunmuş kişinin hem bedeninin hem de giysilerinin *tame* olduğunu belirtmişti (*Tumat Midras*). “[*Akıntı sahibinin*] altında [*bulunmuş*]” bir şeye “dokunmaktan” bahseden bu pasuk ise giysilerle ilgili bir şey söylemediğine göre, ne yatma ne de oturma amaçlı bir eşyadan bahsediyor olabilir. Dolayısıyla kalan tek seçenek, önceki pasukta belirtilen binicilik ekipmanıdır (*Sefer Zikaron*). Dolayısıyla burada, *zavın* ağırlığını verdiği (ö.a.) binicilik ekipmanına dokunma ile ilgili *tuma* kuralı (*Tumat Merkav*) öğretilmektedir: Böyle bir eşyaya dokunan saf kişi *tame* olur; fakat giysileri *tame* olmaz. *Tumat Midras*’ı *Tumat Merkav*’dan daha ağır yapan özellik budur (*Torat Koanim; Raşi; bkz. s.a.*).

Dokunan herkes – “*Rişon Letuma* derecesiyle *tame* olur. Dolayısıyla *mikve*ye dalmalıdır...”

Zav nedeniyle *Av Atuma* derecesiyle *tame* olmuş olan yatma, oturma veya binicilik ekipmanlarının hepsi, *mikve*ye daldırılarak arındırılabilir (*Talmud – Şabat 84a*).

Bunları taşıyan – *Zavın* kullanmış olduğu binicilik ekipmanına “dokunan” kişinin sadece bedeni *tame* olur. Fakat bunları “taşıyan” kişinin bedeninin yanında giysileri de *tame* olur (*Beer Yitshak*). Dolayısıyla sadece bu değil, *zavdan* kaynaklanan her *tuma* kaynağı – akıntının kendisi, *zavın* salyası, sperması, idrarı, üzerinde oturduğu ya da yattığı [*buna mahsus*] eşyası ve binicilik ekipmanı – onu “taşıyan” saf kişinin bedenini “ve” giysilerini *tame* yapar (*Torat Koanim; Raşi*).

⁵ [Bu nedenle, onun] Yatağına dokunan kişi, giysilerini *mikveye* daldırmalıdır; [kendisi de] *mikveye* dalar ve gün batımına kadar *tame* kalır. ⁶ [Benzer şekilde] Akıntı sahibinin üzerine oturduğu eşyanın üzerine oturan, giysilerini *mikveye* daldırmalıdır; [kendisi de] *mikveye* dalar ve gün batımına kadar *tame* kalır.

⁷ “Akıntı sahibinin bedenine dokunan, giysilerini *mikveye* daldırmalıdır; [kendisi de] *mikveye* dalar ve gün batımına kadar *tame* kalır.

⁸ “Akıntı sahibinin salyası saf birine değdiği takdirde, [bu kişi] giysilerini *mikveye* daldırmalıdır; [kendisi de] *mikveye* dalar ve gün batımına kadar *tame* kalır.

⁹ “Akıntı sahibinin üzerine bindiği her binicilik ekipmanı *tame* olur. ¹⁰ [Buna bağlı olarak, akıntı sahibinin] Altında [bulunmuş] her türlü şeye dokunan herkes, [*mikveye* dalmalıdır. Yine de] gün batımına kadar *tame* kalacaktır. Bunları taşıyan, giysilerini *mikveye* daldırmalıdır; [kendisi de] *mikveye* dalar ve gün batımına kadar *tame* kalır.

5. Yatağına dokunan kişi – Buradan, dokunma açısından yatağın, diğer nesnelere göre bir farklılığı olduğu görülmektedir [öyle olmasa, hakkında özel bir pasuk verilmezdi]. Bir *zavın* yatmış olduğu yatağı dokunan kişinin hem bedeni hem de giydiği giysiler *tame* olur. Bu da *zavın* yatmış olduğu yatağın *Av Atuma* konumunda olduğunu gösterir. Öte yandan bir *zavın* temas ettiği diğer her türlü eşya, sadece *Rişon Letuma* statüsündedir ve bu yüzden yalnız yiyecek ve içecekler *tuma* aktarır (Raşi; *Mizrahi*; *Sifte Hahamim*). Yatağı özgü bu yüksek *tuma* derecesi, sadece *zavın* yatağı oturması, uzanması, onun üzerinde ayakta durması, ondan sarkması, ona yaslanması ya da asılması ile gerçekleşir [asılmaktan kasıt, bir kefedeyatağın diğer kefedeyatağın olduğu bir terazi/tahterevallide, yatağın ağır basmasıyla *zavın* havalanmasıdır (Mişna – *Zavim* 2:4; Rabi Pinhas Keati o.a.)]. Fakat eğer *zav* yatağı bunların dışında herhangi bir şekilde temas ederse, yatak da diğer herhangi bir eşya gibi sadece *Rişon Letuma* konumuna girer (Mişna – *Zavim* 2:4; *Sefer Zikaron*). *Zav* söz konusu olduğunda, yatakla ilgili tüm kurallar, oturma yeri için de aynı şekilde geçerlidir.

6. Üzerine oturan – Burada, “oturma” fiili ön planda görünmektedir. Bir *zav* bir iskenle ya da koltuğa oturunca onu *Av Atuma* haline getirmiştir. Saf bir kişi bu koltuğun üzerine oturduğu takdirde *tame* olur ve bunun için koltuğa doğrudan temas etmesine gerek yoktur. Koltuğun üzerine on tane minder koyup en üste otursa bile, tıpkı doğrudan koltuğa oturmuş gibi *tame* olur. Kısacası o koltuğun, doğrudan olmasa bile, “üzerinde” oturması yeterlidir. Zira *zavın* oturduğu koltukta bulunan *tuma*, derecesini koru-

yarak üzerindeki her şeye aktarılır (*Torat Koanim*; Raşi) ve bu, koltuğun, iskenlenin vs. üzerine koyulan şeyin minder değil de, taş gibi normalde *tuma* kapmayan bir şey olduğu durumda bile geçerlidir (*Sefer Zikaron*; *Beer Yitshak*). Tüm bu kurallar, oturma yeri için olduğu kadar, yatak için de aynı şekilde doğrudur (Raşi).

Kısacası oturma veya yatmaya mahsus eşyaların, *zav* nedeniyle *tame* olma ve onlara dokunan saf kişilerin *tame* olması konusundaki kurallar açısından farkı yoktur (İbn Ezra). Hahamlarımız oturma ve yatma ile oluşan *tumaya*, “**Tumat Midras** – *Üzerine Basılan/Baskı Uygulanan Yerin Tuması*” adını verirler.

7. Bedenine dokunan – p. 2’deki “organ” ile aynı sözcük olmasına karşın buradaki “beden” kullanımı bir örtmece değil, gerçekten tüm bedeni, yani bedenin herhangi bir yerini ifade etmektedir (İbn Ezra). *Zavın* bedenine dokunan kişi *Rişon Letuma* derecesiyle *tame* olur. Fakat *zavın* üzerindeki giysiye dokunursa *tame* olmaz; çünkü giysiler *Av Atuma* değil, *Rişon Letuma* statüsündedir ve bu statüdeki bir *tuma* kaynağı, insan ve eşyalara değil, sadece yiyecek ve içecekler *tuma* aktarır (*Daat Mikra*; bkz. 11:32-36 açk.).

8. Salyası saf birine değdiği takdirde – Doğrudan çeviriyle “*zav, saf birine tükürürse*”. Fakat insanlar normalde birbirlerine tükürmezler. Dolayısıyla burada verilmek istenen anlam, *zavın* tükürüğünün bile, onunla – hatta sadece üzerindeki giysiyle bile olsa – kazara temas eden bir kişiyi *tame* yaptığıdır (İbn Ezra; *Talmud* – *Nida* 55b; Raşi). *Zavın* tükürüğü *Av Atuma*

יֵא וְכֹל אֲשֶׁר

11

יִגְעֻבוּ הָזֶב וְיָדָיו לֹא־שָׁטָן בְּמִים וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בְּמִים

וְטָמֵא עַד־הָעֶרְבִי יֵב וְכָל־חֲרָשׁ אֲשֶׁר־יִגְעֻבֹן הָזֶב יִשְׁבֵּר

12

וְכָל־כְּלִי־עֵץ יִשָּׁטָן בְּמִים:

etmiştir? Amaç, kabın “bütününe” etki eden türdeki bir dokunuşu – yerinden kımıldatmayı (*Eset*) – vurgulamaktır. Dolayısıyla bu, *zavla* ilgili yeni bir kuralı öğretir: Normalde bir *zavın* kil bir kabın sadece dışına dokunması kabı *tame* yapmaz; ama eğer bu dokunuş kabın kımıldamasına neden olduysa, kap *tame* olur [ve bu, söz konusu dokunuş dolaylı olarak, örneğin bir sopanın yardımıyla gerçekleşmişse de aynı şekilde doğrudur; zira bu temas da kabın bütününe etki eden bir sonuca neden olmuştur] (*Torat Koanım*; Raşi; Malbim; *Yad – Mişkav Umoşav* 8:3; bkz. *Mişna – Kelim* 1:2, Rambam o.a.).

Bu kuralın geçerliliği sadece kil kapla sınırlı değildir. Eğer bir *zav* herhangi bir insan ya da eşyayı doğrudan temas etmeden de olsa yerinden kımıldatırsa, ona dokunmuş gibidir ve dolayısıyla onu *Rişon Letuma* konumuna getirir. Bu, *zava* [ve ona benzeyen diğerlerine (bkz. aşağıda *Sonuç* k.b.)] ait olup, başka hiçbir *tuma* kaynağında olmayan özel bir etkidir (*Yad – Mişkav Umoşav* 8:2; *Daat Mikra*) ve “*Tumat Eset – Kımıldatma Tuması*” olarak bilinir. Burada kil kapla ilgili kuralın ön planda tutulması, *zav* tarafından [dış tarafına yapılan bir etkiyle] kımıldatıldığı takdirde *tuma* kapma durumunun, [normalde sadece içinden *tame* olabilen] kil kaplar için “bile” geçerli olduğunu vurgulamak içindir.

Kırılmalıdır – *Mikveye* daldırılarak arındırılabilen metal ve tahta eşyalardan farklı olarak, kilden mamul çanak-çömlek, *mikvede* bile arındırılmaz. Onları arındırmak isteniyorsa, tek çare kırmaktır (bkz. 6:21; 11:33 açık.).

Tahta kap – Sadece tahta kap değil, normalde *mikveye* daldırılarak arındırılabilen diğer beş maddeden – deri, çuval bezi, metal, kemik ya da kumaştan – mamul her türlü eşya da bu kurala dahildir. Tahta ise bunlarla aynı sınıfta olduğu için, temsilci bir örnek olarak verilmektedir (*Daat Mikra*).

***Mikveye* daldırılır** – Ralbag. İbranice *Yişatef*. Burada da *Şetifa* sözcüğü kullanılmıştır (bkz. ö.p. açık.). Burada da, kap, *mikveye* daldırılmadan önce, üzerindeki her türlü kirin çıkarılması için iyice temizlenip durulanmalıdır (a.y., [5] numaralı açık.; Raşbam). Bu kaplar *mikveye* daldırıldığı günün batımıyla tamamen arınmış olur.

❧ Sonuç. *Zavın* kendisi, *Av Atuma* konumundadır ve dokunduğu her şeyi *Rişon Letuma* yapar. İstisnai olarak, üzerine oturduğu ya da yatdığı veya binicilik malzemesi olarak kullandığı [bunlara mahsus] eşyaları da *Av Atuma* derecesinde *tame* yapar [buna mahsus değilse, sadece dokunmuş gibidir]. Böyle bir oturma ya da yatma eşyasına dokunan saf kişinin hem bedeni hem giysileri *Rişon Letuma* derecesinde *tame* olur; arınmak için bedenini ve giysilerini *mikveye* daldırır ve gün batımıyla hepsi tamamen arınmış olur. Binicilik ekipmanına dokunan kişinin ise sadece bedeni *tame* olur, giysileri saf kalır. Oturma, yatma ya da binicilik eşyasını – temas etmeden de olsa – taşıyan, üzerinde uzanan, oturan, ayakta duran, ona yaslanan ya da asılan saf kişinin de, hem bedeni hem giysileri *Rişon Letuma* derecesinde *tame* olur; bunların *mikveye* daldırılması ve güneşin batmasıyla arınma tamamlanır.

Bunların yanında bir *zav*, bir kişi ya da eşyayı – doğrudan temas etmeden de olsa – yerinden kımıldattığı takdirde, onu *Rişon Letuma* derecesinde *tame* yapar. Bu *zava* [aşağıda açıklanan diğerlerine] mahsus bir *tuma* çeşididir. Buna bağlı olarak, örneğin bir tahterevallinin bir ucunda *zav*, diğer ucunda saf biri oturduğu takdirde, aralarındaki uzaklık ne kadar çok olursa olsun, saf kişi *tame* olur; zira *zav* tarafından kımıldatılmıştır (*Meam Loetz*).

Zava bağlı olup burada açıkça bahsedilmeyen bir başka *tuma* da “*zavın* üstünde bulunmuş” olan şeyler için geçerlidir. *Zavın* taşıdığı her şey *Rişon Letuma* derecesinde *tame* olur. Bu *tuma* çeşidine

¹¹ “Akıntı sahibinin, elleri[dahil tüm bedeni]ni *mikveye* daldırmadan değmiş olduğu herkes giysilerini *mikveye* daldırmalıdır; [böyle biri ayrıca] *mikveye* dalar ve gün batımına kadar *tame* kalır.

¹² “Akıntı sahibinin, içine dokunduğu kil bir kap kırılmalıdır. Her türlü tahta kap ise *mikveye* daldırılır.

11. Elleri[dahil tüm bedeni]ni – Tam çeviriyle “ellerini yıkamadan”. Beden için “yıkama” sözcüğü Tora boyunca *mikveye* dalmayı ifade eder (bkz. Şemot 19:10 açık.). Burada da verilmek istenen anlam *mikveye* dalma şeklindedir (*Torat Koanim*; *Yad* – *Mikvaot* 1:2). Buna göre, bir *zav*, akıntısı kesilmiş, aradan da yedi temiz gün geçmiş olsa bile, *mikveye* dalmadığı sürece, üzerindeki *tuma*, bu bölüm boyunca açıklanan her türlü gerektirmeyle birlikte aynen devam eder ve bu kişi, bu haliyle birine dokunduğu anda *tuma* aktarır (Raşi).

Buradaki kullanımda, normal *mikveye* dalış ifadesine göre iki farklılık vardır. Öncelikle, Tora’da bunu tanımlamak için genel olarak kullanılan fiil ***Rehitsu***’dır. Burada ise fiziksel durulanmayı ifade eden ***Şetifa*** fiili kullanılmaktadır. Ayrıca *mikveye* dalmanın söz konusu olduğu yerlerde tüm bedenden bahsedilmesine [ve burada da aslında bütün beden kastediliyor olmasına] karşın bu pasukta sadece “eller” vurgulanmıştır. Bu iki farklılık için bazı nedenler şöyledir: [1] El, vücutta, daima aktif olduğu için neredeyse hiçbir zaman örtülmeyen, en açıktaki iki yerden biridir [diğeri yüzdür]. Bu şekilde Tora bize *mikveye* dalışla ilgili bir kuralı öğretmektedir: *Mikvenin* suyu bedeninin her yerine ulaşmalıdır; fakat “her yer”den kasıt, en iyi “el” ile temsil edilen, vücudun tüm dış yüzeyidir. Burun içi ya da ağız içi gibi vücudun gizli yerlerine ise suyun ulaşması şart değildir (*Torat Koanim*; Raşi) [Yine de bu yerler de – örneğin dış araları – *mikveye* girmeden önce iyice temizlenmeli ve suyun içeri girmesi halinde bunların engel teşkil etmelerinin önüne geçilmelidir (*Talmud* – *Nida* 66b)]. [2] Burada *zavin* “dokunmasından” bahsedilmektedir ve bu fiili yapmak için en çok kullanılan organ eldir (Ramban; Abravanel). [3] *Mikveye* dalındığı sırada bedeninin tamamı suyun içine girmelidir; en ufak bir kısım – hatta tek bir el kadar küçük bile olsa – dışarıda kalırsa, dalma işlemi geçersizdir (krş. Ralbag; krş. *Yad* – *Mikvaot* 1:2. Çevirimiz bunu dikkate almaktadır; *The Living Torah*). [4] El, vücudun en becerikli hareket organı olduğu için, bazı zaman-

larda tüm vücudu tanımlamak için kullanılır. Örneğin “*zayıf elleri güçlendir*” (İyov 4:3) pasuğunda da, gerçek anlam, “gücsüz insanlara güç ver” şeklindedir (*Daat Mikra*). [5] Ayrıca her *mikveye* dalma işleminden önce, tüm beden, engel teşkil edebilecek her türlü kirden, ayrıca *tumaya* neden olan [örneğin sperma, *zav* akıntısı gibi] şeylerden, fiziksel olarak temizlenmelidir. Bunu en iyi yapacak organ eldir ve yapılan işlem normal fiziksel yıkanmadır [= ***Şetifa***] (Ramban; Rabenu Behaye; krş. Raşbam). Yıkanma işlemi tamamlandıktan ve beden tamamen temizlendikten sonra *mikveye* dalınarak manevi arınma gerçekleştirilir. Ama *mikveye* dalındığı sırada *tumaya* neden olan madde bedende hala mevcutsa, *mikve* bir işe yaramaz.

Mikveye dalma işleminin burada “ellerin yıkanması” terimiyle karşılanması, sembolik arınmayı gerektiren durumlarda *Netilat Yadayim* yapılmasına dair kurala da bir dayanak teşkil eder (*Talmud* – *Hulin* 106a; bkz. 11:34 açık.).

Mikveye dalması gereken bir kişi, bunu yapmadığı sürece, aradan yüz yıl geçse bile *tame* olmaya devam eder (*Torat Koanim*). Yani bu sadece *zav* değil, *mikveye* dalmayı gerektiren her türlü durum için de aynı şekilde geçerlidir.

12. İçine dokunduğu – Tam çeviriyle “ona dokunduğu”. Kullanılan sözcük “***Bo*** – *Ona*”, 6:21’de de kil kapla ilgili olarak kullanılmaktadır ve oradaki anlamı “içinde” şeklindedir. Zira kil kabın özünü belirleyen yanı, iç hacmidir ve *tuma* konusunda da gördüğümüz üzere, kil bir kap sadece iç hacmine giren bir *tuma* kaynağı nedeniyle *tame* olur; ama dıştan temas kil bir kabı *tame* yapmaz (bkz. 11:33 açık.). Dolayısıyla buradaki asıl anlam “içine dokunduğu” şeklindedir (*Torat Koanim*). Çevirimiz bu yöndedir (*The Living Torah*).

Ama yine de bir soru sorulmalıdır: Tora neden bunu açıkça söylememiştir? Neden “içine dokunduğu” yerine “ona dokunduğu” ifadesini tercih

- יג וְכִי־יִטְהַר הַזֶּבֶב מִזֻּבּוֹ וְסָפַר לוֹ 13
- שְׁבַעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ וּכְבֹּס בְּגָדָיו וּרְחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם חַיִּים וְטָהַר:
- יד וּבֵינָם הַשְּׁמִינִי יִקַּח־לּוֹ שְׁתֵּי תָרִים אֶן שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה וּבָא | 14
- לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּנְתַנֶּם אֶל־הַכֹּהֵן: מִן וְעָשָׂה אֹתָם 15
- הַכֹּהֵן אֶחָד חֲטָאת וְהָאֶחָד עֹלָה וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה
- מִזֻּבּוֹ: ס שְׂשִׁי שְׂבִיעִי כִשְׁהֵן מַחֻבְרִין מִן וְאִישׁ כִּי־תִצָּא מִמֶּנּוּ 16
- שְׁכַבְתָּ־זֶרַע וּרְחַץ בַּמַּיִם אֶת־כָּל־בְּשָׂרוֹ וְטָמָא עַד־הָעֶרְב:

avlunun içine giremez. Tıpkı *metsora* gibi, Nikanor kapısında bekler. (bkz. 14:11 açk.). Bu kural, *zav* ve *metsora* için olduğu gibi, *zava* ve *yoledet* için de aynı şekilde geçerlidir. Hiçbiri, bir önceki gün *mikveye* daldıktan sonra bile, gereken *korban* işlemleri tamamlanmadan bu kapıdan içeri giremez. Diğer *tuma* türlerinde ise kişi, *mikveye* dalana kadar bu sınırı geçemez; *mikveye* daldıktan sonra geçebilir (*Mişna – Kelim* 1:8, Rabi Pinhas Keati o.a.).

15. Onun için ... onarım sağlar – Bir *zav* iyileştiği zaman, *zav* konumuna gelmesine neden olan günahını telafi etmek için bir *Hatat-korbanı* getirmelidir. Bunun ardından bir de *Ola-korbanı* getirerek, iyileşmesini sağlayan Tanrı'ya olan şükranını ifade eder (Ramban). Bir *metsoranın* arınma prosedürü üç hayvan gerektirir; fakir bir *metsora* bile en azından bir hayvan getirmelidir. Fakat bir *zav* ya da *zava* (p. 25-28) sadece iki kuş getirir. Hayvanların *korban* işlemleri en azından birkaç *Koen*'in çalışmasını gerektirir; dolayısıyla bir *metsoranın* durumunda, bu kişinin halinin etrafta duyulması kaçınılmazdır. Yine de bu, bir *metsora* için utanç kaynağı değildir; zira günahı ve cezalandırılması da zaten herkesin görebileceği şekilde gerçekleşmiştir. Aksine, arınma sürecinin çok kişi tarafından bilinmesi onun için bir onur kaynağıdır; zira bu, günahının affedildiğinin, *Teşuva* yaparak yepyeni biri olmasının Tanrı tarafından onaylandığının işaretidir. Buna karşın *zav*'ın daha özel bir durumdur ve mahremiyeti ilgilendirdiği için Tanrı onun utanmasını istemez. Bu nedenle *zav* yalnızca kuş getirir ve bunların işlemleri için tek bir *Koen* yeterlidir (*Meşeh Hohma*).

16-18. Sperma Tuması.

16. Sperma çıkan – İsteği dışında (İbn Ezra); belki uyurken (böyle bir kişiye *baal keri* adı verilir). İsteği dahilindeki durum p. 18'deki cinsel ilişki bahsine dayandırılabilir veya buradan türetilir. “Çıkan” sözcüğünden de anlaşıldığı üzere, sperma sadece bedenin dışına çıktığında *tame* yapma özelliğine sahiptir; içerideyken *tame* yapmaz (*Mişna – Nida* 5:1-2; *Talmud – Nida* 43a).

Sperma Av Atuma derecesindedir. En az bir mercimek kadarı [bir görüntüye göre ise son derece az miktarı bile], ona dokunan ya da salgılayan kişiyi *Rişon Letuma* derecesinde *tame* yapar (*Mişna – Zavim* 5:11). Ama bu kişinin üzerindeki giysiler, spermayla temas etmediği sürece *tame* olmaz. Sperma temas etmeden taşıma halinde *tuma* aktarmaz (*Mişna – Kelim* 1:1; *Yad – Avot Atuma* 5:1); ayrıca kokuştuktan sonra temas halinde bile *tame* yapma özelliğini kaybeder (*Talmud – Şabat* 86b; *Talmud Yerusalmi – Şabat* 9:3).

Tora'nın *baal keri* ile ilgili bu *tumayı* öngörmesinin olası bir nedeni, Yisrael'in erkeklerine, temel amacı yeni nesiller yaratmak olan spermanın boşa gitmemesi için düşüncelerinin saf ve arı olmasına gayret etmekle yükümlü oldukları mesajını vermektir. Bunun ötesinde, *Bet-Amikdaş*'a gelmek ve/veya “kutsal” nitelikli yiyecekleri yemek için, insanın düşüncelerinin saf, temiz ve kutsal olmasına dair gereklilik vurgulanmaktadır. Nitekim Tora'nın verilmesi öncesinde yapılan hazırlıklar sırasında da, sperma nedeniyle oluşan *tuma* için önlemler alındığı görülmektedir (bkz. Şemot 19:10-15; *Daat Mikra*).

¹³ “Akıntı sahibi akıntısından kurtulduğunda, arınması için kendine yedi [temiz] gün sayar. [Sonra] Giysilerini *mikveye* daldırır; bedenini de kaynak suyuna daldırır ve [kısmen] arınmış olur.

¹⁴ “Sekizinci günde kendisine iki kumru ya da iki güvercin yavrusu alır ve Tanrı’nın Huzuru’na, Buluşma Çadırı’nın girişin[in karşısına] gelerek onları *Koen*’e verir.

¹⁵ *Koen* onları – birini *Hatat-korbanı*, diğerini de *Ola-korbanı* [şeklinde] – yapar. [Böylece] *Koen*, akıntısı[na neden olan hatası]ndan [adamı tamamen arındırarak], onun için Tanrı’nın Huzuru’nda onarım sağlar.

[49. Sperma Boşalması]

¹⁶ “Kendisinden sperma çıkan bir adam[la ilgili kanun şudur:] Tüm bedenini *mikveye* daldırır ve gün batımına kadar *tame* kalır.

“**Tumat Madaf** – *Hafif Tuma*” adı verilir (*Mişna* – *Zavim* 4:6).

Bu “*Sonuç*” başlıklı bölümde açıklanan “*zava* mahsus” tüm kurallar, aynı zamanda, onunla aynı sınıftaki *nida* (p. 20-23), *zava* (p. 26-27) ve [*nida* ile aynı konumdaki (12:2), “doğum yapmış kadın”=] *yoledet* için de geçerlidir.

Zav akıntısı en üst düzeyde bir *tuma* kaynağıdır. Genel olarak kişinin cinsel tutkularına hakim olmayıp onlara teslim olması nedeniyle ortaya çıkar. Bu nedenle Tora, bu konunun ciddiyetini vurgulamak ve Yahudiler’i dürtülerine hakim olma konusunda teşvik etmek amacıyla bu *tuma* şeklini öngörmüştür (*Daat Mikra*).

13-15. *Zavın* Arınma Süreci.

13. Akıntısından kurtulduğunda – Tam çeviriyle “*akıntısından arındığında*”. Fakat bu, arınma sürecinin sonrasındaki saf hale gelişini tanımlıyor olamaz; zira o sürece daha geçilmemiştir – *mikveye* dalmak, ancak yedi günlük bir bekleyişten sonra gerçekleşecektir (*Mizrahi*; *Sifte Hahamim*). Bu pasuğun bağlamındaki anlam, akıntının tamamen kesilmesidir. Bu, *zavın* arınma sürecine başlayabilmesi için vazgeçilmez şarttır (*Talmud* – *Megila* 8a; *Raşi*).

Arınması için yedi [temiz] gün sayar – İlk aşama, hiçbir akıntının olmadığı yedi günlük kesintisiz bir süre boyunca beklemektir (*Torat Koanin*; *Raşi*).

İbranice söz dizilimine göre, “*akıntısından*” sözcüğünün hemen ardından “*yedi gün sayar*” ifadesi gelmektedir. Bu da kişiyi “tam *zav*” sınıfı-

na sokan “[üç adet] *akıntısından*” biraz daha azının bile, yedi günlük bekleme süresini gerekli hale getirdiğini öğretir. Başka bir deyişle, iki kez akıntı görmüş kişinin de yedi gün beklemesine dair gerekliliğin kaynağı burasıdır (*Talmud* – *Megila* 8a; *Raşi* o.a.).

Kaynak suyuna – Tam çeviriyle “*yaşayan suya*” (*Yad* – *Mikvaot* 1:5; bkz. *Mişna* – *Mikvaot* 1:8, Rambam o.a.). Bu, *zava* özgü bir başka kuraldır. Arınması için özellikle bir doğal su kaynağına dalmalıdır. Kaynak suyu uzaktan bir kanal yardımıyla yakın bir yere getirilebilir (krş. *Mişna* – *Para* 8:11; *Yad* – *Para Aduma* 6:16).

[Kismen] – Zira bu noktada *Tevul Yom* sınıfındadır. Eğer iki akıntı nedeniyle *zav* olmuşsa, gün batımında tamamen arınmış olacaktır. Eğer üç akıntı nedeniyle *zav* olmuşsa, gün batımında *Mehusar Kipurim* konumuna gelecek ve ertesi gün gerekli *korban* işlemleri gerçekleştirildikten sonra tamamen arınmış olacaktır (terimler için bkz. 7:7 açık.).

14. Sekizinci günde – Gündüz vakti (14:2 açık.). Bu pasuk sadece üç gün ya da daha kısa süre içinde üç *zav* akıntısı görmüş bir kişinin yapacaklarını tanımlamaktadır. İki akıntı görmüş biri ise *korban* getirmez (*Talmud* – *Megila* 8a).

İki kumru ya da ... güvercin yavrusu alır – Bir *zavın*, arınma sürecinin bir parçası olarak *korban* getirmesine dair gereklilik, Tora’nın 613 mitsvasından biridir. *Mitsvat Ase* No 85 (*Sefer Ahinuh*).

Buluşma Çadırı’nın girişi[nin karşısına] – Henüz *Mehusar Kapara* konumunda olduğu için,

- 17 יו וְכַל־בֶּגֶד וְכַל־עוֹר אֲשֶׁר־יְהִיָּה עָלָיו שְׂכַב־תִּזְרַע וְכַבֵּס בְּמִים
- 18 וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: יָהּ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אִתָּהּ שְׂכַב־תִּזְרַע
- 19 וְרָחֲצוּ בְּמִים וְטָמְאוּ עַד־הָעֶרֶב: פ יָמָּה וְאִשָּׁה כִּי־תִהְיֶה זִכָּה
- דָּם יְהִיָּה זִכָּה בְּבִשְׂרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ וְכַל־הִנָּגַע בָּהּ
- טָמֵא עַד־הָעֶרֶב:

veye girmek ise, olumlu bir uygulama olmasına karşın, *Bet-Amikdash* tekrar kurulana kadar şart değildir. Bunun yerine beden aktif bir *tuma* kaynağından tamamen temizlendikten sonra, eller bir kaptan sağ ve sol ele birer birer olmak üzere toplam üçer kez dökülen suyla yıkanır ve bu yeterlidir.]

19-28. Nida ve Zava. Bu paragraf Yahudi ev ve ailesinin kutsiyetinin temelidir. Burada “*Nida – Adet Gören Kadın*” ve “*Nidut – Kadının Kocasından Fiziksel Ayrılığı*” ele alınmaktadır.

Bu mitsvanın “*Taarat Amışpaha – Aile Saflığı*” olarak anıldığını bilmek önemlidir. Dolayısıyla tıpkı bir erkekle bir bayanı evlilik bağıyla araya getiren törenin “*Kiduşin – Kutsallaştırma*” şeklinde anılması gibi, evlilikte cinselliği belirli bir çerçeve ve perspektif içine sokan *Nida* kuralları da “saflık” tabiriyle dile getirilir. Bu da bir tesadüf değildir. Hepimiz cinselliğin ve cinsel ilişkinin, çok kolay bir şekilde yozlaşıp insanı insanlıktan çıkararak son derece alçak düzeylere düşürecek güce sahip kavramlar olduğunu biliriz. Yahudilik, böylesine riskli bir dürtüye bağlı olan cinselliği, evliliğin kutsiyetinin uzun yıllar boyunca hiç eksilmemesi, aksine sürekli güçlenmesi için, kutsal bir perspektif içinde görür. Bu sayede, yeni bir aileyi filizlendiren, gelecek nesillerin yaratılmasını sağlayan bu çekirdek, ailenin ve onu oluşturan ortakların sürekli bir saflık tavrı içinde olmasıyla, sağlam köklü bir ağaca dönüşecektir. Bu saflığın korunmasında öncülüğü, yüzyıllar boyunca Yahudi kadınları yapmış, konunun ne büyük öneme sahip olduğunu biz yeni nesillere öğretmek istercesine, bu uğurda sıklıkla büyük zorlukları göze almış ve kişisel fedakarlıklarda bulunarak, evlerini kutsiyetin zirvesinde kurmuşlardır.

Daha önce de belirtildiği üzere, bir erkekte oluşabilen *tumanın*, *Bet-Amikdash*’ın mevcut olmadığı ve dolayısıyla kutsiyeti korunması gereken özel

yiyecek ve eşyaların bulunmadığı günümüzde, pratikte uygulaması bulunmamaktadır. Öte yandan, kadınları ilgilendiren *Nida* kuralları, özellikle karı-koca ilişkisi açısından, hala geçerliliğini korumaktadır. Bu paragraf iki benzer, ama farklı konu içermektedir. İlki *Nida*, ikincisi de *Zava* ile ilgilidir.

Konunun gelişiminde de açıklanacağı üzere, *Nida* ve *Zava*, kan akıntısına bağlı, ama farklı kurallara sahip iki farklı durumdur. Örneğin tıpkı erkeklerde (*zav*) olduğu gibi, *zava* konumundaki bir kadının da belirli bir durumda, arınma işleminin sonunda bir de *korban* getirmesi gerekir. Tora, bir kadının gördüğü kanamanın adet kanaması sınıfında değerlendirilip değerlendirilmemesi konusunda zamansal bir ayırım yapmıştır. Hahamlarımız, Moşe’ye Sinay’da öğretilmiş bir kural (*Alaha LeMoşe MiSinay*) olarak, bir ay içinde, belirli bir 11 günlük süre dışındaki kanamaların adet kanaması sınıfında sayıldığını öğretirler. Şöyle ki: Adet kanaması başlayan bir kadın için, kanama, başladığı günden itibaren ilk yedi gün için *Nida* kuralları çerçevesinde değerlendirilir. Ondan sonraki 11 gün içinde [yani sekizinci günden on sekizinci güne kadar olan sürede] gerçekleşen kanamalar ise *Zava* kurallarına göre değerlendirilir. Bu 11 gün bittikten sonra kanama gerçekleşirse tekrar *Nida* kuralları devreye girer.

Fakat adet kanamasının da kadından kadına, hatta aynı kadın için aydan aya farklılık gösterebildiği bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla *Talmud*, bir kadının ne zaman *nida* ne zaman *zava* olduğunu ayırt etmenin, sadece konunun uzmanı olan kişilere mahsus olduğunu belirtir. *Zava* ile ilgili bazı kurallar, *nidaya* göre daha ağırdır. Bu nedenle, söz konusu belirsizlik durumuna bağlı olarak, benzer her durumda olduğu gibi, riske girilmez. Sonuç olarak Hahamlarımız, *zava* kurallarından bazılarının, her kadın için geçerli olması gerektiğine karar vermişlerdir. Tarih boyunca

¹⁷ “Üzerinde sperma bulunan her giysi ya da deri, *mikveye* daldırılır ve gün batımına kadar *tame* kalır.

¹⁸ “Bir kadın, bir erkekle sperma [aktarımı amacıyla] yattığında, [ikisi de] *mikveye* dalarlar ve gün batımına kadar *tame* kalırlar.

[50. Adet Kanaması]

¹⁹ “Akıntısı olan bir kadın – ki akıntısı, bedeninde [her türlü] kan [şeklinde] olabilir – yedi gün boyunca ayrılık halinde olacaktır. Ona dokunan herkes, [*mikveye* dalar. Yine de] gün batımına kadar *tame* kalır.

Tüm bedenini *mikveye* daldırır – Bu, şimdiki bağlamda verilmiş olan, ama aslında her türlü arınma dalışını ilgilendiren genel bir kuraldır: *Mikveye* dalması gereken herkes, “tüm bedenini” daldırmalıdır. Burada ayrıca bir *mikvenin* içermesi gereken suyun hacmi ile ilgili genel bir kural da verilmektedir: Bir *mikvenin* içinde, içine giren bir insanın hacmini “etkisiz hale getirecek” kadar su olmalıdır. Bu, insanın “tüm bedenini” kaplayacak kadar su anlamına gelir. Kabaca bu, insanın bedeninin hacminin iki katı kadardır. Hahamlarımız bu asgari ölçünün 40 *sea* [yaklaşık 700-750lt.] olduğunu söylerler (11:36 açık.). Bir kişi *mikveye* daldığı zaman, tek saç teli bile suyun dışında kalmamalıdır (krş. *Talmud* – *Eruvin* 4b).

Sperma salgılayan bir kişinin hem *tame* hem de *tuma* kaynağı olması ve buna bağlı tüm kurallar Torâ’nın 613 mitsvasından biridir. *Mitsvat Ase* No. 86. Bu gibi bir durum, ancak bedensel zevke dair düşünceler sonucunda ortaya çıkar. Tora bu nedenle bizlere bu dünyadaki esas amacın fiziksel zevkler değil, zihinsel gelişim ve Tanrı’ya ibadet olduğu mesajını verme amacıyla, bu konuda *tumayı* öngörmüştür. Dolayısıyla uyku sırasında böyle bir kirlilik yaşayan kişi, *mikveye* daldıktan sonra gün batımıyla arınana kadar, bu konuya yoğunlaşmak üzere *tame* olur ve etrafıyla olan ilişkilerini sınırlar (*Sefer Ahinuh*).

17. Giysi ya da deri – Bunlar örnek niteliğindedir; zira insan bunları giysi olarak kullandığından, spermanın bulaşma olasılığı en sık görülen şeyler bunlardır (Giysi = kumaş). Ancak bunların yanında metal, kemik, ağaç ve çuval bezinden mamul eşyalar da *tuma* kapar ve [üzerindeki sperma tamamen silindikten sonra] *mikvede* arındırılabilir. Kil kaplar da [yalnızca iç hacimlerinden olmak kaydıyla] *tuma* kapar; ama *mikvede* arındırılmaz; sadece kırıldığı takdirde saf hale gelir (*Daat Mikra*).

18. Bir kadın ... *mikveye* dalarlar – Pasuğun

devamındaki kural her ikisini de ilgilendirmesine karşın, burada ön planda olan kadındır; zira erkeğin sperma salgısı nedeniyle *tame* olduğu, p. 16’dan anlaşılabilir. Dolayısıyla yeni kural özellikle kadınla ilgilidir. Vücuduna sperma girmiş bir kadın da, tıpkı bedeninden sperma çıkmış erkek gibi *Rişon Letuma* derecesinde *temeadır*.

Bilinen *tuma* kanunlarına göre sperma sadece beden dışı yüzeyine değdiği takdirde *tuma* aktarır. Ancak vücudun içinde olduğu sürece *tuma* aktarmaz. Dolayısıyla spermanın tamamen beden içinde kaldığı bir ilişkiden sonra, kadının *mikveye* dalmasının gerekli olmaması gerekirdi. Fakat Tora burada, özel bir kural vererek, ilişkinin ta kendisinin, sperma içeride kalsa bile, kadını [da tıpkı erkek gibi] *temea* yapacağını söylemektedir. Bu, bilinen *tuma* kurallarına göre istisna niteliğinde olduğu için bir “**Gezerat Meleh** – **Kral Hükmi**”dür (*Torat Koanim*; *Talmud* – *Nida* 41b; Raşi). Dolayısıyla tıpkı erkek gibi, kadın da ilişki sonrası *mikveye* dalar ve gün batımıyla birlikte tamamen arınmış olur. İlişkiyi takip eden üç gün içinde sperma kadının bedeninden geri atıldığı takdirde, kadın tekrar *temea* olur (krş. Şemot 19:11 açık.).

[Not: Önce de belirtildiği üzere tüm *tuma* kuralı, özellikle *Bet-Amikdaş* döneminde kutsal yiyecekler ve uygulamalar konusunda sınırlama gerektirdiği için özel bir öneme sahipti. Günümüzde ise *Bet-Amikdaş*’ın yokluğunda, *tuma* konusunda uygulanması kaçınılmaz olmaya devam eden kurallar, bir *Koen*’in bir ölüyle temas etmemesi, aynı çatı altında olmaması ve mezarlığa girmemesi; ayrıca bir kadının adet dönemi ile ilgili kurallar doğrultusunda, bu dönem ve ertesindeki bir hafta boyunca fiziksel olarak eşinden ayrı olması ve tekrar bir araya gelmeden önce *mikveye* dalmasından ibarettir (bkz. p. 25-28 açık. *Zava* k.b.). Cinsel ilişki ya da bedenden sperma salgılanması sonrasında *mik-*

Nida konumundaki bir kadın, [günümüzde uygulanan kurallara göre de] *mikveye* dalıp arınana kadar olan süre boyunca eşiyle fiziksel temastan uzak durmalıdır. Bu dönem boyunca ikisini yakınlıştırabilecek ve sonunda ciddi bir yasak niteliğindeki ilişkiye yol açabilecek hiçbir davranışta bulunmamak gerekir (krş. 18:19). Rabi Meir, Tora'nın adet dönemi için ayrılığı ön görmesinin pratik bir yararına işaret eder: Bir erkek, eşiyle canı çektiği her zaman birlikte olduğunu gördüğü takdirde, eşi onun gözünde değerini yitirebilir. Tora bu nedenle söz konusu ayrılığı ön görmüştür. Zira bu şekilde erkek, eşinin sadece bir beden değil, aynı zamanda bir ruh, bir insan olduğunu takdir edecektir. Fiziksel temasın olmadığı, buna veya bununla ilgili düşüncelere yol açabilecek davranışlardan kaçınıldığı bir ortamda insanın gerçek kişiliği ön plana çıkar.

İnsanların sevgilerini fiziksel olarak gösterme ihtiyacı olduğu tartışılmaz. Gerçekten de bu, Tora'nın bakış açısıyla da en yüksek, en kutsal sevgi ifadesi olarak kabul edilir. Fakat bir şey ne kadar kutsalsa, gerekli sınırlamaların olmadığı bir ortamda o kadar bayağı ve aşağılık hale gelebilir. Kutsiyet bir amaç olduğu zaman, sınırlar vazgeçilmez bir koşuldur (bkz. 11:44). Buna bağlı olarak bir çift arasındaki fiziksel temas da sınırlanmadığı, sürekli hale geldiği takdirde anlamını yitirecektir. Öte yandan *Taarat Amışpaha* kurallarına riayet eden tüm çiftlerin de tanıklık edeceği şekilde, *nida* dönemindeki fiziksel ayrılık sayesinde, çift arasındaki diyalog artar, yaşamdaki kutsal amaçların fizikselliliğin gölgesinde kalmasının önüne geçilir ve *mikveye* dalışın ardından tekrar bir araya gelindiğinde, bunun tıpkı evlilik günündeki gibi bir yenilik hissiyle gerçekleştiğine tanık olunur (krş. *Talmud – Nida* 31b).

Tora, *nida* ve *zavanın* arınma amacıyla *mikveye* dalması gerektiğinden açıkça bahsetme gereği duymamıştır. Zira bu son derece köklü uygulama, Sözlü Gelenek'le bilinmekte, anlaşıldığı kadarıyla Atalar döneminden beri zaten uygulanmaktaydı (krş. Bereşit 35:2; İbn Ezra'nın da işaret ettiği üzere, oradaki "*kendinizi saflaştırın*" ifadesi, *mikveye* dalıp arınmayı ifade etmektedir).

☞ Günümüzdeki Uygulama. Tüm açıklamalarda verilen detaylar, [günümüzdeki uygulamanın açıklandığı vurgulanmadığı sürece] Tora'nın metninde verilen çiğ kanunun açıklamalarıdır. Günümüzdeki uygulama ise şöyledir.

Herhangi bir zamanda meydana gelen en ufak rahim kanaması, kadını *temea* yapar. Kanama devam etsin ya da etmesin, toplamda kanama zamanına ayrılan en az beş gün [ve eğer kanama beşinci günde bitmediyse, bitene kadar] beklenir. Bu sürenin bitiminde gün batımına doğru kadın kendisini kontrol eder. Eğer kanama tamamen durmuşsa, yıkanır, beyaz iç çamaşırları giyer ve beyaz yatak takımları düzenler [buna "*Efsek Taara – Saflık Ayrımı*" adı verilir]. Ertesi günden itibaren yedi günlük bir süre boyunca bekler. Beyaz iç çamaşırı ve yatak takımları kullanması gereken bu süre boyunca her gün sabah ve akşam kanama olup olmadığını kontrol eder. Son günün akşamı yapılan kontrolde de kanama olmadığı kesinleşirse, o gece *mikveye* dalar ve saf haline geri döner. Kanamanın başladığı andan *mikveye* dalana kadar olan süre boyunca kadın ile kocası tüm fiziksel teması keser.

[Notlar: [1] Burada tanımlanan, en ortalama durumdur. Konunun birçok yan detayı mevcuttur. Bazı durumlarda uygulama daha katı ya da daha hafif olabilir. Bu nedenle, söz konusu kurallar, işin uzmanı kişilerden mutlaka öğrenilmelidir. [2] Bu uygulama, Tora'nın çiğ kanununa aykırı değildir. Aksine Hahamlarımız tarafından o kuralların ihlaline yol açabilecek riskleri giderecek ve o kuralları kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. [3] *Nida* kuralları sadece evli kadınları ilgilendirir. Dolayısıyla evliliğe hazırlanan genç kızlar (ve erkekler) bu kuralları öğrenmeye evliliğe birkaç ay kala başlamalıdır; daha önce değil. Evlenmemiş bir genç kız, düğünü öncesinde *mikveye* dalana kadar *nida* sınıfındadır.]

Ayrılık halinde – İbranice *BeNidata*. Yani "*nida konumunda*". *Nida* sözcüğü tam anlamıyla "ayrı; uzakta" anlamına gelir (Raşi). Adet dönemindeki bir kadın, arınma sürecini tamamlayana kadar eşinden fiziksel açıdan "ayrı ve uzak" olması gerektiği için bu sıfatla anılır (Saadya Gaon; Raşbam; krş. *Targum Onkelos*). Ayrıca *Bet-Amikdaş* döneminde iken, sadece kocası değil, diğer herkesle de fiziksel teması, içinde bulunduğu *tuma* konumu nedeniyle sınırlıydı. Zira burada da görüldüğü üzere, *nida* konumundaki bir kadın, dokunduğu kişi ve nesnelere *tuma* aktarır (Raşi; *Rashi – The Sapirstein Edition*).

Bir kadın, normal adet dönemi içinde, kanaması başladığı andan itibaren, son derece ufak bir kan damlası gelmiş olsa bile, otomatik olarak yedi gün boyunca *temea* olur (*Torat Koanin*; Raşi;

Tanrı'ya olan sadakatlerini erkeklerden çok daha üst düzeylerde kanıtlamış olan Yahudi kadınları da, söz konusu kararı olumlu karşılamış ve *zava* uygulamasının gerektirdiği bazı ek kısıtlamaları sevgiyle kabullenmişlerdir. Nihayet, günümüzde uygulanan *nida* kanunları, *Talmud* ve *Şulhan Aruh*'ta tanımlandığı şekli ile, Tora metninin tanımladığı *nida* ve *zava* kurallarının bir kombinasyonudur. Bu durumda, günümüzde bir Yahudi ailesi, *Taarat Amışpaha* konusundaki kuralları, Tora'nın salt metnine dayandırmamalı, bu hayati öneme sahip konuyu, *Şulhan Aruh*'ta açıklanan şekliyle öğrenip uygulamalıdır. Bu amaçla her evli çiftin, *Taarat Amışpaha* konusunu konunun uzmanı bir Haham'dan öğrenmesi, Yahudi Ailesi'nin ve dolayısıyla tüm Yahudilik'in temelini oluşturan bu konuda hayati hatalar yapılmasını önleyecektir.

Bunu akılda tutarak, *nida* ve *zavanın* çiğ Tora kurallarına göre uygulamasını içeren bu paragrafin açıklamasına geçebiliriz. Tora bu bölümde sadece *nida* ve *zavaya* bağlı olan *tuma* kurallarını ele almaktadır. Bu kurallar doğrultusunda, açıklanan şekilde *tame* olan kişinin, kutsiyetle haşır neşir olmadan önce gerekli arınma sürecinden geçmesi gerekir. *Bet-Amikdaş*'ın yokluğunda bizi daha yakından ilgilendiren, *nida* halindeki bir kadınla ilişki hakkındaki yasak ise, diğer yasak ilişkilerin listelendiği *Perek 18* ve *20*'de verilmektedir.

Tekrar vurgulamak gerekir ki, günümüzde uygulanan kurallar burada tanımlananlara göre farklılık gösterir. Okuyucu bunu dikkate almalıdır. Günümüzdeki uygulamalar, yeri geldiğinde özellikle vurgulanarak açıklanacaktır.

19-24. Nida. Bu ilk bölüm kadının normal adet döneminden bahsetmektedir. *Zava* konusu ise sıradaki kısımdadır. Girişte de belirtildiği üzere *nida* ve *zava* arasındaki fark, rahim kaynaklı kanamanın vaktinden kaynaklanmaktadır. Eğer kanama normal adet döneminde gerçekleşirse, kadın *nida* statüsündedir. Eğer bunun dışındaki 11 günlük süre içinde gerçekleşirse kadın *zava* konumunda olabilir.

19. Bedeninde – Bedenin herhangi bir yerindeki değil, özellikle rahimden kaynaklanan bir kanamadan bahsedilmektedir (krş. 20:18). Dolayısıyla sadece böyle bir kanama kadını *temea* yapar (*Torat Koanim*; Raşi). Ayrıca “*bedeninde*” sözcüğü, bu kanamanın, kadının vücudundan dışarı çıkması bile, *tumaya* neden olduğunu öğretir

(*Talmud* – *Nida* 41b). Bir kadın bunu bedeninde hissettiği anda *temeadır* (*Mişna* – *Nida* 5a). Erkeklerde ise *zav* akıntısı ya da spermanın *tumaya* neden olması için, bedeni terk etmesi gerekir (bkz. p. 2 açk.). Benzer şekilde kadının bedenine aktarılmış spermanın ilk üç gün içinde geri atılması da *tumaya* neden olur (*Talmud* – *Nida* 41b).

Akıntısı [her türlü] kan [şeklinde] olabilir – Bahsedilen akıntı, kan akıntısıdır. Kadını *temea* yapacak olan tek akıntı kırmızı renktedir (*Talmud* – *Nida* 19a; Raşi). Her ne kadar kadını *temea* yapabilecek beş farklı kırmızı tonu varsa da (*Yad* – *İsüre Biya* 5:1; *Şulhan Aruh* – *Yore Dea* 188) bunların hepsi “kan” sınıfındadır. [Hatırlanacağı üzere, erkeği *tame* yapan salgılar – sperma ve *zav* akıntısı – beyaz tonlarındadır. Dolayısıyla her ne kadar aynı köke sahip olsalar da “*zav*” ve “*zava*” (aynı şekilde “*nida*”) akıntıları, tamamen farklı akıntı türleridir (Raşbam; Rabenu Behaye)].

“*Olabilir*” şeklinde çevrilen sözcüğün tam çevirisi “*olacaktır*” şeklindedir. Bu da rahimden gelen bir kanın her durumda *tame* olduğuna işaret eder. Başka bir deyişle, ister yaş, isterse de kurumuş olsun, böyle bir kan, daima *tame* “*olacaktır*” (*Talmud* – *Nida* 54b). Bu kan, *Av Atuma* derecesinde *tamedir* (a.k. 7a).

Yedi gün boyunca – İlk damlanın geldiği gün ilk gün kabul edilir. Bu, gün batımından yarım saat önce olmuşsa bile bir gün tamamlanmıştır. Onu takip eden altı gün batımı gerçekleşene kadar bir *nida*, *temeadır* (krş. *Talmud* – *Pesahim* 90b) ve bu sürenin bitiminde, [tıpkı bekleme süresini tamamlamış doğum yapan kadın gibi (13:2 açk.)] *mikveye* geceleyin dalar; giysilerini de *mikveye* daldırmalıdır (*Daat Mikra*).

Zava ve *nida* arasındaki farklardan biri de bu konudur. *Nida* zamanında en ufak bir damla bile, [hatta ardından hiç kanama olmasa da (*Torat Koanim*; Rabenu Behaye)] kadını yedi gün boyunca *temea* yapar. *Zava* döneminde [= *nida* dönemini takip eden 11 günlük sürede] ise azami iki gün sürekli kanaması olan bir kadın bile ertesi gün *mikveye* dalabilir. Dolayısıyla *nidanın zavaya* göre ağır olduğu nokta budur. Öte yandan, *zava* döneminde en az üç günlük bir kanama, ayrıca, kanamanın sona ermesini takip eden yedi günlük bir bekleme süresini gerektirir. *Nidada* ise *nida* dönemini oluşturan yedi günün ötesinde *tuma* yoktur [ve kanamada sonraki 11 güne sarkma olursa *zava* kriterleri devreye girer]. Bu da *zavanın nidaya* göre ağır olduğu noktadır.

- נ וְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדְתָּהּ יִטְמָא וְכָל 20
- אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא: כֹּא וְכָל־הַנֶּגַע בְּמִשְׁכַּבָּהּ יִכָּבֵס בְּגָדָיו 21
- וְרִחֵן בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: כֹּב וְכָל־הַנֶּגַע בְּכָל־כְּלֵי אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב 22
- עָלָיו יִכָּבֵס בְּגָדָיו וְרִחֵן בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: כֹּג וְאִם 23
- עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא אֹן עַל־הַכְּלֵי אֲשֶׁר־הוּא יִשְׁבֶּת־עָלָיו בְּנִגְעוֹ־בּוֹ 24
- יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: כֹּד וְאִם שָׁכַב יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ וְתִהְיֶה נִדְתָּהּ
- עָלָיו וְיִטְמָא שְׁבַע־יָמִים וְכָל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא: ס

eşyası değil, bir “binicilik ekipmanı” ile ilgili kuralı vermektedir [ve pasukta bundan “*üzerine oturduğu eşya*” ifadesiyle bahsedilmektedir. Ayrıca önceki pasuktaki kural, bu binicilik ekipmanının sadece üzerinde bulunulması durumunda da geçerlidir]. Bu durumda tezat da yoktur. Zira – tıpkı *zavda* olduğu gibi, onunla tamamen aynı konumda olan *nida* da – bir binicilik ekipmanına ağırlığını verdiği takdirde ona özel bir *tuma* aktarır ve bu eşyaya “sadece dokunan” birinin, giysileri değil, yalnız bedeni *tame* olur (krş. p. 10 açk.; p. 12 açk., *Sonuç* k.b.; krş. *Sefer Zikaron*). Ana metindeki çevirimizi, bu açıklama doğrultusundaki açıklayıcı parantezlerle genişlettik (krş. *Raşbam*).

Nida konusunda binicilik ekipmanından bu şekilde kapalı olarak bahsedilmesinin olası bir nedeni, biniciliğin daha çok erkeklere ait bir aktivite olmasıdır. Fakat bu eşyalara ağırlığını verdiği takdirde, bu kurallar, *nida* sınıfındaki bir kadın için de geçerlidir (İbn Ezra; krş. *Talmud – Pesahim* 3a).

Alternatif olarak pasuk şu anlama gelebilir: “Eğer bir kişi, *nida* konumundaki kadın bir oturma ya da yatma eşyasının üzerinde olduğu anda bile olsa, o eşyanın üzerine oturur ya da yatarsa, önceki pasuktaki durumdan daha ağır bir kanun geçerli değildir. Tıpkı oradaki gibi, *mikveye* daldıktan sonra sadece akşama kadar *tame* kalır” (*Daat Mikra*). Veya “Bu konudaki tüm *tumanın* temeli olan kan (p. 19) yatağın üzerindeyse veya [kadının] üzerinde oturduğu eşyanın üzerindeyse, [bir kişi, bu kana] dokunması halinde *tame* olur” (*Sefer Arikma*).

24. [Buna rağmen] – Yani “*Nida* bir kadının yedi gün boyunca *temea* olduğu bilinmesine rağmen,

kocası [durumun farkında olmadan bile olsa] onunla ilişkiye girerse...”. Alternatif olarak “Aynı eşya üzerinde oturmak veya uzanmak, bu kişiyi [*mikveye* dalması şartıyla] sadece akşama kadar *tame* yapmasına rağmen, kadınla [durumun farkında olmadan bile olsa] yattığı takdirde *tuma* daha ağırdır ve bir değil, yedi günlük *tuma* söz konusudur” (*Daat Mikra*).

Bir adam onunla yatarsa – Böyle bir kişiye “*Boel Nida – Nida İle Yatan*” adı verilir.

Adamın üzerine [de bulaşır] – Bunun anlamı, erkeğe, kadının “sadece o andaki durumunun” bulaşması değildir. Adam, *nidanın* gerektirdiği *tuma* durumuna “en baştan” başlar. Örnek olarak bu yasak ilişki, kadının adet döneminin beşinci gününde gerçekleştiği takdirde, kadın iki gün daha bekleyip kanaması da durduğu takdirde *mikveye* dalar ve saf hale gelecektir. Erkek ise, [pasuğun devamında söylendiği şekilde] yedi güne en başından başlar ve sıradaki yedi gün boyunca, tıpkı bir *nida* gibi, *Av Atuma* derecesinde *tame* olur. Bu sürenin bitiminde *mikveye* dalar ve arınır. Bunu yapana kadar ise, tıpkı *nida* konumundaki bir kadın gibi *tamedir*. Fakat bir konuda ondan farklıdır (bkz. *Üzerine uzandığı yatak* k.b.).

Burada elbette konunun sadece *tuma* açısından durumu açıklanmaktadır. Öte yandan, kadın *nida* halindeyken gerçekleşen bu ilişki, çok ciddi bir yasağın ihlali anlamına gelir (bkz. 18:19 ve 20:18).

Yine de ceza, sadece bunun bilinçli yapılması durumunda geçerlidir. Öte yandan eğer hiçbir şey yokken başlanan ilişki sırasında beklenmedik bir

²⁰ “[Böyle bir kadının,] Bu ayrılık hali süresince üzerine uzandığı her şey *tame* olur; üzerine oturduğu her şey *tame* olur. ²¹ [Onun] Yatağına dokunan herkes, giysilerini *mikveye* daldırmalıdır; [böyle biri ayrıca] *mikveye* dalar ve gün batımına kadar *tame* kalır.

²² [Onun] Üzerine oturduğu herhangi bir eşyaya dokunan herkes, giysilerini *mikveye* daldırmalıdır; [böyle biri ayrıca] *mikveye* dalar ve gün batımına kadar *tame* kalır.

²³ [Aynı gereklilik, bir kişi] Yatağın üzerindeyse veya [kadının] üzerine oturduğu [binicilik amaçlı] eşyanın üzerindeyse [de geçerlidir. Fakat binicilik ekipmanına sadece] dokunması halinde [yalnız bedeni *tame* olur. *Mikveye* dalmalıdır. Yine de] akşama kadar *tame* kalacaktır.

²⁴ “Eğer bir adam onunla yatarsa, onun ayrılık hali [adamin] üzerine [de bulaşır ve bu kişi] yedi gün boyunca *tame* olacak, üzerine uzandığı her yatak da *tame* olacaktır.

Malbim). Bu *tumanın* derecesi, *zavdaki tumanın* derecesi ile tamamen aynıdır (bkz. p. 12 açık., *Sonuç* k.b.). Bu nedenle geleneksel olarak saf kalması gereken eşyalardan ve kişilerden kendini ayırmak zorundadır. Kanaması bu yedi gün bitmeden önce dursa bile, *tuma* süresi kısalmaz. Ama bu yedi gün boyunca sürekli kanama olup, yedinci gün güneş batmadan önce kesilirse, hemen o gece *mikveye* dalıp normal saf durumuna dönebilir. Yedinci günün ötesinde oluşan bir kanama söz konusu olursa, *zava* kuralları işlerlik kazanır (p. 25-28).

Ona dokunan herkes ... *tame* kalır – Giysilerini arındırmak istiyorsa onları da *mikveye* daldırmalıdır (*Daat Mikra*).

Tora bir *nidanın* nasıl arınacağı konusunda hiçbir şey söylemekte değildir. Rav Yeuday Gaon bu kanunun kolayca türetilebileceğini söyler. Zira *nidaya* dokunan bir kişi bile *tame* oluyor ve arınmak için *mikveye* dalması gerekiyorsa, *nidanın* kendisi de [bu konuma ayrılan yedi günlük sürenin bitiminde, akıntı da durduğu takdirde] elbette *mikveye* dalarak arınmalıdır (Rabenu Behaye).

Nida halindeki bir kadının hem *temea* hem de bir *tuma* kaynağı olması ve buna bağlı kurallar, Tora’nın 613 emrinden biridir. *Mitsvat Ase* No 87 (*Sefer Ahinuh*).

20. Ayrılık hali süresince – Bu süre bittikten sonra *mikveye* dalıp arınana kadar (*Yad – İsure Biya* 4:3).

Uzandığı ... oturduğu – Buna mahsus eşyalardan bahsedilmektedir (p. 4 açık.). Bu eşyalar *Av Atuma* düzeyinde *tame* olurlar.

21. Yatağına dokunan herkes – Böyle bir kişi ve üzerindeki giysileri, *Rişon Letuma* derecesinde

tame olur. Aynı şey, sıradaki pasuk için de geçerlidir (*Daat Mikra*).

23. Pasuğun tam çevirisi şöyledir: “Ve eğer [bu kişi] Yatağın üzerindeyse veya [kadının] üzerine oturduğu eşyanın üzerindeyse, ona dokunması halinde [*tame* olur. *Mikveye* dalmalıdır. Yine de] akşama kadar *tame* kalacaktır”. Buradan, tıpkı bir *zavda* olduğu gibi, bir *nidanın* da oturduğu ya da yattığı oturma ya da yatma eşyasının, “üzerindeki” kişinin de *tame* olduğu görülmektedir. Pasuğun devamında “ona dokunması halinde akşama kadar *tame* olur” denmektedir. Oysa yatak ve oturma yerine dokunulduğu takdirde hem bedenin hem de giysilerin *tame* olduğu, önceki iki pasukta zaten söylenmiştir. Burada ise sadece “dokununca *tame* olur” denmesi önceki iki pasuğa göre iki sorun ortaya koymaktadır: [1] O pasuklara göre tezat vardır; zira orada giysilerin de *tame* olduğu söylenmiştir, burada ise giysilerden bahis yoktur. Daha da zor olanı; [2] gereksiz bir tekrar söz konusudur. Öyle ya; hem oturma hem de yatma eşyasına “dokunma” ile ilgili *tumadan* önceki iki pasukta bahsedildiğine göre burada bunu tekrar etmeye ne gerek vardır?

Raşi, *Torat Koanim*’e dayanarak, bu iki soruya açıklık kazandırır: Pasuğun “yatak”tan bahseden ilk bölümü, “sadece üzerinde bulunma” açısından yatma ve oturma eşyasından bahsetmektedir [yatma ve oturma eşyaları tamamen aynı kurallara sahiptir; dolayısıyla oturma eşyasını ayrıca söylemeye gerek yoktur]. Başka bir deyişle, önceki iki pasukta bu eşyalara “dokunma” konusu belirtilmiş; bu pasukta ise sadece “temas etmeden bile olsa, üzerinde bulunma” durumu açıklanmaktadır. Dolayısıyla gereksiz tekrar yoktur. Pasuğun devamındaki, giysilerden bahsedilmenden söylenen “dokunması halinde akşama kadar *tame* kalacaktır” ifadesi ise, yatma ya da oturma

כַּה וְאַשָּׁה כִּי־יִזְוֹב זֶזֶב דְּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֶת־נִדָּתָהּ אֵן
כִּי־תִזְוֹב עַל־נִדָּתָהּ כָּל־יָמֶי זֶזֶב טַמְאָתָהּ כִּי־מִי נִדָּתָהּ תִּהְיֶה
טַמְאָה הִוא:

gündüz vakti mikveye dalar ve geceyi bekler. Bu süre içinde başka bir kanama olmadığı takdirde kadın arınmış olur ve kocasıyla birlikte olabilir (Yad – İsure Bia 6:9-10). [2] Ancak kanama üçüncü güne sarkarsa ya da daha fazla sürerse, kadın “Zava Gedola – Büyük Çaplı Zava” sıfatı alır. Bu durumda kanaması durduktan sonra kesintisiz yedi “temiz” [=kanamasız] gün beklemelidir. Yedinci gün gündüz vakti mikveye dalar ve gün batımını bekler. Bu süre içinde kanama olmadığı takdirde geceleyin arınmış olur ve kocasıyla birlikte olabilir. Fakat Bet-Amikdaş’a girebilmesi veya “kutsal” nitelikli yiyecekleri yiyebilmesi için sekizinci gün bir de korban getirmesi gerekir (p. 29) (Yad – İsure Bia 6:11). [3] Bir kadın Zava Gedola konumuna girdikten sonra, bir kanamanın tekrar nida sınıfında değerlendirilmesi için, kesintisiz yedi temiz günün geçmesi gerekecektir. Dolayısıyla kesintisiz yedi temiz gün geçmediği, arada kanama olduğu sürece Zava Gedola konumunu korur. [4] Eğer (a) 11 günlük süre zarfında hiç kanama olmazsa ya da (b) azami iki gün kanama olmuşsa (=sadece Zava Ketana konumu söz konusu olmuşsa) veya (c) üç gün kanama olmuş (=Zava Gedola konumu söz konusu olmuş) ve ardından yedi temiz gün beklenmişse – bu üç durumda, 11 günün bitiminden sonra gerçekleşen yeni bir kanama, yine nida sınıfında değerlendirilir. Fakat Zava Gedola sonrasında yedi temiz gün 11 günlük sürenin bitiminden önce tamamlanmışsa, yeni kanama, ortaya çıkış zamanına göre değerlendirilecektir.

Nida durumundaki yedi günlük “ayrılık dönemi”nden 11 günlük “potansiyel zava” dönemine, ya da tersine sarkma olduğu takdirde, ya da bunun gibi diğer detaysal durumlarda da farklı kurallar geçerlidir.

Önce de belirtildiği gibi, nida ve zava konusunda burada verilen tüm kanunlar, çiğ Tora kanunudur [zira bu çalışmadaki görevimiz Tora’nın metnini açıklamaktır]. Söz konusu yedi ya da 11 günün hangi kriterlere göre belirlendiği konusundaki uzmanlık halk içinde çok fazla karışıklığa yol açabileceği ve her kadının doğasının farklı olması

gibi nedenlerden dolayı, nida ve zava konusunda risk alınmamasını sağlayan, iki konudaki kural-ların birleşiminden oluşan günümüzdeki uygulama ise p. 19’daki açıklamalarda “Günümüzdeki Uygulama” başlığı altında “sadece anahatlarıyla” verilmiştir.

25. Ayrılık hali vaktinin dışında – Her kadının, normalde belirli, ama bazen değişebilen adeti vardır. Burada, “adet kanamasının başlamasından itibaren geçen yedi günün dışında”n bahsedilmektedir. Dolayısıyla bir kanamanın zava kanaması olarak değerlendirilebilmesi için, bunun yedi günlük nida döneminin sonrasında gerçekleşmesi gerekir. Önce de belirtildiği üzere, Moşe’ye Sinay’da öğretilen bir kanun (Alaha LeMoşe MiSinay) statüsündeki bilgiler doğrultusunda, bu sadece 11 günlük bir dönemi işaretler. Bu 11 günün sonrasında, bir sonraki mutat nida kanamasının gerçekleşebileceği dönem başlar.

Birkaç gün – Tam çeviriyle “çok günler”. Çoğul “günler” ifadesi, asgari çoğul olan iki günü ifade eder. Onlara ek gelen “çok” da, gün sayısının asgariden fazla olduğunu belirtir. Bu da “en az üç günü” işaret eder. Kısacası, burada bahsedilen kanama, bahsi geçen 11 günlük dönemdeki en az üç ardışık günde gerçekleşen kanamadır (Torat Koanim; Raşi; Yad – İsure Biya 6:2-3; Yad – Mehuseve Kapara 1:6).

Ayrılık halinin [hemen] sonrasında – Pasuğun başındaki “ayrılık hali vaktinin dışında” ifadesi, yedi günlük nida döneminin ardından gelen 11 günlük dönemdeki herhangi bir günde başlayan kanamayı belirtir. Bu ifade ise, kanamanın, nida döneminin hemen sonrasında, yani sekizinci günde gerçekleşen kanamayı ifade etmektedir (Daat Mikra; The Living Torah; krş. Mizrahi; bkz. Talmud – Nida 73a; Yad – İsure Biya 6:2). Kısacası bu yeni kanamanın nida döneminden hemen sonra gerçekleşmesi bile kanamayı zava kanaması sınıfına sokabilir. Raşi’ye göre ise ifadeler tam tersi anlamdadır. Yani “ayrılık hali vaktinin dışımda” ifadesi sekizinci günde, “ayrılık halinin son-

[51. Kadında Diğer Akıntılar]

²⁵ “Ayrılık hali vaktinin dışında birkaç gün kan akıntısı olan veya ayrılık halinin [hemen] sonrasında [kanı birkaç gün] akan bir kadın, *tuma* akıntısının [sürdüğü] tüm günler [boyunca], ayrılık günleri[nde olduğu] gibi olacaktır; [yani] *teme*adır.

şekilde kanama başladığı takdirde, bu kasıtsızdır. Olasılıkla pasuk özellikle bu beklenmedik duruma gönderme yapmaktadır. Bu nedenle pasukta [bir çeviriyle] “*ayrılık hali [adamlar] birlikteyken [gelmişse, cezaya layık değildir; sadece] yedi gün boyunca tame olacak...*” denmektedir (İbn Ezra; Piruş Al İbn Ezra). Günümüzdeki uygulamada, böyle bir durumun meydana gelmesinin önüne geçebilmek için olası zaman hesapları yapılır (bkz. p. 31 açık.). Fakat bu her zaman sonuç vermeyebilir ve böylesi sürpriz bir durumda nasıl davranılması gerektiği de, konunun tümünü öğrenmek üzere danışılacak uzmandan öğrenilmelidir.

Arınma süreci tamamlanana kadar bir *nida* veya *zavanın* kocasıyla ilişkisi konusundaki yasaklar aynıdır (İbn Ezra).

Yedi gün boyunca – İlişkinin gerçekleştiği gün ilk olmak üzere (*Torat Koanim*).

Üzerine uzandığı yatak – Bir *boel nida*, tıpkı *nida* gibi *tame* ve *Av Atuma* düzeyinde bir *tuma* kaynağı haline gelir. Yedi gün bekleyip *mikveye* dalarak arınana kadar, tıpkı *nida* bir kadın gibi, dokunduğu eşyaları, dokunduğu ya da onu [temas etmeden bile olsa, bütünüyle] taşıyan insanları, üzerine oturduğu ya da yattığı oturma ya da yatma eşyalarını, ağırlığını verdiği binicilik ekipmanını ve kil kaplar da dahil olmak üzere yerinden kumıldattığı her şeyi ve herkesi *tame* yapar. Tüm bu kurallar konusunda *nida* bir kadınla temelde aynıdır (*Yad – Tumat Mişkav Umoşav* 3:1).

Fakat yine de bir farklılık söz konusudur: Pasuk “[kadının] ayrılık hali [adamın] üzerine [de bulaşır]” dediğine göre buradan her konuda *nida* ile aynı konumda olduğu anlaşılmaktadır. Ancak pasuğun bu kısmında Tora bir ekleme yapmaktadır: “Üzerine uzandığı her yatak da *tame* olacaktır”. Kadının *nida* durumunun adama bulaşması, üzerine uzandığı yatağı *tame* yapmasını zaten gerektirmektedir. Tora yine de bunu ayrıca vurgulayarak, bu kanunda bir farklılık olduğunu ima etmektedir. Buna göre, bir *nida*, üzerine uzandığı bir yatağı [ve onunla aynı sınıf-

taki, üzerine oturduğu bir oturma eşyasını, benzer şekilde, ağırlığını verdiği bir binicilik ekipmanını] *Av Atuma* düzeyinde *tame* yapmasına karşın, bir *boel nida* ise böyle bir eşyayı sadece *Rişon Letuma* düzeyinde *tame* yapar. Başka bir deyişle böyle bir yatak, *nida* nedeniyle *tuma* kaynağı olduysa değdiği ve üzerine oturan her şeyi ve herkesi *tame* yaparken, *boel nida* nedeniyle *tuma* kaynağı olan bir yatak, sadece yiyecek ve içeceklerle *tuma* aktarır, ama insan ve eşyaları *tame* yapmaz (*Torat Koanim*; *Talmud – Nida* 33a; Raşi; İbn Ezra; *Yad – Tumat Mişkav Umoşav* 3:2; Raşbam).

25-28. Zava. Önce de belirtildiği üzere, kadının *nida* statüsünde olduğu yedi gün vardır. Çiğ Tora kanununa göre kadın, adet döneminin başlangıcından itibaren yedi gün sayar. Eğer kanama yedi gün tamamlanmadan sona ermişse, yedi günün tamamlanmasından ardından, gecelerin *mikveye* girer ve arınır. Bu yedi günlük “ayrılık hali”nde olan kadın, kanaması yedi gün boyunca hiç durmamışsa bile *nida* statüsündedir; kanama bu süre bitmeden önce sona erdiği sürece, hemen gecesine *mikveye* girer ve arınır.

Öte yandan, bu yedi günden sonraki 11 gün boyunca bir kanama gerçekleştiği takdirde, kadın *nida* değil, *zava* konumuna girer. Bu süre zarfında meydana gelebilen her türlü kanama, *zava* kanunlarına göre değerlendirilir. Bu 11 güne ilgili bazı kanunlar şöyledir: [1] Sadece bir ya da [ardışık] iki gün süren bir kanama, kadını “*Zava Ketana – Küçük Çaplı Zava*” sınıfına sokar. Eğer söz konusu 11 gün içinde bir kanama olmuşsa, kadın o günün sonuna kadar bekler [buradaki “gün”, gece yıldızların çıkışından başlar ve ertesi gün güneş batana kadar sürer]. Gün batmadan önce kanama durmuşsa, sonrasındaki gece kanama olup olmadığına bakar. Olmadığı takdirde gündüz vakti *mikveye* dalar ve gün battıktan sonra arınmış olur. Eğer o gece ya da takip eden gündüz yine kanama varsa ve gün batmadan bu kanama durmuşsa, ikinci gece tekrar bekler. Gece vakti kanama olmadığı takdirde ertesi gün gündüz vakti *mikveye* dalar ve gün batımıyla arınmış olur. Yani kanama ister bir gün ister iki gün sürmüş olsun, kural aynıdır. Kanamanın durduğu günü takip eden gece kanama olmadığı takdirde

- 26 כּו כָּל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל־יָמֵי זִוְבָה
כְּמִשְׁכַּב נִדְתָּה יִהְיֶה־לָּהּ וְכָל־הַכָּלִי אֲשֶׁר תִּשָּׁב עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה
27 כְּטָמֵאת נִדְתָּה: כִּי וְכָל־הַנוֹגֵעַ בָּם יִטְמָא וְכִבְּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם
28 וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: כֹּה וְאִם־טִהַרְהָ מִזִּוְבָה וְסִפְּרָה־לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים
29 וְאַחֲרֵי תִטְהַר: שְ�בִיעִי כֹה וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח־לָּהּ שְׁתֵּי תָרִים אֵן
שְׁנֵי בָנִי יוֹנָה וְהִבִּיֵּאתָ אוֹתָם אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
30 וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה וְכָפַר עָלֶיהָ
הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזִּוְב טָמֵאתָ: מַפְטִיר

birer *tuma* kaynağı haline getirdiği eşyaların aktardığı *tuma* ile ilgili kurallar, *zav*daki kurallarla tamamen aynıdır (bkz. p. 12 açk., *Sonuç* k.b.).

29. İki kumru ya da ... güvercin yavrusu alır – Bir *zavanın* arınma sürecinin sonunda *korban* getirmesi, Tora'nın 613 emrinden biridir. *Mitsvat Ase* No 89. Bir önceki gün *mikveye* dalınca *Tevulat Yom* konumunda olan bu kadın, gün batımından itibaren *korbanı* getirene kadar *Mehuseret Kapara* konumundadır (*Sefer Ahinuh*).

Buluşma Çadırı'nın girişi[nin karşısına] – Bkz. p. 14 açk.

30. Hatat-korbanı ... Ola-korbanı – Bir *zava gedolanın korbanı* getirmesine dair gereklilik, bu anormal akıntının bir rastlantı olmadığına, bunu tecrübe eden kadının, düşünce ya da icraatta doğru yolda bulunmadığına dair bir işaret olarak kabul edilebilir. *Zava* akıntısı, Tanrı'nın, kadınların özünü temsil eden Hava'ya vermiş olduğu sıkıntılara bir ektir (krş. Bereşit 3:16). Bu nedenle yedi günlük bekleme, kadına *Teşuva* ve saflık açısından kendisini nasıl düzeltebileceği konusunda düşünme ve karar verme fırsatı olarak değerlendirilebilir. *Mikveye* daldıktan sonra getireceği *korbanlar* da bu *Teşuva*'nın sonucunda onun için telafi sağlayacaktır – *Hatat-korbanı* aktif hataları için, *Ola-korbanı* da olumsuz düşünceleri için (*Sforno*).

Öte yandan, bir *zavın* akıntısının temelinde kesinlikle bir günah bulunmasına karşın, *zava* söz

konusu olduğunda bunu kesin olarak söylemek mümkün değildir. Zira *zav* akıntısı, kesinlikle anormal bir şeydir; ama *zavadaki* zamansız kanama, kadının adetindeki bir gecikme veya benzer bir sebeple de değerlendirilebilir. Bu durumda getirdiği *korbanlar* belirli bir günahın affı için olmayabilir. Yine de Tora bunu, kadının Tanrı'ya yaklaşması için bir fırsat olarak görmektedir. Ne de olsa günahsız hiç kimse olamaz. Hahamlarımız'ın dedikleri gibi, “Çoğu insan hırsızlığın bir şekline karışmıştır. Bazıları cinsel ahlaksızlıktan sorumludur. Ve herkes, *Laşon Ara*'nın en azından tozuyla kirlenmiştir” (*Talmud – Bava Batra* 165a; *Yad – İsure Biya* 22:19; *Daat Mikra*).

❧ **Tuma Konusunun Kapanışı.** Burada sadece son bölümdeki insan kaynaklı *tuma* durumları listelenmesine karşın, 11:1'den itibaren açılan, merkezinde kutsiyet ve *tuma* konusunun yer aldığı büyük parantez de kapanmaktadır. Rambam, *More Anevochim* (Çıkamazdakilerin Rehberi) adlı eserinde *tuma* konusuyla ilgili olarak şunları yazar: “Bu kadar çok *tuma* kaynağı varken, tamamen saf olan çok az insan mevcut olabilir. Zira bir leşle temastan kaçabilse, [leşleri *tuma* aktaran] sekiz küçük çaplı hayvandan kaçamayacaktır; ne de olsa bunlar çevrede çok dolaşabilir ve insan onlarla çok haşır neşirdir. Onları da bertaraf etse bile, eşiyile birlikte olmaksızın veya gece kirliliğinden kaçınması mümkün değildir”. Rambam, bunun öncesinde de şöyle yazar: “[*Bet-Amikdaş*'ın inşasındaki] Temel amaç, oraya gelen kişi üzerinde bir huşu ve

²⁶ “[Dolayısıyla] Tüm akıntı günleri boyunca üzerine uzandığı her yatak, onun için ayrılık [dönemindeki] yatağıyla aynı [konumda] olacak, üzerine oturduğu her eşya ayrılık tumasındaki gibi *tame* olacaktır. ²⁷ Bunlara dokunan herkes *tame* olur. Giysilerini *mikveye* daldırmalıdır; [kendisi de] *mikveye* dalar ve gün batımına kadar *tame* kalır.

²⁸ “Akıntısından kurtulduğu zaman, [kadın] kendine yedi gün sayar ve [ancak bundan] sonra arınabilir.

²⁹ “Sekizinci günde kendisine iki kumru ya da iki güvercin yavrusu alır ve onları *Koen*’e, Buluşma Çadırı’nın girişi[nin karşısına] getirir. ³⁰ *Koen* [kuşların] birini *Hatat-korbanı*, diğerini de *Ola-korbanı* [şeklinde] yapar. [Böylece] *Koen*, *tame* akıntısı[na neden olan hatası]ndan [kadını tamamen arındırarak], onun için Tanrı’nın Huzuru’nda onarım sağlar.

rasında” ifadesi ise dokuzuncu ya da sonraki bir günde gerçekleşen kanamayı belirtir (krş. *Sifte Hahamim*). Sonuçta kural her iki durumda da aynıdır. İster *nida* dönemine bitişik, isterse de bir ya da birkaç gün ara vererek olsun, bu 11 günlük süre içinde gerçekleşen kanama, *zava* kanaması statüsünde değerlendirilir. Her iki durumda da “*birkaç gün*”lük – yani en az üç günlük (ö.a.) – bir kanama, kadını *Zava Gedola* konumuna sokacaktır [pasuğun devamındaki köşeli parantezde “*birkaç gün*” ifadesinin tekrarıyla amaçlanan budur].

Ayrılık günleri[nde olduğu] gibi ... temeadır – *Av Atuma* düzeyinde. *Zava* konumundaki bir kadının hem *temea* hem de bir *tuma* kaynağı olması ve buna bağlı kurallar, Tora’nın 613 emrinden biridir. *Mitsvat Ase* No. 88 (*Sefer Ahinuh*).

26. Ayrılık [dönemindeki] yatağıyla aynı konumda – Bu yatak [ya da oturma eşyası] da *Av Atuma* düzeyinde bir *tuma* kaynağı haline gelir.

28. Kurtulduğu – Bkz. p. 13 açık.

Yedi gün sayar – Bu yedi gün içinde yeni bir akıntı görüldüğü takdirde, sona erdiği zaman, yedi temiz gün sayımına en baştan başlanır.

Genel olarak, sayım gerektiren bir mitsva söz konusu olduğunda, sayımdan önce bir beraha söylenir (örneğin *Omer* sayımı; 23:15). Fakat böyle durumlarda, sayım kesindir. Burada ise, yeni bir akıntı olması ve sayıma baştan başlanması olasılığı bulunduğu için buradaki sayım için herhangi bir beraha söylenmez (*Talmud – Ketubot* 72a, *Tosafot* o.a.; Rabenu Behaye). Ayrıca sayım ağızdan çıkarılarak yapılmak zorunda değildir;

sadece düşünce ile de olur (*Daat Mikra*). Aynı durum, yedi gün sayan bir *zav* için de geçerlidir (p. 13).

Sonra arınabilir – Tam çeviriyle “*sonra arınır*”. Tora arınma işleminin nasıl gerçekleşeceğini açıklamamıştır. Fakat görüldüğü üzere *zav* ve *zavanın* kanunları arasında paralellik vardır. Dolayısıyla bir *zava* da arınma vakti geldiğinde *mikveye* dalar (krş. *Bamidbar* 31:23; *Rašbam*); giysilerini de *mikveye* daldırır (*Daat Mikra*). *Nidadan* farklı olarak bir *zava*, [tıpkı *zav* gibi] *mikveye*, bekleme günlerinin sonuncusunda gündüz vakti dalabilir [*nida* ise geceyi bekler] (*Torat Koanim*; *Daat Mikra*). Eğer kadın *zava ketana* konumunda ise, bu yeterli olacak, gün batımıyla tamamen arınacaktır. Fakat *zava gedola* konumundaki bir kadın, arınma sürecini tamamlamak için ertesi gün bir de *korban* getirmelidir.

Bir *zav* normalde sadece kaynak suyuna dalarak arınabilir (p. 13). İlk bakışta, paralellik nedeniyle aslında *zavanın* da ancak kaynak suyuna daldığı takdirde arınması gerekirdi. Fakat aksine, tam da paralellik nedeniyle bir *zava* arınmak için *mikveye* de dalabilir. Zira paralellik nedeniyle *zavanın zav* gibi arındığı anlaşıldığına göre, buradaki “*sonra arınabilir*” sözlerine de gerek yoktur. Ancak Tora buna rağmen bu sözlere yer verdiğine göre, paralellığe rağmen, *zavanın, zava* göre ek bir arınma seçeneği olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bir *zav* sadece kaynak suyuna dalıp arınabilirken, bir *zava* hem kaynak suyuna hem de [Tora’daki arınmayı gerektiren diğer tüm durumlarda geçerli olan] *mikveye* dalıp arınabilir (*Ramban*; Rabenu Behaye).

☞ **Nida ve Zava’da Tuma**. Her iki konumda, kadının sahip olduğu ve aktardığı *tuma* ile, onun

וְהִזְרֹתָם

31

אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִטְמְאָתָם וְלֹא יִמְלְתוּ בְּטְמֵאָתָם בְּטְמֵאָם

אֶת־מִשְׁכְּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם: עַבְדְּךָ זֶה וְזֹאת תוֹרַת הַזֶּבֶב וְאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ

32

שְׁכֵבֶת־וְרֹעַ לְטְמֵאֵה־בָּהּ:

girmek yasaktır (Şaare Teşuva – Orah Hayim 561:1; krş. Teşuvot Radvaz 691).

Tumaları yüzünden ölmesinler – Normalde böyle bir kullanım, “*Mita Bide Şamayim – Tanrı Eli’yle Ölüm*” cezasını ifade eder (bkz. 10:9 açık.). Burada ise istisnai olarak bu ifade, *Karet* (7:20 açık.) cezasına yapılan bir göndermedir (Raşi; İbn Ezra). Zira bu, *tame* konumundayken *Mişkan* ya da *Bet-Amikdaş*’a giren, ya da “kutsal” nitelikli yiyecekleri yiyen kişinin hak edeceği cezadır (Bamidbar 19:20; 7:20-21).

Öte yandan, sıradaki peraşa olan Ahare Mot, Aaron’un iki oğlu Nadav ve Aviu’nun ölümlelerinden bahisle açılmaktadır. Hahamlarımızın verdikleri, bu ikisinin ölümleri ile ilgili olası bazı nedenlerden biri de, bu iki konunun Tora’da arka arkaya geçmesine dayalıdır: Buna göre, daha önce listelenen (10:1-7 açık.) olasılıkların yanında, bir başka olasılık da, Nadav ve Aviu’nun, *tame* haldeyken *Mişkan*’a girmeleridir. Bunun anlamı, ibadete başlamadan önce el ve ayaklarını gerektiği şekilde yıkamamış olmalarıdır ve bunun karşılığı, *Tanrı Eli’yle Ölüm*’dür (bkz. Şemot 30:20 açık.). Nitekim bir görüşe göre Nadav ve Aviu’nun ölümünden sonra 11:1’den bu yana olan bölümün araya yerleştirilmesinin nedeni de budur (16:1, İbn Ezra o.a.).

iki ya da üç akıntı görmüş zavı ifade eder ve onlarla ilgili kanun yukarıda belirtilmiştir (*Torat Koanim*; Raşi). Ayrıca *baal keri* ile zavın aynı pasukta bağdaştırılması, zavın her üç çeşidinde de arınma ile ilgili bir kurala işaret eder: Tıpkı *baal kerinin* arınması sırasında olduğu gibi, bir *zav* da *mikveye* gündüz vakti dalar (*Talmud – Megila* 20a).

Onu tame yapacak şekilde – Yani bedenini terk ederek. Sperma bedeninin içinde kaldığı sürece *tame* yapmaz. Ama bedeni terk ettiği an *tumaya* neden olur.

32. Akıntı sahibi ... sperma çıkan – Akıntısı olan kişi (*zav*) sıradaki pasukta zaten söylenmektedir. Dolayısıyla burada asıl amaç, zavı listelemek değil, bir *zav* türünün, bedeninden sperma salgılamış biri (= *baal keri*) ile aynı kanuna ait olduğunu vurgulamaktır. Yukarıda (p. 1-18 açık. [b] şıkkı), sadece bir kez *zav* akıntısı olan bir kişinin, bir *baal keri* ile aynı konumda olduğu söylenmişti; ama Tora’da bu açık bir şekilde belirtilmemiştir. Bu kuralın kaynağı işte burasıdır (*Torat Koanim*; Raşi; *Sefer Zikaron*). Sıradaki pasukta belirtilen “*akıntısı olan kişi*” ise,

³¹ “[Moşe ve Aaron –] Bene-Yisrael’i *tumalarından* ayrı tutun ki aralarında bulunan *Mişkanım*’ı *tame* yaparak, *tumaları* yüzünden ölmesinler.

³² “Akıntı sahibi [erkek], kendisinden onu *tame* yapacak şekilde sperma çıkan [adam];

korku/çekinme duygusu oluşturmaktı (krş. 19:30). Öte yandan bir kişi orada ne kadar çok süre bulunursa, bu muhteşem mekanın onun üzerindeki heybetli etkisi de gittikçe zayıflayacaktır. Hahamlarımız bu konuda zaten *Bet-Amikdaş*’a sürekli girip çıkmanın, çok istenen bir durum olmadığını ifade etmişlerdir (*Talmud – Hagiga* 7a). *Tanah*’taki “*Akranın evinden ayağını esirge ki senden bıkıp nefret etmesin*” (Mişle 25:17) pasuğu da buna bir destek oluşturur. Ve temel amaç, bu [heybet duygusunu sürekli tutmak] olduğu için, Yüce [Tanrı] *tame* kişileri *Bet-Amikdaş*’a girmekten men etmiştir ... tüm bunlar *Bet-Amikdaş*’tan normalde uzak olmayı sağlayacak ve oraya sürekli girip çıkarak insanın gözündeki öneminin azalmasının önüne geçilecektir...” (*Daat Mikra*).

31. Ayrı tutun – *Targum Onkelos*. Yani “kaçınılmaz olmadığı sürece *tame* olmamaları, mecburiyet sonrasında da *tame* kalmamaları konusunda dikkatli olmalarını sağlayın” (krş. *Daat Mikra*). İbranice **Veizartem**. “**Nazar** – Ayrı Tutmak / Uzak Tutmak / Seçkin Kılmak” kökünden (Raşi; İbn Ezra). Bu, söz konusu kurallara riayet etmeyen, Bene-Yisrael’i seçkin kılacağına dair bir gönderme olarak kabul edilebilir. Alternatif olarak “**Za[h]ar** – Uyarmak” kökünden “*Bene-Yisrael*’i *tumaları* konusunda uyarın” (*The Living Torah*).

Bu, *tuma* konusunda çok dikkatli olmayı gerektiren genel bir uyarıdır. Ancak konunun bağlamı içinde değerlendirildiğinde, özel bir kurala da işaret eder: Evli bir kadının adet görmeyi beklediği vakit değerlendirilmeli bu vakitten kısa bir süre öncesinde çift ilişkiden uzak durmaya başlamalıdır (*Talmud – Nida* 63b; *Talmud – Şevuot* 18b; *Yad – İsure Biya* 4:12; *Daat Mikra*). Bu konuda önceki üç adetin başlangıç tarihleri ve diğer bazı kriterler göz önünde bulundurularak sıradaki kanamanın olası tahmini tarihi hesaplanmalıdır. Elbette bu hiçbir zaman mükemmel bir sonuç vermeyecektir; ama yine de buradaki kural doğrultusunda, söz konusu kriterler göz önünde bulundurularak risk

en aza indirgenmelidir. Kriterler sonucunda “**Ona** – **Vakit**” olarak adlandırılan kısa süre içinde, eşler ilişkiden kaçınmaya başlamalıdır. Bir gün iki *Ona*’dan oluşur: gece ve gündüz (*Talmud – Nida* 63a). Buna göre, bir kadın, adetini gün ortasında bekliyorsa, kocasından o gündüz vaktinin başından itibaren ayrılmalıdır. Fakat önceki gece boyunca ayrılmalarına gerek yoktur. Bu durum, beklenen vakit sabahın erken saatleriye bile geçerlidir; sadece gün doğduktan itibaren ayrılmaları gerekir. Benzer şekilde adet gece bekleniyorsa, gecenin en sonunda bekleniyorsa bile, gecenin başından itibaren ayrılmak gerekir (Rabenu Behaye). Bunun yanında bir kadın adet öncesi bazı fiziksel belirtileri takip etmeli ve bunların ortaya çıkmasıyla kocasından fiziksel temas açısından ayrılmalıdır. [Bu kurallar da örnek niteliğindedir ve her evli ya da evlilik hazırlığındaki çift, *Taarat Amışpaha* kurallarının bir parçası olarak bu konuları da bir uzmandan öğrenmekle yükümlüdür.]

Buradan farklı bir kural da öğrenilebilir: Her mezar yeri, orasının bir mezar olduğunu belirten bir taşla işaretlenmelidir. Zira mezarlık da bir *tuma* kaynağıdır (*Talmud – Moed Katan* 5a; krş. 14:45 açk.).

Aralarında bulunan Mişkanım’ı – Buradan, *tame* olsalar bile, Tanrı’nın, Kutsal Varlığı’nı Bene-Yisrael’in arasında barındırdığı görülmektedir (*Torat Koanin*; bkz. 16:16). Fakat bu, bir avantaj olduğu kadar, onlar için bir risktir de. Bu nedenle çok dikkatli olmaları gerekir.

Mişkanım’ı tame yaparak – *Nida* kuralları ile bir *Koen*’in ölüyle teması konusundaki yasak günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. Bu ikisinin haricinde kalan *tuma* kuralları sadece *Mişkan* ve *Bet-Amikdaş*’la ilgilidir. *Bet-Amikdaş*’ın henüz inşa edilmediği günümüzde bu kurallara çok da dikkat etmememizin nedeni budur. Buna karşın, *tuma* halinde olduğumuz günümüzde de, *Bet-Amikdaş*’ın bir zamanlar bulunduğu Tapınak Dağı bölgesine [**“Kotel Amaaravi** – **Batı** [=Ağlama] **Duvarı**”nın arkasındaki bölgeye]

33 עג וְהִדְוָה בְּנִדְתָּהּ וְהִזָּב אֶת-זוּבֹו לְזָכָר וּלְנִקְבָּהּ וּלְאִישׁ אִשָּׁךְ יִשְׁכַּב עַם-טִמְאָה: פ פ פ

bir nidanın tumasıyla yapmıştır – bu kadının olduğu yere Koen hiç çekinmeden girer. İşte aynen bu şekilde, Tanrı da, tüm düşkün durumlara ve tame oluşlarına karşın, Kutsal Varlığı'nu yine de Bene-Yisrael'in arasında barındırır (krş. 16:16). Şöyle demiştir Tanrı: Bu dünyada tamesiniz, ama gelecekte sizi ebedi bir saflıkla arındıracağım. Pasukta söylendiği gibi: “Üzerinize saf su serpeceğim ve arınacaksınız. Tüm tuma durumlarımızdan ve olumsuzluklarımızdan arındıracağım sizi” (Yehezkel 36:25) (Rabenu Behaye).

³³ ayrılık döneminde adet gören [kadın]; ister erkek isterse de kadın olsun – akıntısı olan kişi ve *temea* [bir kadın] ile yatan adamla ilgili kanun [tümüyle] budur.”

33. İster erkek isterse de kadın olsun – Bir erkekte, kişinin en ağır (=korban getirmesi gereken) *zav* haline gelmesi, toplam üç “kez” akıntı görmüş olmasıyla gerçekleşir. Kadında ise *zava gedola* olmak için, üç “kez” değil, “üç ardışık gün”de akıntı olması şarttır. Fark şudur: Bir kadın [bahsedilen 11 günlük dönemde] aynı gün içinde üç ya da daha fazla sayıda akıntı görse bile, henüz *zava gedola* değildir. Hatta iki gün boyunca sayısız kez akıntı olsa, ya da kanama hiç durmasa bile kadın henüz *zava gedola* değildir. Ama ardışık üç günün her birinde en az birer kere görürse *zava gedola* konumunu alır ve *korban* getirmelidir. Erkekteki üç “kez” olan akıntı ise, aynı gün gerçekleşse bile, bu kişi en ağır *zav* konumuna girer. Kısacası Tora, erkekteki *zav* durumunu akıntı “adedine”, kadındaki *zava (gedola)* durumunu ise akıntı “günlerine” bağlamıştır.

Tora erkekle ilgili olarak sadece akıntı sayısından söz etmiş (bkz. p. 2 açık.), “ardışık üç gün” olasılığından ise açıkça bahsetmemiştir. Burada “ister erkek isterse kadın olsun – akıntısı olan kişi” denerek bu ikisi arasında bir paralellik kurulmakta, kadında bir şart olan ardışık “üç gün”ün, erkeğin “üç kez”ine bir zaman çerçevesi oluşturduğu öğretilmektedir. Başka bir deyişle, erkekte “üç kez” görülen akıntı için azami süre, üç ardışık gündür. Yani bu üç akıntı, aynı gün, iki ardışık gün, üç ardışık gün içinde [“ilk gün bir, ikinci gün hiç, üçüncü gün iki akıntı” gibi olasılıklar da dahil olmak üzere] gerçekleştiği takdirde, bu kişi *korban* getirmeyi gerektirecek düzeyde bir *zav* konumundadır (Talmud – Bava Kama 24a).

Aynı paralellik, bir alt düzeydeki *zav* ve *zava* için de geçerlidir. *Zava ketana* azami ardışık iki gün akıntı gören bir kadındır. Ortalama düzeyli bir *zav* ise, iki “kez” akıntı gören bir erkektir. Burada da kadındaki süre, erkek için bir zaman çerçevesi oluşturur. Buna göre bir erkek, iki kez olan akıntısını azami iki ardışık gün içinde gördüğü takdirde *zav* konumuna girmiş olur ve arınmak için yedi gün beklemeyi gerektirecek hale gelir [Öte yandan, ondan farklı olarak bir *zava ketana*

arınmak için yedi gün beklemeyi gerektirecek hale gelir. Yine de önceki paragraftakilerden farklı olarak, bu paragrafta bahsi geçen erkek ve kadının ikisi de *korban* getirmekle yükümlü değildir].

Temea [bir kadın] – *Nida* ya da *zava* (İbn Ezra).

Kanun [tümüyle] budur – p. 32-33, kesintisiz tek bir cümleyi oluşturmakta, ayrı ayrı çevrildiği takdirde Türkçe cümle yapısı bozulmaktadır. Benzer birçok yerde, pasukları birbirine karıştırmamak amacıyla yardımcı parantezler kullandık. Ancak burada bir formül bulamadığımız için, asgari olmasına gayret ederek, iki cümleyi birleştirdik. Sonuçta bu sözcükler, aslında p. 32’ye ait olmasına karşın, çeviride düzgün bir cümle kurulması uğruna bu pasuğun sonuna geldi.

[Tümüyle] – Bkz. 13:59 açık.

Ayrılık döneminde adet gören [kadın] – Tam çeviriyle “uzaklaşma döneminde rahatsız bir kadın”. Bu ifade pasuğun en başında geçmesine rağmen, içeriği nedeniyle açıklamayı sona koymayı uygun gördük:

Midraş’ta (*Vayikra Raba*; *Yalkut Şimoni*), Yisrael’in *tuması*, adet gören bir kadının *tuması* ile bağdaştırılır. Peygamber Yehezkel de, Bene-Yisrael ile ilgili Tanrı’nın “*Huzurum’daki tavırları, nida tuması gibi*” (Yehezkel 36:17) şeklindeki sözlerini aktarır. Burada da Bene-Yisrael’in olumsuz tutumu, bir ölünün *tuması* ile değil, *nida* konumundaki bir kadinkıyla bağdaştırılmıştır. Bir kadın adet nedeniyle düzenli olarak her ay *temea* konumuna gelmesine rağmen, daima arınabilmektedir. Bir *Koen*, *nida* bir kadınla temas etmese de, onunla aynı çatı altında olmasında bir mahsur yoktur; dolayısıyla *nida* bir kadının olduğu eve *Koen* girebilir. Ancak bir evde bir ceset varsa, *Koen* oraya giremez. Bu misale benzer şekilde, eğer Tanrı, Bene-Yisrael’in tavrını bir ölünün *tumasıyla* bağdaştırmış olsaydı, bu, Tanrı’nın onlarla olan ilişkisini artık tamamen kesmiş olduğuna işaret ederdi. Fakat Tanrı, karşılaştırmayı